

Årsrapport 2025

Romsk inkludering

MUCF 0736/26

© Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) 2026

Uppdragsansvarig: Cecilia Viltre

Illustratör framsida: Rebecca Elfast

Kontaktuppgifter MUCF:

Telefon: 010-160 10 00

E-post: info@mucf.se

Webb: www.mucf.se

Förord

Länsstyrelsen Stockholm har under 2012–2025 haft i uppdrag att främja samverkan, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering. Från och med januari 2026 överfördes uppdraget till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Denna rapport har därför påbörjats av Länsstyrelsen Stockholm men slutförts av MUCF.

”Den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom”.

Så lyder det övergripande målet för strategin. Mer än halva strategiperioden har passerat och det saknas fortfarande möjlighet att mäta om de insatser som görs förbättrar förutsättningarna att nå målet. Bilden är dock tydlig – antiziganism och diskriminering mot romer utgör fortsatt hinder för likvärdiga möjligheter utöver att romers specifika rättigheter som nationell minoritet inte tillgodoses.

Utgångspunkten i strategin, att arbetet ska integreras i ordinarie arbete, har bara fått genomslag hos några få förvaltningsmyndigheter. Statsbidrag och regeringsuppdrag är fortsatt förutsättningar för aktivt arbete utifrån strategin. När statsbidraget till kommuner nu sänkts och inga uppdrag ges skickar det signaler om regeringens prioritering av arbetet.

Vi ser det nu som angeläget att styrningen av strategins genomförande blir mer strategisk och långsiktig. Att myndigheter får i uppdrag att både ta fram indikatorer kopplade till strategin och att långsiktiga, finansierade uppdrag ges utifrån en handlingsplan.

Vi vill rikta ett stort tack till de myndigheter, kommuner och romska representanter som har bidragit till vårt arbete med uppföljningen och årsrapporten.

Stockholm den 31 mars 2026

Magnus Jägerskog

Generaldirektör

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Sammanfattning	8
Regeringens övergripande styrning	8
Utvecklingen inom strategins verksamhetsområden.....	9
Rekommendationer till regeringen.....	12
Inledning	13
Uppdraget.....	13
Uppföljningsmodell och metod	13
Uppföljningens utmaningar.....	15
Rapportens disposition.....	15
Sammanfattande analys och rekommendationer	16
Regeringen behöver tydliggöra myndigheternas roll och ansvar i relation till verksamhetsmålen i strategin	16
Kommunernas förutsättningar att arbeta utifrån strategin behöver stärkas	18
Insatser mot antiziganism och diskriminering behöver konkretiseras och omfatta fler verksamhetsområden.....	18
Skyddet mot diskriminering behöver stärkas	19
Tillsyn krävs för att lagen ska efterlevas	21
Romers egenmakt behöver stärkas	21
Utmaningar att bevara och främja romani chib.....	23
Ramar för arbetet med romsk inkludering	25
Europeiska kommissionens ramverk	25
Regeringens strategi för romsk inkludering	25
Uttekade myndigheter i strategin	26
Uppföljningsmyndighet.....	26
Ett 40-tal uppdrag utifrån strategin sedan 2012.....	27
Svag styrning för att förverkliga romers tillgång till rättigheter	28
Styrningen präglas av kortsiktighet	28
Uppdragen saknar koppling till konkreta mål	29
Forskning som grund för myndigheternas uppdrag	30
Krav på redovisning påverkar myndighetens prioriteringar	30

Statsbidraget stärker kommunernas arbete för romsk inkludering	31
Myndigheters arbete med romsk inkludering	33
Uppdrag om romsk inkludering har betydelse för myndigheternas prioritering av insatser .	33
Kunskapshöjande insatser med ett brett perspektiv på minoritetsfrågor	35
Myndigheternas förslag att utveckla arbetet	35
Svårt att bedöma vad insatserna ger för resultat	36
Utvecklingen inom området arbete	37
Situationen för romer på arbetsmarknaden – antiziganism och diskriminering står i vägen för romers etablering	37
Regeringens styrning inom området arbete	38
Arbetsförmedlingens arbete med romsk inkludering 2024.....	40
Få medarbetare tar del av Arbetsförmedlingens kunskapshöjande insatser	40
Arbetsökande kan kontakta Arbetsförmedlingen på romani chib	40
Befintliga arbetssätt möjliggör inte riktade insatser	41
Framtagna indikatorer bidrar inte till uppföljning av resultat kopplat till målet med verksamhetsområdet	42
Utmaning att få genomslag i arbetet	43
Kommunernas arbete inom området arbete	44
Tydliga mål och uppdrag behövs för att motverka hinder i arbetslivet.....	45
Utvecklingen inom området utbildning	46
Situationen för romer – förutsättningarna för romska barn och unga är begränsade.....	46
Regeringens styrning inom området utbildning.....	47
Kommunernas arbete inom området utbildning.....	48
Satsningar krävs om brobygggarverksamheten ska utvecklas och spridas.....	49
Regeringen behöver möjliggöra för fler aktörer att aktivt motverka hinder för romer inom skolväsendet.....	50
Utvecklingen inom området bostad	51
Situationen för romer – diskriminering på bostadsmarknaden är en återkommande fråga ..	51
Regeringens styrning inom området bostad	52
Kommunernas arbete inom området bostad	52
Arbetet mot antiziganism och diskriminering på bostadsmarknaden behöver återupptas....	52
Utvecklingen inom området hälsa, social omsorg och trygghet.....	54
Situationen för romer – ekonomisk ojämlikhet påverkar vardag, hälsa och mående	54

Regeringens styrning inom verksamhetsområdet	56
Kommunernas arbete inom verksamhetsområdet	57
Förebyggande arbete behöver styras genom flera verksamhetsområden.....	58
Utvecklingen inom området kultur och språk.....	59
Situationen för romer – fortsatt negativa trender i revitaliseringen av romani chib.....	59
Färre elever i modersmålsundervisning	59
Lågt utbud av kurser och program i romani chib/romsk kultur	60
Myndigheters insatser för att främja kultur och språk.....	62
Sändningar på romani chib i public service.....	62
Regeringens styrning inom området kultur och språk	64
Kommunernas arbete inom området kultur och språk.....	65
Åtgärder behövs för att vända den negativa trenden	66
Utvecklingen inom området civilsamhällets organisering	68
Rätten till delaktighet och inflytande regleras i lag	68
Regeringens styrning inom området organisering	69
Situationen för romer – tillbakagång i villkoren för delaktighet och inflytande	69
Romer saknar verkligt inflytande	69
Svårt att hitta information om rättigheter	71
Politiska prioriteringar styr civilsamhällets förutsättningar	71
Kommunernas arbete inom området organisering	71
Struktur och rutiner saknas för att omhänderta romers perspektiv.....	72
Anitiziganism och diskriminering – fortsatt utbredd hinder mot mänskliga rättigheter	74
Politikens mål för arbetet mot antiziganism och diskriminering av romer	74
Situationen för romer – antiziganism och diskriminering en del av vardagen	74
Berättelsen om romer kan bidra till ytterligare stigmatisering	75
Fortsatt få anmälningar om diskriminering av romer	76
Polisanmälningar av antiziganistiska hatbrott	77
Skyddet mot diskriminering är inte heltäckande	77
Regeringens styrning för att motverka antiziganism och diskriminering	78
Kommunernas arbete för att motverka antiziganism och diskriminering av romer	79
Oklart hur uppdrag utifrån strategin förhåller sig till handlingsplanen mot rasism och hatbrott.....	79

Uppföljningsmyndighetens övergripande arbete	81
Stöd till samverkan och erfarenhetsutbyte	81
Nätverksträffar för kommuner och regioner.....	81
Informations- och kunskapsspridande insatser.....	82
Gemensamma spridningsinsatser med Sametinget.....	82
Nyhetsbrev och direktutskick.....	82
Uppnås jämlikhet för romer i Sverige 2032?.....	83
Samråd och dialog med minoriteten romer	83
Samråd	83
Fokusgrupper för gemensamt arbete.....	84
Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering.....	84
Källförteckning.....	85
Bilaga 1. Metod och genomförande	92
Bilaga 2. Beviljade statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering	94
Bilaga 3. Kompletterande frågor till kommuner	97
Bilaga 4. Redovisning av statsbidrag till riksorganisationer	98
Bilaga 5. Enkät till statliga myndigheter	99

Sammanfattning

Mer än halvvägs genom regeringens tjugoåriga strategi för romsk inkludering för åren 2012–2032¹ är vägen mot måluppfyllelse fortsatt lång och inte tillräckligt tydligt utstakad.

Strategin ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken och har sin utgångspunkt i mänskliga rättigheter, med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. I genomförandet ska romsk delaktighet och inflytande säkerställas, och arbetet integreras i ordinarie offentlig verksamhet. Det övergripande målet med strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Strategin innehåller även mål för respektive verksamhetsområde, till exempel full sysselsättning samt att romska barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella kunskapsmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser i samma utsträckning som övriga befolkningen. Samtidigt ska villkoren för det civila samhällets organisationer som en central del av demokratin förbättras.

Uppföljningen utifrån strategin har genom åren fokuserat på vilka insatser som har genomförts inom de olika verksamhetsområdena. Det har kompletterats med kvalitativa undersökningar som lyfter fram minoriteten romers erfarenheter och sakkunskap. Vi vet väldigt lite om utvecklingen för romer utifrån verksamhetsmålen och i förhållande till övriga befolkningen. Myndigheter som följer upp utvecklingen för befolkningen i stort inom områdena i strategin, har inte haft i uppdrag att följa utvecklingen i form av resultat och effekter för romer. I årets rapport har vi därför valt att fokusera på regeringens styrning inom ramen för strategin för romsk inkludering, minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Regeringens övergripande styrning

I strategin för romsk inkludering betonas vikten av långsiktighet. Trots detta är regeringens styrning i många avseenden kortsiktig och offentliga verksamheters roll och ansvar i förhållande till verksamhetsmålen är otydliga.

Många av uppdragen som berör minoriteten romer är ofta riktade till flera målgrupper. Det innebär en risk att insatserna blir generella och att specifika behov inte tillgodoses. Samtidigt styrs arbetet med strategin och närliggande områden i stor utsträckning med uppdrag av kunskapshöjande karaktär och det saknas avgränsade och uppföljningsbara mål som pekar ut vad myndigheterna ska uppnå med uppdragen. Det är särskilt utmärkande i uppdrag om att motverka antiziganism och andra former av rasism. Det handlar ofta om att myndigheter ska kartlägga kunskap, eller öka kunskapen, om rasism och nationella minoriteters kultur, språk, historia och situation. Det går hand i hand med handlingsplanen mot rasism och hatbrott, som huvudsakligen utgörs av mål om ökad kunskap. Mera kunskap innebär inte nödvändigtvis en förändring som säkerställer att de mänskliga rättigheterna tillgodoses och att vi uppnår de övergripande målen som exempelvis ”ett samhälle fritt från rasism”. Vi kan veta mycket om något, utan att det leder till förändring av rutiner och strukturer, handläggning och beslut. Även om kunskapshöjande insatser är ett viktigt medel och får positiv effekt, finns en risk att de inte är rätt riktade eller tillräckligt specifika när de inte utgår ifrån ett

¹ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

tydligt och avgränsat mål. Huruvida kunskapen har ökat och om det ger någon effekt eller inte, är dessutom svårt att mäta om insatsen inte har kopplats till en förväntad förändring.

Sett till strategin som helhet har vissa verksamhetsområden fått stå i bakvattnet av regeringens styrning. Det gäller till exempel området bostad, där inga uppdrag har lämnats av regeringen under de senaste fem åren. Därtill har uppdrag om att motverka antiziganism och diskriminering i stor utsträckning ensidigt riktats till skolväsendet, trots att utmaningarna begränsar romers tillgång till de mänskliga rättigheterna inom alla verksamhetsområden och kräver riktade åtgärder.

Det förekommer fortfarande att romer känner sig tvungna att dölja sin romska identitet för att få tillgång till samhället på samma villkor som övriga befolkningen. Diskriminering av romer är omfattande och förekommer enligt Diskrimineringsombudsmannen inom alla samhällsområden. Trots detta är antalet anmälningar om diskriminering av romer fortsatt lågt, men skälen till detta har inte undersökts. Samtidigt ger diskrimineringslagen inte ett heltäckande skydd vad gäller diskriminering i offentlig verksamhet eller när det gäller språk.

Sedan 2012 har regeringen främjat kommuners arbete med romsk inkludering, dels genom ett bidrag till pilot- och utvecklingsverksamhet i totalt tio kommuner, dels genom möjligheten för kommuner att söka statsbidrag sedan 2022. Sett till landets totalt 290 kommuner är det förhållandevis få kommuner som får del av statsbidraget. Summan som fördelats har dessutom minskat. Vi ser i vår uppföljning av kommuners och regioners arbete att det är relativt få som arbetar utifrån strategin. I vår enkät 2024 uppgav 28 kommuner och fem regioner att de arbetar med romsk inkludering vilket visar att arbetet inte har integrerats i ordinarie verksamhet i enlighet med målsättningen med strategin.

Utvecklingen inom strategins verksamhetsområden

Det finns inga nya kunskapsunderlag som visar på utvecklingen för romer inom **området arbete** kopplat till målet i strategin för romsk inkludering om full sysselsättning. Tidigare studier visar att arbetslösheten bland romer tenderar att vara hög. Vi vet också att historisk exkludering från arbetslivet och nutida antiziganism och diskriminering är hinder för romer på arbetsmarknaden, men inte i vilken omfattning. Regeringens styrning har uteslutande fokuserats på uppdrag till Arbetsförmedlingen. Myndigheten har haft återkommande regeringsuppdrag om romsk inkludering sedan strategins införande och till och med 2024. Myndigheten har i sitt senaste uppdrag bland annat tagit fram indikatorer för att kunna följa utvecklingen och resultatet av myndighetens insatser för arbetssökande romer. Indikatorerna som har tagits fram har till stor del fokuserats på att följa upp myndigheternas arbete utifrån minoritetslagstiftningen samt interna kunskapshöjande insatser, till exempel genom att mäta förekomst av samråd och antal medarbetare som deltagit i webbutbildningar. Under 2025 har regeringen inte beslutat om några uppdrag inom verksamhetsområdet.

Även inom **området utbildning** saknas uppföljning av resultat utifrån målet att romska barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella utbildningsmålen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser, så långt det är möjligt. Enligt tidigare undersökningar går majoriteten av romska barn i grundskolan, medan en tredjedel lämnar skolan därefter. Det finns indikationer på att skolor inte upplever att de har problem med antiziganism. Samtidigt har unga romer vittnat om att de har avstått skolgång på grund av antiziganism. Regeringen har inom området framför allt fokuserat styrningen på att höja kunskapen bland brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens genom att tillhandahålla en

utbildning för målgruppen, utveckla lärarutbildningen för att stärka arbetet med att skydda och främja romani chib, samt att öka kunskapen i skolan om antiziganism och romers historia, kultur och situation.

Området bostad har inte prioriterats i regeringsuppdrag sedan Boverket avslutade sitt senaste uppdrag 2020. Diskrimineringsombudsmannen framhåller att diskriminering av romer på bostadsmarknaden genom åren har varit en återkommande fråga för myndigheten. Det har bland annat handlat om att romer upplever att de blir bortvalda i förmedlingsprocesser och missgynnade i samband med köp av bostadsrätt, och att det har ett samband med etnisk tillhörighet. Boverket har betonat vikten av ett aktivt anti-diskrimineringsarbete på bostadsmarknaden för att fånga upp och motverka diskriminering av romer vid bostadssökande och i boendemiljön.

Utvecklingen inom **området hälsa, social omsorg och trygghet** hänger i stor utsträckning ihop med övriga verksamhetsområden. Det finns idag inte underlag för att kunna bedöma om förmågan och möjligheten till social delaktighet för romer i ekonomiskt och social utsatta situationer, samt skyddet för utsatta romska barn, har stärkts. Det går inte heller utifrån myndigheternas nuvarande uppföljning att utläsa om romers hälsa förbättras och hur det förhåller sig till resten av befolkningen. Vi vet att den långvariga exkluderingen av romer från bland annat arbetsliv och utbildningsväsendet samt antiziganism påverkar romers möjligheter till social delaktighet. Studier har visat att romer i större utsträckning än övriga befolkningen har svårt att få ekonomin att gå ihop och att ekonomisk ojämlikhet påverkar människors vardag, hälsa och mående. Romer vittnar om konsekvenser som minoritetsstress och att dölja eller tona ner sin romska identitet, vara extra vaksam, eller till och med undvika vissa platser och situationer för att hantera påfrestningarna. Socialstyrelsen har lyft fram att äldre romer upplever ensamhet och isolering, bland annat som en konsekvens av att ha saknat kollegiala gemenskaper, att språket begränsas eller tappas på grund av demenssjukdomar, eller att det sociala nätverket av språkkunniga krymper med åldern.

Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att följa upp och beskriva romers hälsosituation och även att undersöka behov och förutsättningar och metoder för att inhämta data om målgruppen. Myndigheten föreslog 2024 en modell för uppföljning för att säkerställa träffsäkra åtgärder. Uppföljningen skulle enligt modellen baseras på en regelbundet återkommande intervjubaserad enkätundersökning, huvudsakligen byggd på den nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor" och tilläggsfrågor riktade till nationella minoriteter. Folkhälsomyndigheten har i skrivande stund inte fått något regeringsuppdrag att genomföra uppföljning utifrån modellen.

Inom **området kultur och språk** har regeringen styrt framför allt genom regleringsbrevsuppdrag som berör den bredare målgruppen nationella minoriteter. Uppdrag som specifikt har minoriteten romer eller romani chib i fokus är inte så många och i huvudsak tillfälliga. Strategins mål inom området är att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken. Vad gäller att bevara och utveckla språket romani chib ser vi en fortsatt negativ trend gällande romska elevers deltagande i modersmålsundervisning. Bland de nationella minoritetsspråken är romani chib det språk som flest elever tackar nej till. Förklaringar som har lyfts fram är bland annat brist på modersmålslärare, att skolan erbjuder undervisning i fel varietet, samt hur modersmålsundervisningen är förlagd tidsmässigt och geografiskt. Det handlar även om brist på information om rätten till modersmål i romani chib samt oro för antiziganism och diskriminering vilket gör att elever känner sig tvungna att dölja sin romska identitet. Vidare är antalet högskolekurser och program i romani chib eller romsk kultur lägre än tidigare, endast fyra. En förklaring till det är att tillgången till lärare som kan undervisa i språket är begränsat. Det finns

inte heller några kurser på avancerad nivå, vilket innebär att det i dagsläget inte är möjligt att utbilda sig till ämneslärare i romani chib. Samtidigt ser vi en positiv utveckling då det totala antalet sändningstimmar på romani chib i public service har ökat under 2025, vilket ger språket synlighet och kan stärka och uppmuntra språkanvändningen. Regeringen har även beslutat om att permanenta språkcentrum för romani chib vilket väntas bidra till långsiktig språkutveckling.

I villkoren inom **området civilsamhällets organisering** ser vi en tillbakagång. Strategins mål för området är att villkoren för det civila samhällets organisationer som en del i demokratin ska förbättras. För att möjliggöra inflytande och delaktighet krävs att minoriteten romer som rättighetsbärare har de förutsättningar som behövs för att kunna bedriva påverkansarbete. Företrädare för romer upplever att minoriteternas erfarenheter dokumenteras men inte omsätts i handling och att samråd och andra former för delaktighet tenderar att vara symboliska snarare än att bidra till ett reellt inflytande i myndigheternas beslut och inriktning. Myndigheter uppger å andra sidan att de erbjuder möjlighet till delaktighet och inflytande och den vanligaste formen för det är samråd. Uppföljningen visar att samråden framför allt berör uppdrag om romsk inkludering eller närliggande uppdrag. Det handlar till exempel om beslut eller inriktning gällande modersmålsundervisning, planering av samråd och översättning av information. Det har inte gått att utläsa i myndigheternas minnesanteckningar från samråden vilka faktiska beslut minoriteten har påverkat. Uppföljningen visar att det offentliga behöver göra mer för att romer ska ha möjlighet att påverka beslut och inriktning inom verksamheterna som berör minoriteten. Referensgruppen i arbetet med uppföljningen uttrycker även att myndigheterna behöver arbeta mer proaktivt för att enskilda ska få del av information om sina rättigheter, och att informationen behöver vara tydligare och mer lättillgänglig. Regeringens statsbidrag till riksorganisationer som företräder romer och övriga nationella minoriteter har halverats under 2025 jämfört med föregående år, och är tillbaka i ungefärlig nivå med 2021. Under 2025 fördelades drygt en och en halv miljon kronor till elva romska organisationer, vilket är en minskning med 61 procent sedan 2024. Statsbidraget är utformat med en fast del och en rörlig del. Den fasta delen är samma summa per minoritet oaktat hur många organisationer som ansöker och beviljas. Då det inom den romska minoriteten finns förhållandevis många organisationer, blir den fasta beviljade summan betydligt lägre per organisation än för andra minoriteter. Den romska fokusgruppen i vår fördjupningsstudie inom ramen för uppföljningen upplever att tillbakagången bottnar i bristande politisk vilja och prioriteringar, och tolkar utvecklingen som ett uttryck för strukturell diskriminering där romska perspektiv och rättigheter systematiskt marginaliseras.

Rekommendationer till regeringen

Våra rekommendationer om åtgärder är i årets rapport i stor utsträckning upprepande från tidigare årsrapporter. Det beror på att de ännu inte har omhändertagits i regeringens styrning.

Vi lämnar följande rekommendationer:

- Att regeringen skyndsamt uppdrar åt strategiska myndigheter att i samverkan ta fram mål och indikatorer för uppföljning i förhållande till verksamhetsmålen i strategin.
- Att regeringen tar fram en handlingsplan som konkretiserar strategin för romsk inkludering och ger de myndigheter som har operativt ansvar för att strategins mål ska uppnås långsiktiga, finansierade uppdrag.
- Att regeringen beslutar att statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering ska vara permanent.
- Att regeringen beslutar om åtgärder inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott som i högre utsträckning inkluderar nationella minoriteten romer, med utgångspunkt i utmaningarna inom strategins verksamhetsområden.
- Att regeringen ger Diskrimineringsombudsmannen ett uppdrag att genomföra ett kunskapslyft om diskriminering för skolhuvudmän och skolpersonal inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.
- Att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.
- Att regeringen skyndsamt lägger fram ett lagförslag till riksdagen om ett heltäckande skydd mot diskriminering i all offentlig verksamhet.
- Att regeringen skyndsamt utreder möjligheten att införa tillsyn av minoritetslagen, i syfte att stärka förverkligandet av de lagstadgade rättigheterna.
- Att regeringen långsiktigt fastställer statsbidraget till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse, enligt förordning 2005:765 till minst 14 miljoner kronor årligen.
- Att regeringen beslutar om att justera utformningen av förordning 2005:765 om statsbidrag för nationella minoriteter.
- Att regeringen beslutar om att införa en samlad informationsportal för statsbidrag som omfattar civilsamhällesorganisationer.
- Att regeringen beslutar om en processfond där enskilda eller organisationer kan söka medel för att bekosta domstolstvister.
- Att regeringen tar initiativ till ett modersmålslyft i romani chib.
- Att regeringen ger Skolinspektionen ett särskilt uppdrag att granska rätten till modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk.
- Att regeringen avsätter utökade medel till Kulturrådet och Institutet för språk och folkminnen för att främja nationella minoriteters språk- och kulturbärare.

Inledning

Uppdraget

Länsstyrelsen Stockholm har enligt myndighetens regleringsbrev för 2025 haft i uppdrag att främja samverkan, följa upp och genomföra insatser inom ramen för den samordnande och långsiktiga strategin för romsk inkludering. I uppdraget har även ingått att stödja kommuner som bedriver eller avser att bedriva ett arbete inom området och sprida kunskap om strategin. Uppdraget var en fortsättning på de tidigare nationella uppdrag som Länsstyrelsen Stockholm har haft inom ramen för strategin för romsk inkludering sedan 2012.

Myndigheten har under året även ansvarat för att fördela och hantera statsbidrag enligt förordning (2022:259) om statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering.

I samverkan med Sametinget har myndigheten samtidigt haft i uppdrag att årligen redovisa utvecklingen inom det minoritetspolitiska området. Redovisningen utgår från de tre delområdena; diskriminering och utsatthet, inflytande och delaktighet samt språk och kulturell identitet. Uppdraget berör alla fem nationella minoriteter, och därmed också romer, och redovisas i rapporten Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025.²

Under 2025 beslutade regeringen att förbereda och genomföra en överföring av verksamheten inom minoritetspolitiken och strategin för romsk inkludering från Länsstyrelsen Stockholm till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Enligt beslutet var det huvudsakliga syftet med överflyttningen att stärka efterlevnaden av nationella minoriteters rättigheter. Förändringen ligger även i linje med regeringens inriktning för den samlade styrningen av länsstyrelserna, som innebär att länsstyrelserna i normalfallet inte ska ansvara för nationella uppgifter och uppdrag. Verksamheten överfördes den 1 januari 2026 och MUCF fick i sin nya roll som uppföljningsmyndighet även i uppdrag att färdigställa denna redovisning.

För att underlätta läsningen av rapporten används benämningen ”uppföljningsmyndigheten” eller ”vi” i de avseenden det inte finns skäl att lyfta fram Länsstyrelsen Stockholm eller MUCF specifikt.

Uppföljningsmodell och metod

Inför 2022 års uppföljning tog Länsstyrelsen Stockholm fram en modell för uppföljningen av strategin. Enligt modellen ska de olika verksamhetsområdena i strategin följas upp med ett visst intervall, vilket innebär att årets uppföljning omfattar samtliga verksamhetsområden. I samband med att modellen togs fram föreslogs också att myndigheter med ansvar inom verksamhetsområdena i strategin ska följa upp utvecklingen utifrån strategins mål inom respektive myndighets verksamhetsområde och bidra med

² Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget. ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025” (2026).

underlag till uppföljningen. Regeringen har dock inte uppdragit åt myndigheterna att bistå med underlag till uppföljningsmyndigheten.

I årets rapport baseras analysen av utvecklingen främst på följande underlag:

- Regeringsuppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering, minoritetspolitiken samt handlingsplanen mot rasism och hatbrott under åren 2012–2025.
- Enkätundersökning till ett urval av statliga myndigheter.
- Statistiskt och kvalitativt underlag från myndigheter och andra aktörer med ansvar inom strategins verksamhetsområden och minoritetspolitikens olika delområden.³
- Myndigheters redovisning av uppdrag kopplade till strategin för romsk inkludering och minoritetspolitiken.
- Rundabordssamtal med ett urval myndigheter⁴ om regeringens styrning och myndigheternas förutsättningar att bidra till målen för minoritetspolitiken och strategin för romsk inkludering.
- Enkätundersökning och dialog med kommuner som arbetar med strategin för romsk inkludering.
- Redovisning av statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering.
- En kvalitativ fördjupningsstudie om inflytande och delaktighet, med fokus på att ge röst åt nationella minoriteters perspektiv.

Minoriteten romers perspektiv och erfarenheter beaktas genom en referensgrupp som under 2025 utformades gemensamt för uppföljningarna inom strategin och minoritetspolitiken. I referensgruppen ingick representanter för judiska, romska, sverigefinska och tornedalska organisationer. Särskild tid har avsatts med de romska representanterna för uppföljningen inom romsk inkludering.⁵

³ Underlag från: Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Folkbildningsrådet, Public service-bolagen, Skolverket, samt Universitets- och högskolerådet.

⁴ Arbetsförmedlingen, Boverket, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Forum för Levande Historia, Institutet för språk och folkminnen, Kungliga biblioteket, Länsstyrelsen Stockholm, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget, Socialstyrelsen, Kulturrådet, Skolverket och Universitets- och Högskolerådet.

⁵ Följande romska organisationer deltog med representanter i referensgruppen: Frantzwagner Sällskapet – Sinti Kettanepa, Fusion, Riksorganisationen Romer i Sverige, Romano Pasos Research centre och Trajosko Drom.

Uppföljningens utmaningar

Det finns utmaningar med att följa utvecklingen och beskriva romers tillgång till de mänskliga rättigheterna inom respektive verksamhetsområde i strategin för romsk inkludering. En försvårande omständighet är att myndigheter som pekats ut i strategin som centrala aktörer för uppföljningen inte har i uppdrag att följa utvecklingen och bistå med underlag till uppföljningsmyndigheten. Under 2025 hade inte heller någon av de utpekade myndigheterna något specifikt uppdrag inom strategin som kunnat utvärderas i denna uppföljning. I rapporten tas Arbetsförmedlingens senaste uppdrag med, då det redovisades samma dag som uppföljningsrapporten för 2024 lämnades in. Årets rapport har därför ett särskilt fokus på regeringens styrning och romers situation inom de olika verksamhetsområdena snarare än genomförda insatser.

Uppföljningen baseras delvis på en omfattande och frivillig enkätundersökning till statliga myndigheter samt kommuner och regioner. Frågorna som rör romsk inkludering har besvarats av få respondenter. Samtidigt varierar undersökningarnas svarsfrekvens mellan åren, vilket innebär svårigheter att dra slutsatser om förändringen över tid. Enkätsvaren har kompletterats med informationsinhämtning vid samråd, nätverksträffar och särskilda möten med relevanta myndigheter. Uppgifter om kommunernas arbete har även inhämtats med kompletterande frågor utöver redovisningar av statsbidrag.

Uppföljningen har också begränsningar när det gäller att följa utvecklingen för de olika språkvarieteterna i romani chib. Underlag från myndigheter innehåller i regel inte statistik per varietet, bland annat på grund av att urvalsgrupperna är så små att det inte går att garantera anonymitet.

Rapportens disposition

Rapporten inleds med ett sammanfattande analyskapitel, som innehåller huvudsakliga slutsatser och rekommendationer till regeringen. Därefter presenteras ramarna för arbetet med romsk inkludering, med fokus på regeringens övergripande styrning. Det följs av ett kapitel om myndigheternas arbete.

Utvecklingen inom strategins verksamhetsområden presenteras var för sig. Varje kapitel innehåller en överblick av situationen för romer och regeringens styrning inom området, följt av en redovisning av arbetet inom området samt en kortare analys. Antiziganism och diskriminering av romer återkommer i flera avsnitt men har också ett eget kapitel, eftersom det påverkar romers levnadsvillkor inom samtliga verksamhetsområden. Avslutningsvis redogörs för Länsstyrelsen Stockholms insatser under 2025.

Utförligare beskrivning av metod och genomförande, enkätfrågor, intervjufrågor, samt en sammanställning av beviljade statsbidrag 2025, ingår som bilagor till rapporten.

Sammanfattande analys och rekommendationer

I det här kapitlet presenterar vi en samlad bedömning av utvecklingen och de utvecklingsbehov vi har identifierat med utgångspunkt i verksamhetsmålen i strategin för romsk inkludering. Rekommendationerna syftar till att skapa bättre förutsättningar att tillgodose romers rättigheter och uppnå målen i strategin.

I årets rapport väljer vi att fortsatt lyfta fram rekommendationer om åtgärder som tidigare har lämnats av Länsstyrelsen Stockholm. Vår bedömning är att åtgärderna är avgörande för att kunna uppnå målen i strategin och efterleva Sveriges internationella åtaganden i förhållande till de mänskliga rättigheterna. Utvecklingen av arbetet går för långsamt och regeringen behöver nu visa ansvarstagande och agera för att åstadkomma förändring.

Regeringen behöver tydliggöra myndigheternas roll och ansvar i relation till verksamhetsmålen i strategin

Länsstyrelsen Stockholm har som uppföljningsmyndighet återkommande pekat på behovet av en tydligare och mer långsiktig statlig styrning för att romers rättigheter ska tillgodoses. Styrningen utifrån strategin för romsk inkludering har över tid präglats av kortsiktiga uppdrag. Det har även styrningen vad gäller insatser som rör minoriteten romer utifrån minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Uppdragen har i stor utsträckning haft fokus på kunskapshöjande insatser utan tydliga mål om vilken förändring insatserna ska bidra till. Myndigheternas roll har inte heller konkretiserats i förhållande till verksamhetsmålen i strategin. Insatserna är ofta generella och riktade till flera målgrupper, framför allt inom områdena kultur och språk, utbildning och i arbetet mot rasism och hatbrott.

Det har inte heller uppdragits åt myndigheter som pekas ut i strategin att kontinuerligt följa upp och beskriva utvecklingen för romer i förhållande till verksamhetsmålen. Det påverkar förutsättningarna att genomföra träffsäkra insatser och bidrar samtidigt till utmaningar att presentera en samlad bild av situationen för romer och rekommendera lämpliga åtgärder.

Det lyfts återkommande fram att det är en utmaning att följa upp romers tillgång till de mänskliga rättigheterna. Det har bland romer uttryckts en, utifrån tidigare erfarenheter,⁶ befogad rädsla för att insamling av data ska innebära en registrering av romer och missbrukas i andra syften. Samtidigt finns exempel på myndigheter som redan idag följer upp i vilken utsträckning romer får del av, eller inskränks i, sina rättigheter.

Diskrimineringsombudsmannen gör en manuell genomläsning av inkomna anmälningar och räknar antalet som rör diskriminering av romer. Skolverket för statistik på antal elever som läser modersmål i romani chib och övriga nationella minoritetsspråk.⁷ Myndigheten för arbetsmiljökunskap har undersökt arbetsrelaterad stress och ohälsa i samband med etnisk tillhörighet, bland annat genom att deltagare i en enkätundersökning

⁶ Ett exempel är Skånepolisens registrering av romer, som Svea Hovrätt har fastslagit handlade om etnisk diskriminering i mål nummer T 6161-16, 28 april 2017.

⁷ Elevantalet sekretessmarkeras om det baseras på färre än fem elever.

tillfrågades om de identifierade sig som nationell minoritet.⁸ Dessutom har Folkhälsomyndigheten föreslagit att i samråd med företrädare för romer uppdra åt en extern part att regelbundet genomföra en återkommande intervjubaserad enkät för att kunna följa upp målsättningarna i strategin.⁹

Det behövs en ordentlig kraftsamling för att Sverige under de kommande sju åren ska kunna närma sig måluppfyllelsen med strategin. Ett första steg bör vara att skyndsamt ge strategiska myndigheter ett gemensamt uppdrag att ta fram konkreta och uppföljningsbara mål och indikatorer för respektive verksamhetsområde som ska ligga till grund för en handlingsplan. Målen ska peka ut den förändring myndigheterna ska bidra till och tydligt relatera till identifierade hinder för målgruppen och verksamhetsmålen i strategin.

Handlingsplanen bör tas fram i nära dialog med företrädare för den romska minoriteten. Kopplat till handlingsplanen behöver utpekade myndigheter få förutsättningar att prioritera arbetet genom långsiktiga uppdrag med stabil finansiering och redovisningskrav. Eftersom antiziganism och diskriminering utgör ett hinder för romer inom strategins samtliga verksamhetsområden, behöver myndigheternas roll och ansvar även tydliggöras i förhållande till handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Här behöver nära dialog ske med Forum för levande historia som har i uppdrag att samordna och följa upp regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott, vilket även innebär att ta fram ett uppföljningssystem som inkluderar indikatorer.

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen skyndsamt uppdrar åt strategiska myndigheter¹⁰ att i samverkan ta fram mål och indikatorer för uppföljning i förhållande till verksamhetsmålen i strategin.** Uppdraget bör genomföras i nära dialog med minoriteten romer samt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, utifrån rollen som uppföljningsmyndighet. Uppdragen bör vara finansierade och redovisas till ansvarigt departement samt till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- Att regeringen tar fram en handlingsplan som konkretiserar strategin för romsk inkludering och ger de myndigheter som har operativt ansvar för att strategins mål ska uppnås långsiktiga, finansierade uppdrag. Myndigheterna som ska arbeta utifrån strategin och handlingsplanen behöver ges långsiktiga uppdrag som är resurssatta och omfattar krav på redovisning. Arbetet med handlingsplanen bör utgå ifrån verksamhetsmålen i strategin och identifierade hinder för romer. Arbetet med handlingsplanen bör samordnas och följas upp av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

⁸ Myndigheten för arbetsmiljökunskap, "Arbetsrelaterad stress och ohälsa – om samband mellan utsatthet och etnisk tillhörighet, hudfärg och religion", Rapport 2024:7 (2024).

⁹ Folkhälsomyndigheten, "Folkhälsomyndighetens återsrapportering av regeringsuppdrag", Ärendenummer 03622-2021 (2024).

¹⁰ Förslag på strategiska myndigheter är Arbetsförmedlingen, Boverket, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Skolverket och Socialstyrelsen.

Kommunernas förutsättningar att arbeta utifrån strategin behöver stärkas

Statsbidraget till kommuner för romsk inkludering har under åren 2022–2025 möjliggjort värdefulla insatser. Samtidigt är bidraget tillfälligt och kortsiktigt, och det är få verksamheter som får del av bidraget i relation till antalet kommuner i landet. Länsstyrelsen Stockholm har återkommande påtalat att kortsiktiga uppdrag försvårar genomförandet av strategin och har föreslagit att statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering bör permanentas, åtminstone till och med 2032. Utifrån statsbidragets storlek kan bidraget underlätta verksamhet för romsk inkludering för vissa kommuner, men långt ifrån alla. I Länsstyrelsen Stockholms kommunenkät 2024 var det en sjättedel av de totalt 174 svarande, som uppgav att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering. Kommuner har i flera sammanhang framfört att statsbidrag är en förutsättning för arbetet och att beviljas medel är ofta startskottet på arbetet i en kommun. Få kommuner tenderar att avsätta särskilda medel för arbetet.

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen beslutar att statsbidraget till kommuner för att främja romsk inkludering ska vara permanent.** Statsbidraget bör utformas på ett sätt som möjliggör för kommunerna att arbeta långsiktigt, likt det bidrag som finns för kommuner som ingår i förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska. Statsbidraget bör finnas minst strategiperioden ut, det vill säga till och med 2032. Stabil och varaktig finansiering ger bättre förutsättningar att planera för ett hållbart arbete med romsk inkludering inom ordinarie strukturer. Det var regeringens ambition med strategin vid dess införande, att arbetet skulle bedrivas i ordinarie verksamheter och inte vara projektorienterat.

Insatser mot antiziganism och diskriminering behöver konkretiseras och omfatta fler verksamhetsområden

Insatser mot antiziganism och diskriminering av romer styrs till stor del genom generella uppdrag om att motverka rasism och diskriminering, och med utgångspunkt i handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Uppdragen avser i stor utsträckning att kartlägga kunskap eller att öka kunskapen om rasism, minoriteters kultur, språk, historia och situation, och är ofta riktade till skolväsendet.

Centralt i handlingsplanens delmål för områdena skola, arbetsliv, välfärd och offentliga verksamheter är att kunskapen ska öka hos anställda i berörda verksamheter för att förbättra förutsättningarna att motverka rasism och diskriminering. Dock pekas inte tydligt ut vilken specifik förändring myndigheterna ska bidra till inom sina respektive områden. Vår bedömning är att resultatet ofta blir en fråga om hur många som har deltagit i en informations- eller utbildningsinsats, snarare än vad kunskapen som förmedlats har gett för effekt för målgruppen.

Inom handlingsplanens område rättsväsendet omfattar delmålet i stället konkreta förändringar som ska uppnås; en större andel av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras. Här förekommer kunskapshöjande insatser i stället som ett exempel på medel för att nå målet.

Även om de kunskapshöjande insatserna får positiv effekt, finns en risk att de inte är rätt riktade eller tillräckligt specifika när de inte utgår ifrån ett tydligt mål om vad myndigheterna ska uppnå för att de mänskliga rättigheterna ska tillgodoses. Huruvida kunskapen har ökat och om det ger någon effekt eller inte, är dessutom svårt att mäta om insatsen inte har kopplats till en förväntad förändring.

Antiziganism och diskriminering utgör hinder för romer inom samtliga verksamhetsområden och kräver riktade insatser. Det påverkar möjligheterna att få de mänskliga rättigheterna tillgodosedda och kan vara en dold orsak till exempelvis arbetslöshet, kort utbildning, sjukskrivning eller svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden.

Länsstyrelsen Stockholm föreslog i förra årets rapport utökade åtgärder inom handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Dessa rekommendationer kvarstår och den ena är nu förtydligad så att insatserna ska utgå från utmaningarna med diskriminering och antiziganism inom strategins verksamhetsområden.

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen beslutar om åtgärder inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott som i högre utsträckning inkluderar nationella minoriteten romer, med utgångspunkt i utmaningarna inom strategins verksamhetsområden.** Prioriterat bör vara verksamhetsområdena arbete och utbildning. Åtgärderna bör fokusera på upptäckt och förebyggande av diskriminering och antiziganism.
- **Att regeringen ger Diskrimineringsombudsmannen ett uppdrag att genomföra ett kunskapslyft om diskriminering för skolhuvudmän och skolpersonal inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.** Ett sådant kunskapslyft skulle komplettera mer generella kunskapshöjande insatser. Det föreslagna uppdraget utgår från skolans lagstadgade ansvar att arbeta med aktiva åtgärder, vilket är en viktig pusselbit i skolornas förebyggande arbete mot kränkande behandling. Vi bedömer att kunskapslyftet behövs, men vill betona att det även behöver inkludera nationella minoriteter.

Skyddet mot diskriminering behöver stärkas

Länsstyrelsen Stockholm har återkommande konstaterat att diskrimineringslagstiftningen behöver förtydligas för att de mänskliga rättigheterna ska tillgodoses för alla. Det rör sig bland annat om att regeringen bör utreda hur språk kan införas som en självständig diskrimineringsgrund.

Rekommendationen har lämnats av flera instanser, bland annat Europarådets ministerkommitté för den europeiska språkstadgan, den rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Diskrimineringsombudsmannen och Institutet för språk och folkminnen.¹¹

¹¹ Se bland annat Europarådet. "Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning". Rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Sekretariatet för Ramkonvention för skydd av nationella minoriteter (2023); Diskrimineringsombudsmannen, "Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner" (2025).

Diskrimineringsombudsmannen har sedan Skånepolisens olagliga register över romer blev känt 2013 påtalat behovet av att diskrimineringslagen¹² utvidgas för att stärka skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet. Lagen förbjuder offentligt anställda att i sitt bemötande diskriminera enskilda individer. I lagen finns även förbud mot diskriminering för offentliga verksamheter inom vissa områden, exempelvis socialtjänst. Samtidigt faller till exempel rättsvårdande myndigheter utanför de områden som är särskilt reglerade. Därmed omfattas inte alla ageranden som kan utgöra diskriminering av förbudet. Det innebär att enskilda har ett svagare skydd mot diskriminering vid kontakter med vissa myndigheter än vid andra myndigheter.¹³

Regeringen aviserade i april 2024 att de avser bereda ett lagförslag baserat på en utredning om utökat skydd mot diskriminering som presenterades i december 2021.¹⁴ Utredningen omfattar bland annat en översyn av hur skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet ska kunna stärkas.¹⁵ Regeringen har ännu inte fattat något beslut i frågan. FN:s kommission mot rasdiskriminering (CERD) rekommenderar i sin granskning 2025 att regeringen skyndsamt lägger fram ett lagförslag till riksdagen om ett heltäckande skydd mot diskriminering i all offentlig verksamhet.¹⁶

Kombinationen av otydliga mål för arbetet mot antiziganism, ett stort fokus på kunskapshöjande insatser och ett svagt skydd mot diskriminering inom offentlig verksamhet, kan innebära att de mänskliga rättigheterna fortsätter att inskränkas för romer.

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen utreder möjligheterna att uppta språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen.** Genom att införa språk som en självständig diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen bedömer vi att romer får ett starkare skydd mot diskriminering. Även om språk kan ha en indirekt koppling till etnicitet som diskrimineringsgrund, saknas en analys av den kopplingen i svensk rätt. I till exempel Norges diskrimineringslag, anges språk som en del av begreppet etnicitet.¹⁷
- **Att regeringen skyndsamt lägger fram ett lagförslag till riksdagen om ett heltäckande skydd mot diskriminering i all offentlig verksamhet.** Behovet att utvidga diskrimineringslagen så att skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet blir heltäckande har återkommande lämnats utifrån utredningen som presenterades 2021. Regeringen behöver nu skyndsamt gå vidare med beredningen av ett lagförslag.

¹² SFS 2008:567 ”Diskrimineringslag”.

¹³ SOU 2021:94, ”Ett utökat skydd mot diskriminering”, Arbetsmarknadsdepartementet (2021); Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

¹⁴ Arbetsmarknadsdepartementet, pressmeddelande: [Utökat skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2024/04/ett-utokat-skydd-mot-diskriminering-i-offentlig-verksamhet/).

¹⁵ SOU 2021:94, ”Ett utökat skydd mot diskriminering”, Arbetsmarknadsdepartementet (2021).

¹⁶ Committee on the Elimination of Racial Discrimination, “Concluding observations on the combined twenty-fourth and twenty-fifth periodic reports of Sweden” (2025).

¹⁷ LOV-2017-06-16-51 (ändrad t.o.m. LOV-2021-06-11-77 fra 01.01.2022) kap 2 §6: ”Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk”.

Tillsyn krävs för att lagen ska efterlevas

Uppföljningarna inom minoritetspolitiken och strategin för romsk inkludering visar återkommande på stora brister i hur förvaltningsmyndigheter tillgodoser nationella minoriteters rättigheter. Samtidigt saknas möjlighet att utföra tillsyn av myndigheternas efterlevnad av minoritetslagstiftningen.

Länsstyrelsen Stockholm har återkommande lyft fram behovet av tillsyn för att nationella minoriteter ska få sina rättigheter tillgodosedda. Motsvarande rekommendation har lämnats av Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter och Diskrimineringsombudsmannen.¹⁸ Även propositionen ”Från erkännande till egenmakt” föreslog operativ tillsyn för att säkerställa efterlevnaden av minoriteters rättigheter.¹⁹

Den fördjupningsstudie som genomförts inom ramen för årets uppföljning av minoritetspolitiken tyder på en negativ utveckling gällande möjlighet till inflytande och delaktighet. Romska representanter upplever att det är färre och i många fall symboliska samråd,²⁰ och att det ges få möjligheter att påverka beslut och hur åtgärder kopplat till besluten ska genomföras.²¹ Stärkt efterlevnad av lagstadgade rättigheter väntas kunna främja arbetet för romsk inkludering.

Vi rekommenderar:

- Att regeringen skyndsamt utreder möjligheten att införa tillsyn av minoritetslagen, i syfte att stärka förverkligandet av de lagstadgade rättigheterna. Vilka delar av lagen som är lämpliga för tillsyn behöver utredas vidare. Vår initiala bedömning är att tillsyn vore lämpligt kopplat till kravet att förvaltningsmyndigheter ska ge nationella minoriteter inflytande i frågor som berör dem, och kravet att kommuner och regioner ska anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete.

Romers egenmakt behöver stärkas

Nationella minoriteters egenmakt är central i ramkonventionens bestämmelser och i svensk minoritetspolitik. Det offentliga har ett ansvar att säkerställa delaktighet i beslutsprocesser. Samtidigt vilar reellt inflytande på att rättighetsbärarna har de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva påverkansarbete. Statsbidraget för nationella minoriteter enligt förordning (2005:765) utgör en grundförutsättning för romers möjligheter att organisera sig. När regeringens särskilda satsning inom det minoritetspolitiska området löpt ut har statsbidraget halverats och nivåerna är otillräckliga. Vikten av bättre ekonomiska förutsättningar för att delta i samråd och andra insatser för inflytande har framförts

¹⁸ Europarådet, ”Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning” (2023); Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

¹⁹ Proposition 2008/09:158, ”Från erkännande till egenmakt: regeringens strategi för de nationella minoriteterna”, Integrations- och jämställdhetsdepartementet (2008).

²⁰ Ramboll Management Consulting, ”Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet” (2025).

²¹ Institutet för mänskliga rättigheter, ”Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport”, 3.1.2-375/2025 (2025).

både av myndigheter och romer. Det handlar både om att organisationsbidraget för nationella minoriteter höjs, och att myndigheter ger enskilda som deltar i samråd och andra former för inflytande rimliga arvoden och ersättningar.

Statsbidraget är dessutom utformat på ett sätt som innebär att andelen medel per organisation blir lägre när fler beviljas bidrag, vilket missgynnar den romska minoriteten som har många organisationer som ansöker. Länsstyrelsen Stockholm har tidigare pekat på behovet av en grundlig genomgång av förordningen. Bland annat behövs en översyn av skrivningar kring bidragets syfte, bidragsformer, definitioner och förutsättningar för bidrag.

Romska organisationer har framfört att det är svårt att få överblick över vilka bidrag som finns att söka och att det är resurskrävande att söka, administrera och redovisa bidrag. Samtidigt utgör statsbidrag en förutsättning för romer att bygga sin egenmakt. Regeringen beslutade i juni 2025 om att inrätta en statsbidragsportal för kommuner och regioner.²² I remissrundan till utredningen som förelåg beslutet framförde bland annat Länsstyrelsen Stockholm och Brottsförebyggande rådet att en sådan informationsportal även bör omfatta bidrag till civilsamhällesorganisationer.²³ Vi bedömer att en samlad informationsportal om statsbidrag skulle ge en överblick på lokal, regional och nationell nivå som idag saknas. Detta skulle vara resurseffektivt för romska organisationer.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) framför att nationella minoriteters tillgång till rättsligt skydd behöver stärkas. DO rekommenderar bland annat att det skapas en processfond där enskilda eller organisationer som arbetar med antidiskriminering kan söka medel för att bekosta diskrimineringstvister i domstol.²⁴ Vi bedömer att förslaget kan bidra till att stärka romers möjlighet att utkräva sina rättigheter och att processfonden även bör kunna bekosta domstolstvister som rör romers rättigheter i en bredare bemärkelse.

²² Finansdepartementet, Uppdrag till Ekonomistyrningsverket och Statskontoret att inrätta en statsbidragsportal, Fi2025/01420.

²³ [Remiss av Statskontorets rapport Enklare att överblicka riktade statsbidrag – Statskontorets förslag till en samlad informationsportal - Regeringen.se](#).

²⁴ Diskrimineringsombudsmannen, "Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner" (2025).

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen långsiktigt fastställer statsbidraget till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse, enligt förordning 2005:765 till minst 14 miljoner kronor årligen.** Ett långsiktigt bidrag är avgörande för att säkerställa nationella minoriteters möjligheter till inflytande och delaktighet. En stabil och förutsägbar finansiering skulle stärka romers möjlighet att organisera sig, påverka politiska beslut och bedriva verksamhet. Det är därför nödvändigt att statsbidraget är på en nivå som möjliggör detta.
- **Att regeringen beslutar om att justera utformningen av förordning 2005:765 om statsbidrag för nationella minoriteter.** Justeringen bör föregås av en grundlig analys av förordningen som helhet. Baserat på uppföljningen har vi identifierat behov att justera paragrafer som rör bidragets syfte, bidragsformer, definitioner och förutsättningar för bidrag.
- **Att regeringen beslutar om att införa en samlad informationsportal för statsbidrag som omfattar civilsamhällesorganisationer.** Nationella minoriteter betonar att det är svårt att få överblick över vilka bidrag som finns att söka och att det är resurskrävande att söka, administrera och redovisa bidrag. Samtidigt utgör statsbidrag en förutsättning för romska organisationer att verka för en starkt egenmakt bland romer.
- **Att regeringen beslutar om en processfond där enskilda eller organisationer kan söka medel för att bekosta domstolstvister.** För att öka utkrävbarheten av minoritetsrättigheter bör fonden bekosta domstolstvister som rör nationella minoriteters rättigheter i en bredare bemärkelse.

Utmaningar att bevara och främja romani chib

Att bevara och främja romani chib som minoritetsspråk är grundläggande utifrån såväl ett rättighetsperspektiv som utifrån att språket är en central del av en persons identitet och kultur. Statistiken i denna rapport visar fortsatt på negativa trender när det kommer till antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i romani chib samt antalet kurser i romani chib och/eller romsk kultur på högskolenivå. Även inom folkbildningen ser vi minskat antal arrangemang inom romani chib och romsk kultur.

Riksrevisionens granskning av statens främjande av de nationella minoritetsspråken under perioden 2019–2024 visar att insatserna inom området har varit otillräckliga.²⁵ Skolverket konstaterar att det krävs ett långsiktigt arbete för att åtgärda lärarbristen och andra strukturella orsaker som hindrar tillgången till en obruten utbildningskedja i minoritetsspråken.²⁶

Ett helhetsgrepp kring revitaliseringen av romani chib behöver till innan det är för sent. Flera utmaningar relaterar till varandra – avsaknaden till lärarbehörighet inom språket leder till brist på modersmålslärare i de olika varieteterna vilket resulterar i att elever inte får sina rättigheter till modersmålsundervisning tillgodosedda. Vi föreslår därför, likt förra året, att regeringen tar initiativ till ett modersmålslyft. Arbetet med modersmålslyftet bör vara i linje med tidigare målsättning i handlingsprogrammet för bevarande och främjande av minoritetsspråk såsom att skapa en sammanhängande utbildningskedja för nationella

²⁵ Riksrevisionen, ”Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser” (2025).

²⁶ Skolverket, ”Slutredovisning: Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk” (2025).

minoritetsspråk. I arbetet bör berörda myndigheter, aktörer inom grund- och gymnasieskolan, unga och äldre romska språkbärare inom varje varietet samt unga och äldre romer som förlorat sitt språk och vill återta det, inkluderas.

Den tillsynsmöjlighet som finns inom skolväsendet bör tillämpas mer regelbundet både för att följa upp om rättigheter tillgodoses, men även som ett incitament att erbjuda modersmålsundervisning.

Då Skolinspektionen inte genomfört någon tillsyn över modersmålsundervisningen sedan 2019 lämnar vi, likt förra året, rekommendationen att regeringen ger myndigheten ett sådant uppdrag.

Utöver statliga insatser behöver även romska språk- och kulturbärares förutsättningar stärkas. En del i det är ökade statsbidrag. Vi står därför fortsatt bakom Kulturrådets och Institutet för språk och folkminnens äskanden om mer medel.

Vi rekommenderar:

- **Att regeringen tar initiativ till ett modersmålslyft i romani chib.** Detta skulle med fördel kunna inkluderas i ett fortsatt handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken eller i en mer konkret handlingsplan knuten till strategin för romsk inkludering. Ett modersmålslyft skulle inte bara bidra till att stärka romani chib utan också säkerställa att minoritetens rättigheter upprätthålls i praktiken. Insatserna kan skapa bättre förutsättningar för unga romska språkbärare, stärka läraryrkets attraktionskraft och säkerställa att undervisningen speglar elevernas behov.
- **Att regeringen ger Skolinspektionen ett särskilt uppdrag att granska rätten till modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk.** Tidigare uppföljning visar på brister i hur modersmålsundervisning på romani chib tillhandahålls. Det finns därmed behov av att regeringen ger Skolinspektionen ett särskilt uppdrag att granska detta. Skolinspektionen bör utföra tillsyn kring huruvida huvudmännen fullgör sina skyldigheter att erbjuda respektive anordna modersmålsundervisning i romani chib för elever som har rätt till sådan undervisning. I granskningen behöver de olika språkliga varieteterna ingå.
- **Att regeringen avsätter utökade medel till Kulturrådet och Institutet för språk och folkminnen för att främja nationella minoriteters språk- och kulturbärare.** Kulturrådet och Institutet för språk och folkminnen anger i sina budgetunderlag att det finns behov av fortsatt och förstärkt finansiering till myndigheternas uppdrag att fördela bidrag till nationella minoriteters kultur, litteratur- och läsfrämjande åtgärder på nationella minoritetsspråk, samt till revitaliseringsinsatser riktade till föreningslivet. Vi ser att förstärkningen behövs, och betonar vikten av att revitaliseringsinsatser utgår från samtliga nationella minoritetsspråks- och varieteters behov.

Ramar för arbetet med romsk inkludering

I det här kapitlet beskriver vi EU:s ramverk och regeringens styrning av myndigheternas arbete i förhållande till strategin för romsk inkludering.

Europeiska kommissionens ramverk

I oktober 2020 antog Europeiska kommissionen ett nytt europeiskt strategiskt ramverk för romsk jämlikhet, inkludering och delaktighet,²⁷ i anslutning till att det tidigare strategiska ramverket från 2011 löpte ut. Strategin sträcker sig till år 2030. Samtliga EU-länder ska vartannat år redogöra för sina åtgärder för att främja jämlikhet, inkludering och delaktighet. Kommissionen har sedan tidigare uppmuntrat medlemsländerna att utforma sina strategier mer ambitiöst och avsätta nödvändiga resurser för arbetet.

Sverige har även ställt sig bakom en ministerdeklaration som antogs i januari 2020 av International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA). Genom deklarationen förbinder sig medlemsstaterna bland annat att vidta åtgärder för att främja utbildning, hågkomst och forskning om Förintelsen och folkmordet på romer. Sverige står även bakom IHRA:s icke-rättsligt bindande arbetsdefinition av antiziganism och den lista med exempel som kan tjäna som vägledande, beroende på sammanhang.²⁸

Regeringens strategi för romsk inkludering

Regeringen beslutade år 2012 om en strategi för romsk inkludering för åren 2012–2032.²⁹ Strategin ska ses som en förstärkning av minoritetspolitiken och har sin utgångspunkt i mänskliga rättigheter, med särskild betoning på principen om icke-diskriminering. Målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering.

Det övergripande målet med strategin är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Strategin innehåller även mål och åtgärder inom verksamhetsområdena arbete, utbildning, bostad, hälsa, social omsorg och trygghet, kultur och språk samt civilsamhällets organisering.

I strategin för romsk inkludering har regeringen betonat att det krävs delaktighet och ett tydligt och aktivt ansvar av myndigheter och kommuner, för att åstadkomma genomgripande förändringar gällande romers livsvillkor. Styrningen, menar regeringen, ska utgå från offentliga aktörers existerande roll- och ansvarsfördelning, präglas av romers delaktighet och inflytande, och bedrivs inom ordinarie verksamheter – inte vid sidan av.

Samtidigt ska Regeringskansliet ha det övergripande ansvaret för styrning och genomförande av strategin genom att kontinuerligt justera och komplettera styrningen av myndigheters genomförande och snabbt fånga upp behov av eventuella nya uppdrag. För en effektiv styrning har regeringen vid strategins

²⁷ European Commission, "Roma equality, inclusion and participation in the EU" (2020).

²⁸ Arbetsmarknadsdepartementet, "Handlingsplan mot rasism och hatbrott" (2024).

²⁹ Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

införande bedömt att det krävs ett tydligare internt samarbete inom Regeringskansliet, en förstärkt uppföljning och utvärdering av utvecklingen avseende romsk inkludering och ett utvecklat samrådsförfarande med romer om behovet av justeringar och eventuella nya uppdrag. Det framhölls också att styrningen återkommande skulle vara föremål för granskning.³⁰

Uttekade myndigheter i strategin

I strategin för romsk inkludering framgår att sakansvariga myndigheter ska uppmärksamma och säkerställa romers tillgång till de mänskliga rättigheterna. I beskrivningen av myndigheternas roll under respektive verksamhetsområde, har ansvaret dock främst lyfts fram i förhållande till uppföljning och beskrivning av romers situation. Det är inte tydligt framskrivet vilka myndigheter som är ansvariga för att tillgodose specifika rättigheter för att verksamhetsmålen ska kunna uppnås.

Boverket, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Skolinspektionen och Skolverket har pekats ut som centrala aktörer för att följa upp romers tillgång till de mänskliga rättigheterna och beskriva situationen för romer inom verksamhetsområdena bostad, hälsa, social omsorg och trygghet samt utbildning. Inom områdena arbete, kultur och språk samt civilsamhällets organisering finns inga utpekade myndigheter för uppföljning. Det framhålls

i strategin att kommunerna har en central roll när det gäller att följa upp sysselsättningsgraden.

Inom området utbildning kan utläsas att Skolinspektionen och Skolverket utöver rollen att följa upp och beskriva romers situation, även har en central roll i att förverkliga romers tillgång till de mänskliga rättigheterna inom verksamhetsområdet.

Uppföljningsmyndighet

Länsstyrelsen Stockholm har sedan införandet av strategin för romsk inkludering 2012 haft i uppdrag att följa upp insatser inom ramen för strategin, samt ge stöd till kommuner i sitt arbete. Uppdraget har den 1 januari 2026 överförs till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). I samband med verksamhetsövergången reviderades instruktionen till MUCF.³¹ Där framgår att myndigheten är förvaltningsmyndighet för frågor som rör politiken för de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Myndigheten ska också vara en nationell kontaktpunkt för EU:s arbete för romsk inkludering. Uppföljningsmyndighetens uppdrag om romsk inkludering regleras fortsatt i regleringsbrevsuppdrag.³²

³⁰ Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

³¹ SFS 2025:900, "Förordning (2025:900) med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor".

³² Socialdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor", S2025/00481, S2025/02050, S2025/02139 (2025).

Ett 40-tal uppdrag utifrån strategin sedan 2012

I årets rapport har vi gjort en genomgång av regeringens styrning inom ramen för strategin för romsk inkludering, minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Genomgången visar att uppdragen i stor utsträckning styrs genom generella åtgärder riktade till flera målgrupper. Det är relativt få uppdrag som specifikt utgår från strategin för romsk inkludering eller identifierade hinder för romer inom strategins verksamhetsområden.

En handfull myndigheter³³ har direkta skrivningar i sin instruktion som har bäring på arbetet med romsk inkludering. Uppdragen rör samtliga nationella minoriteter eller flera målgrupper. De är begränsade främst till området kultur och språk, men till viss del även området utbildning samt arbetet mot antiziganism. I tillägg till dessa regleras Kungliga bibliotekets verksamhet av Bibliotekslag (2013:801), där det framgår att biblioteken ska ”ägnas särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna [...], bland annat genom att erbjuda litteratur på de nationella minoritetsspråken.”

Enligt vår genomgång har regeringen sedan 2012 beslutat om ett 40-tal regeringsuppdrag som specifikt hänvisar till strategin för romsk inkludering, minoriteten romer eller minoritetsspråket romani chib. Uppdragen har framför allt beslutats 2012, 2016, 2020 och 2022. Flest uppdrag beslutades 2016, därefter har antalet nya uppdrag successivt minskat.

2012 beviljade regeringen fem pilotkommuner³⁴ statsbidrag för att utveckla ett arbete med romsk inkludering. Kommunerna skulle under åren 2012–2015 bygga upp en struktur och långsiktig lösning för romers inkludering, framför allt inom verksamhetsområdena utbildning, arbete, hälsa och social omsorg.³⁵ 2016 beviljades fem nya kommuner³⁶ statsbidrag för att under åren 2016–2019 bedriva utvecklingsarbete i linje med strategins intentioner, främst inom områdena utbildning, arbetsmarknad, hälsa, socialtjänst, bostad och civilsamhällets organisering.³⁷

Parallellt med pilot- och utvecklingskommunernas arbete hade Länsstyrelsen Stockholm år 2012³⁸ respektive 2017³⁹ särskilda regeringsuppdrag att i samverkan med romska sakkunniga och ett flertal myndigheter göra nulägesbeskrivningar av situationen för romer i de kommuner som beviljats statsbidrag.

En förklaring till ökningen av uppdrag 2016 är att Länsstyrelsen Stockholm skulle genomföra en nulägesbeskrivning och ett flertal myndigheter fick parallellt med det i uppdrag att medverka i arbetet. 2020

³³ Forum för levande historia, Institutet för språk och folkminnen, Kulturrådet, Skolverket och Universitets- och högskolerådet.

³⁴ Luleå kommun, Göteborgs stad, Linköpings kommun, Helsingborgs stad och Malmö stad.

³⁵ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Beslut om att ingå i en pilotverksamhet för romsk inkludering”, A2012/1385/DISK, 2012.

³⁶ Gävle kommun, Borås stad, Uppsala kommun, Haninge kommun och Stockholms stad.

³⁷ Kulturdepartementet, ”Bidrag till utvecklingskommuner för romsk inkludering”, Ku2016/00159/DISK, 2016.

³⁸ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag att göra en nulägesbeskrivning i kommuner med pilotverksamhet för romsk inkludering”, A2012/2593/DISK (2012).

³⁹ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län om att göra en nulägesbeskrivning i kommuner med verksamhet för romsk inkludering”, Ku2017/01295/DISK (2017).

hade de fleråriga uppdragen från 2016 avslutats, vilket kan förklara att det beslutades om fler nya uppdrag det året. 2022 genomfördes en större satsning från politiken, som bidrog till flera nya uppdrag på området.

Under 2025 hade inga av de utpekade myndigheterna i strategin för romsk inkludering särskilda uppdrag att genomföra insatser utifrån verksamhetsmålen i strategin.

Svag styrning för att förverkliga romers tillgång till rättigheter

Styrningen präglas av kortsiktighet

I våra uppföljningsrapporter har återkommande konstaterats att styrningen av arbetet med romsk inkludering präglas av kortsiktighet. Det har i våra enkäter, samråd och nätverksträffar framförts av myndigheter, kommuner, regioner och romer, att kortsiktiga uppdrag försämrar möjligheterna att bidra till långsiktiga effekter. Romska företrädare har lyft fram att strategin för romsk inkludering upplevs ha tappat fart och att vi riskerar att inte nå målet 2032. Sammantaget innebär avsaknaden av tydlig styrning och långsiktiga uppdrag att identifierade behov av åtgärder för att romer ska få sina rättigheter tillgodosedda, riskerar att kvarstå.

Riksrevisionen lyfter ett exempel på det i sin granskning av statens främjande av de nationella minoritetsspråken.⁴⁰ Deras bedömning är att statens insatser för att nå målet att hålla de nationella minoritetsspråken levande är otillräckliga. De resurser som har avsatts av regeringen menar Riksrevisionen kan användas mer effektivt om medel fördelas över längre tidsperioder, snarare än genom kortsiktiga satsningar vilket hittills varit fallet. Vår bedömning är att slutsatserna i hög grad är relevanta även för styrningen av arbetet med romsk inkludering.

I rundabordssamtalet med statliga myndigheter som genomfördes under hösten 2025 framkom att en konsekvens av de kortsiktiga uppdragen är att det blir många olika uppdrag och att det saknas en övergripande bild av hur olika myndigheters verksamhet ska samspela för att gemensamt bidra till målen. I några fall har uppdrag som getts gemensamt till flera myndigheter haft olika formuleringar, vilket komplicerat samverkan. Myndigheterna framförde också att fragmenteringen innebär svårigheter för nationella minoriteter att navigera och prioritera sitt deltagande i olika processer.

Samtidigt angav flera myndigheter att det är viktigt att fortsatt få uppdrag, eftersom minoritetsfrågorna annars prioriteras ner inom myndigheterna. Den viktigaste åtgärden för att stärka myndigheternas genomförande av minoritetspolitiken ansågs vara att politikområdet i högre grad samlas ihop, med prioriterade åtgärder och samordnade uppdrag. I det sammanhanget framfördes även behovet av en bättre samordning mellan departementen, i enlighet med den bedömning som regeringen själva gjorde vid införandet av strategin.

⁴⁰ Riksrevisionen, ”Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser”, RiR 2025:16 (2025).

Uppdragen saknar koppling till konkreta mål

Vår genomgång av regeringens styrning visar att det är få uppdrag inom ramen för strategin, och även inom minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott, som tydligt pekar ut ett specifikt hinder eller en förändring som ska genomföras för att tillgodose romers tillgång till rättigheter. Flera regeringsuppdrag innehåller hänvisningar till de övergripande målen, till exempel ”att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom” eller ”ett samhälle fritt från rasism”. Målen har dock inte brutits ner i avgränsade mål för myndigheternas arbete, och uppdragen har inte tydligt kopplats till strategins verksamhetsmål. Det framgår inte genom målformulering vad myndigheternas insatser ska leda till för resultat.

Uppdragen styrs i stor utsträckning genom generella åtgärder riktade till flera målgrupper. Diskrimineringsombudsmannen har konstaterat att det inte är säkert att nationella minoriteters rättigheter bäst säkerställs genom samma åtgärder och att mängden generella åtgärder ger intrycket att nationella minoriteter är en grupp snarare än fem olika nationella minoriteter. Detta har inte beaktats i tillräcklig utsträckning i åtgärder för att säkerställa minoriteternas rättigheter. I stället, menar Diskrimineringsombudsmannen, bör åtgärderna i större utsträckning ta sin utgångspunkt i hinder som har identifierats antingen för samtliga nationella minoriteter, eller specifikt för en nationell minoritet.⁴¹

Även nationella minoriteter är tydliga i att de står inför olika hinder i förhållande till att få sina rättigheter tillgodosedda. Dessutom har de nationella minoritetsspråken och romani chibs varieteter olika vitalitet och förutsättningar för revitalisering. Den romska minoriteten är i sig inte heller en homogen grupp vilket behöver tas med i styrningen.

Vissa verksamhetsområden i strategin för romsk inkludering har fått stå tillbaka i regeringens styrning, möjligen som en konsekvens av regeringens fokus på generella åtgärder. Det är avgörande för att kunna uppnå målen i strategin, att det allmänna motverkar hinder för romer inom samtliga strategins verksamhetsområden och utifrån målgruppens specifika behov.

Vidare har styrningen präglats av uppdrag om kunskapshöjande insatser. Inte heller här kopplas uppdragen självklart till något tydligt mål som pekar på vad kunskapen ska bidra till för förändring inom verksamheten eller verksamhetsområdet. Det bidrar till utmaningar för myndigheterna att identifiera vilken kunskap som ska höjas och vilka målgrupper som ska ta del av kunskapen. Vi ser att kunskapshöjande inslag i myndigheternas genomförande av uppdrag inom ramen för strategin i hög grad handlar om att öka kunskapen om minoritetslagstiftningen, snarare än om specifika hinder för romer och möjliga åtgärder i linje med strategins verksamhetsmål.

Vi ser också exempel på att indikatorer som på uppdrag av regeringen har tagits fram för resultatuppföljning, fokuserar på myndighetens efterlevnad av minoritetslagstiftningen och inte uppföljning av romers situation inom aktuellt verksamhetsområde. Vår bedömning är att det är en konsekvens av otydligheten kring vad myndigheterna ska uppnå med sitt arbete inom ramen för strategin. Dessutom har inte alla myndigheter som i strategin pekats ut som centrala aktörer för att följa upp och

⁴¹ Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

beskriva romers situation haft långsiktiga uppdrag om uppföljning inom området. Det har ytterligare bidragit till utmaningar att följa upp resultat och beskriva utvecklingen.

Konsekvenserna av ospecifika uppdrag lyfts fram av Riksrevisionen med utgångspunkt i Skolverkets instruktion om ett sektorsansvar för frågor om nationella minoriteter och de nationella minoritetsspråken. Riksrevisionen menar att det medför ett stort tolkningsutrymme när regeringen varken tydliggör vilka förväntningarna är gällande vad och hur mycket som bör göras inom ett visst område, eller följer upp arbetet.⁴²

Det har även lyfts fram av Diskrimineringsombudsmannen att åtgärder inom ramen för strategin har haft fokus på romerna själva snarare än samhälleliga hinder för romers tillgång till lika rättigheter och möjligheter. Det medför att det är romer som förväntas förändra sig, samt att det hos myndigheter skapas parallella strukturer för att arbeta med målgruppen. Diskrimineringsombudsmannen exemplifierar med satsningarna på brobygggarverksamhet, som har visat sig kräva en struktur där de som anställts inte endast arbetar med romsk inkludering. Myndigheten framhåller risken för isolering och diskriminering om romers situation hanteras parallellt med resten av samhället.⁴³

Forskning som grund för myndigheternas uppdrag

Vid rundabordssamtalet uttrycktes att styrningen av myndigheternas uppdrag behöver grundas på evidensbaserad analys, med fördel förankrad i forskning, och tydligt specificera syfte och förväntade resultat. Myndigheterna lyfte även behovet av statistik för att kunna följa hur målgruppens rättigheter tillgodoses i praktiken.

Vår genomgång av uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering och närliggande uppdrag, visar att det är få uppdrag där regeringen skriver fram att insatserna ska ha sin utgångspunkt i forskning. En möjlig orsak till det kan vara att det finns begränsat med forskning på området. Samtidigt har regeringen inte fokuserat styrningen på att bidra till ny forskning. Det är ovanligt att det ingår i uppdragen att ta fram ny forskning, men det finns exempel på initiativ inom minoritetspolitiken. Bland annat har Vetenskapsrådet fått ett flerårigt regleringsbrevsuppdrag om att genomföra en särskild forskningssatsning i syfte att långsiktigt stärka forskningsfältet om ”Förintelsen och antisemitism samt andra gruppers utsatthet i samband med Förintelsen inklusive romer och antiziganism”. Ett annat exempel är ett uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut om att ta fram forskningsrapporter och skapa förutsättningar för fortloppande spridning av ny kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer.⁴⁴

Krav på redovisning påverkar myndighetens prioriteringar

Flera myndigheter och länsstyrelser framhåller vikten av att uppdrag innehåller redovisningskrav. Åtterrapporteringsprocesser bidrar till att arbetet prioriteras internt och förankras med ledningen. Vidare

⁴² Riksrevisionen, ”Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser”, RiR 2025:16 (2025).

⁴³ Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

⁴⁴ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att kartlägga kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer”, A2025/00528 (2025).

innebär brist på redovisningskrav ökade svårigheter för uppföljningsmyndigheterna att följa upp och redovisa utvecklingen på området.

Majoriteten av länsstyrelserna uppger att deras arbete med nationella minoriteters rättigheter har förändrats med anledning av att det i regleringsbrevet 2025 inte längre finns något uppdrag att redovisa arbetet. Detta har fått konsekvenser som mindre personalresurser, mindre tid för arbetet och färre aktiviteter. Det har även uttryckts att det innebär en osäkerhet kring långsiktigheten i arbetet, och en risk att arbetet prioriteras lägre framöver.⁴⁵

Som regel har de särskilda regeringsuppdragen inom politikområdet ett redovisningskrav. I vissa regleringsbrevsuppdrag finns krav på särskild redovisning, i andra hänvisning till årsredovisning. I vissa uppdrag nämns inte redovisning alls. Det departement som har beslutat om uppdraget är som regel huvudmottagare av myndigheternas redovisningar. Under en period var det vanligt att huvudmottagaren i stället var samordnande myndighet för uppdraget, såsom Länsstyrelsen Stockholm eller Forum för levande historia. Beslutande departementet skulle i dessa fall få en kopia av redovisningen. Ofta skulle även en kopia lämnas till det departement som myndigheten är sorterad under för sitt huvuduppdrag, men det gäller inte samtliga uppdrag.

Riksrevisionen pekar dessutom på utmaningen med vilka departement som deltar, och vilka frågor som lyfts upp, vid olika myndighetsdialoger. Riksrevisionens exempel rör Skolverkets instruktionsenliga sektorsansvar för frågor om nationella minoriteter och de nationella minoritetsspråken. Vid Skolverkets återrapportering av sektorsansvaret deltar Kulturdepartementet som är ansvariga för frågan vid myndighetsdialogen, men inte Utbildningsdepartementet med ansvar för myndighetens huvuduppdrag.⁴⁶

Statsbidraget stärker kommunernas arbete för romsk inkludering

Staten har finansierat statsbidrag till kommuner för arbetet med romsk inkludering i tre olika omgångar. Först till fem utpekade pilotkommuner, därefter fem utvecklingskommuner och sedan 2022 genom möjligheten att söka statsbidrag i enlighet med förordningen (2022:259) om statsbidrag för insatser till stöd för romsk inkludering.

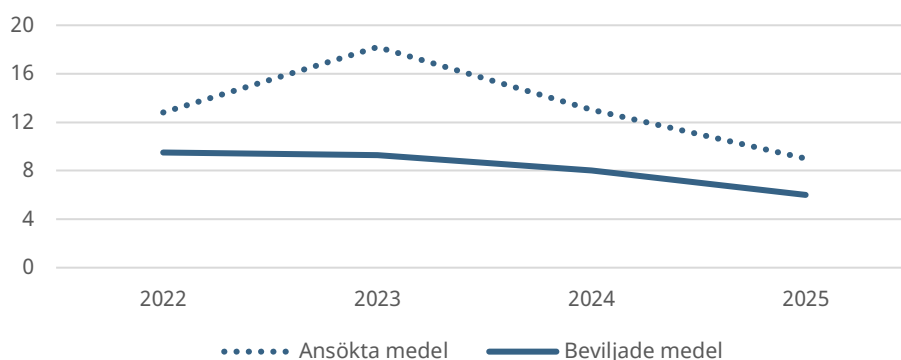
Vår samlade bild av de redovisningar av statsbidrag som kommit in under dessa år är att medlen har gjort det möjligt för kommunerna att utveckla nya arbetssätt, anställa brobyggare och samhällsvägleddare samt att etablera eller fördjupa samarbetet med romska organisationer. Det har också bidragit till att bredda arbetet inom kommunen. I flera fall har samverkan mellan förvaltningar stärkts, vilket resulterat i nya arbetsmetoder och ett bredare ansvar för arbetet. Förtroende tar tid att bygga men kan gå förlorat snabbt när projekt avslutas. Ett återkommande budskap är därför att funktioner som brobyggare och samhällsvägleddare behöver permanentas i den ordinarie verksamheten.

Samtidigt pekar kommunerna på att finansieringen är kortsiktig. Projekten har visserligen gett viktiga resultat men det är svårt att bygga stabila strukturer när bidragen är tidsbegränsade. Statsbidragen till

⁴⁵ Enkäten till länsstyrelserna 2025 redovisas i följande rapport: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget. ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025” (2026).

⁴⁶ Riksrevisionen, ”Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser”, RiR 2025:16 (2025).

kommuner har dessutom minskat. Under 2025 fördelades sex miljoner i statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering. Det kan jämföras med åtta miljoner 2024, och knappt 9,5 miljoner 2023 respektive 2022.

Figur 1: Statsbidrag till kommuner, ansökta och beviljade medel (MSEK)

Källa: Länsstyrelsen Stockholm

Det är också förhållandevis få kommuner som får del av statsbidraget. Mellan 2022–2025 är det totalt 26 olika kommuner som har beviljats statsbidrag för ungefär 60 projekt. 14 kommuner har fått minst två och som mest totalt nio ansökningar beviljade.

Figur 2: Antal ansökningar om statsbidrag för att främja romsk inkludering samt beviljade ansökningar åren 2022–2025

	2022	2023	2024	2025
Antal ansökningar om statsbidrag	18	23	18	15
Antal kommuner som ansökt	14	19	15	13
Antal beviljade ansökningar	16	15	15	12
Antal kommuner som beviljats statsbidrag	13	14	14	11

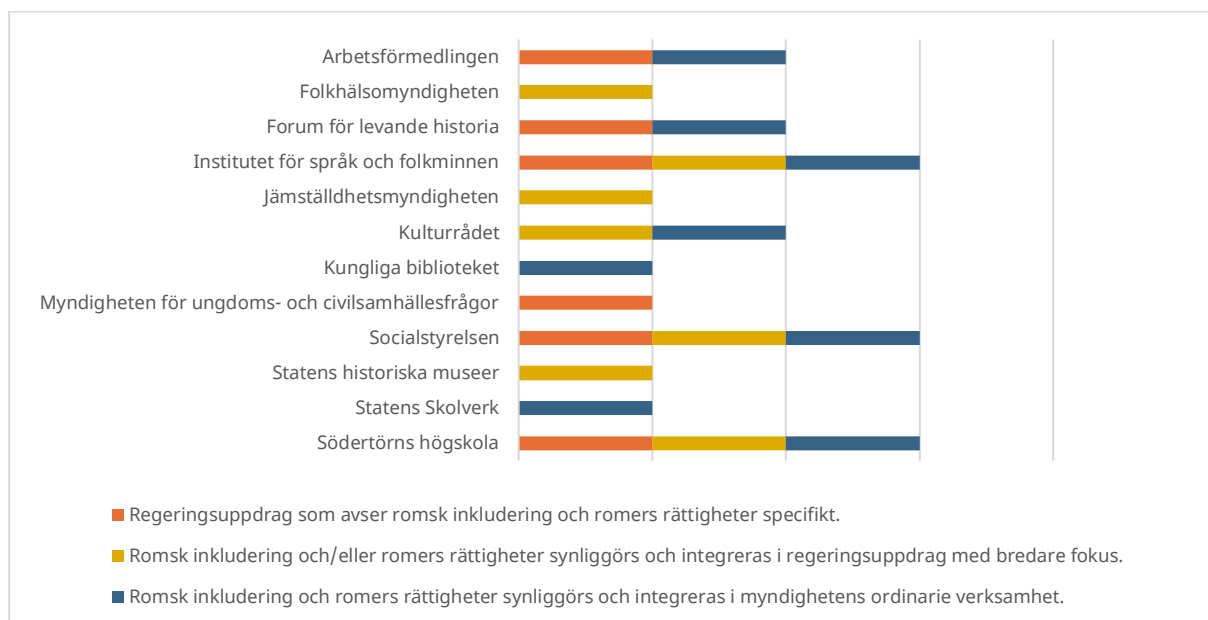
Källa: Länsstyrelsen Stockholm

Myndigheters arbete med romsk inkludering

Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har skickat ut en enkät till statliga myndigheter inom ramen för uppföljningen av minoritetspolitikens utveckling. I enkäten ställdes frågor om insatser utifrån strategin för romsk inkludering som genomförts eller avslutats under perioden 2024–2025. Resultatet av undersökningen redovisas i sin helhet i uppföljningen av minoritetspolitikens utveckling 2025. I det här avsnittet beskrivs de resultat som har bäring på arbetet utifrån strategin för romsk inkludering.

Uppdrag om romsk inkludering har betydelse för myndigheternas prioritering av insatser

Enkäten besvarades av 33 myndigheter, varav tolv anger att de har arbetat utifrån strategin för romsk inkludering under perioden 2024–2025, se figur 3. Majoriteten av dessa myndigheter har antingen pekats ut som centrala aktörer inom något av verksamhetsområdena i strategin eller har haft regeringsuppdrag som direkt berör minoriteten romer.

Figur 3: På vilket sätt arbetar din myndighet utifrån regeringens strategi för romsk inkludering med att tillgodose romers tillgång till mänskliga rättigheter?

Källa: Uppföljningsmyndigheternas enkät.

Sex myndigheter svarar att de arbetar utifrån strategin inom ramen för regeringsuppdrag som avser romsk inkludering och romers rättigheter specifikt. Ungefär lika många, och till viss del samma myndigheter, uppger att romsk inkludering eller romers rättigheter synliggörs och integreras i regeringsuppdrag med ett bredare fokus eller i myndighetens ordinarie verksamhet. Exempel på insatser inom regeringsuppdrag med bredare fokus som lyfts fram i enkätsvaren är att; specifika händelser som berör romer har uppmärksammas i utställningsverksamhet; en referensgrupp med romer har tillsatts till uppdrag med flera identifierade målgrupper; myndighetens statsbidrag har kompletterats med riktade bidrag till romska

organisationer; samt att en metod som kan användas för uppföljning av målsättningarna i strategin har lyfts fram i en slutrapport som rör befolkningen i stort.

Enkäten visar att insatser för att synliggöra och integrera frågorna i ordinarie verksamhet framför allt görs i form av information, utbildning och samråd, eller inom ramen för närliggande uppdrag som hågkomstresor till Polen om folkmordet på romer under Förintelsen, språkvårdande och språkfrämjande uppdrag, och deltagande i TV-program om romskt språk och kultur.

Som skäl till att övriga myndigheter inte har genomfört något arbete utifrån strategin anges till exempel att det saknas uppdrag eller relevans utifrån myndighetens uppdrag, att det inte har identifierats något behov eller att minoriteten romer inte har tagit upp frågor som berör myndigheten.

Länsstyrelserna har haft i uppdrag att stödja kommuner och regioner i arbetet med mänskliga rättigheter och mot olika former av rasism.⁴⁷ Det har inte funnits något riktat uppdrag utifrån strategin för romsk inkludering. I en fokusgrupp för det minoritetspolitiska arbetet inom ramen för länsstyrelsernas nätverk för mänskliga rättigheter framhölls att en konsekvens av styrningen är att de minoritetspolitiska frågorna till stor del begränsas till allas mänskliga rättigheter. Samtliga sex länsstyrelser som deltog i fokusgruppen uppgav att de inte hade haft några riktade insatser för romsk inkludering under 2025 och uttryckte att det krävs särskilda regeringsuppdrag och resurser för att arbete utifrån strategin för romsk inkludering ska prioriteras av länsstyrelserna. Fokusgruppen framhöll att generella uppdrag utifrån handlingsplanen mot rasism och hatbrott möjliggör ett synliggörande av judar, romer och samer. Samtidigt uttrycktes att sammanhanget inte ger utrymme för främjande av kultur och språk, eller ”minoritetsglädje” och det som är positivt. Ett förslag som lyftes fram för att kunna utveckla arbetet och integrera strategins verksamhetsområden i olika delar av länsstyrelsernas verksamhet, var att det tydligt ska hänvisas till strategin i andra uppdrag, exempelvis i uppdrag om att fördela statsbidrag.

⁴⁷ Finansdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende länsstyrelserna”, Fi2025/01342 (delvis).

Kunskapshöjande insatser med ett brett perspektiv på minoritetsfrågor

I enkäten ingår frågor om interna och externa informations- och utbildningsinsatser. Resultatet pekar mot att insatserna i huvudsak berör samtliga nationella minoriteter och att få insatser särskilt träffar minoriteten romer eller romani chib.

De flesta interna informations- och utbildningsinsatser är allmänt riktade och rymmer en bredd av aktiviteter; såsom nyheter på intranätet; internutbildningar; att kunskap delas under gemensamma informationstillfällen; att det flaggas på kontoret i samband med högtidsdagar; eller ingår i material som tas fram inom området nationella minoriteter. Några myndigheter har erbjudit riktade seminarier eller informationsinsatser med fokus på minoritetsfrågor eller anknytande frågor. Myndigheter som svarat i enkäten att de arbetar med romsk inkludering uppger i högre utsträckning än övriga myndigheter att de använder webbutbildningen om minoritetslagstiftningen, metodstöd och annat material kopplat till frågor om nationella minoriteter på minoritet.se. Enkätsvaren visar att materialet framför allt har använts internt för kompetensutveckling och som kunskapskälla. En myndighet anger att de har använt materialet kopplat till personalfrågor och likabehandlingsplan.

Externa kunskapshöjande insatser tenderar att främst nå yrkesgrupper som arbetar med områden inom vilka nationella minoriteter har stärkta rättigheter enligt lag, och berör framför allt skol- och utbildningsväsendet. I huvudsak har de externt riktade insatserna haft ett brett perspektiv på rättigheter och lagstiftning gällande nationella minoriteter. Ett fåtal myndigheter beskriver att de särskilt har berört romska frågor i sina insatser.

Myndigheternas förslag att utveckla arbetet

I enkäten ställdes frågan hur arbetet med romsk inkludering skulle kunna utvecklas. Frågan besvarades av samtliga tolv myndigheter som uppgett att de arbetar med romsk inkludering, och fem av de övriga myndigheterna som besvarat enkäten.

Flera av myndigheterna gav uttryck för att en mer stabil och långsiktig styrning behöver säkerställas för att arbetet ska kunna utvecklas. Bland annat framhölls ett behov av kontinuitet, stabil finansiering, förankring i ordinarie strukturer, samverkan och vikten av att få regeringsuppdrag utifrån strategin. En myndighet lyfte särskilt fram betydelsen av ungas delaktighet för att åstadkomma förändring och nå målen i strategin, till exempel genom ambassadörsprogram. Vidare framhölls betydelsen av kontinuitet för att kunna utveckla tillit och förtroende mellan det offentliga och minoriteten romer, och ett behov av en fördjupad samverkan mellan kommuner, myndigheter och civilsamhället för att kunna uppnå goda resultat.

Kulturrådet har identifierat att romska organisationer och aktörer inte har möjlighet att ta del av myndighetens statsbidrag i samma utsträckning som andra aktörer och ser ett behov av samverkan för att kunna åstadkomma en förändring. Myndigheten lyfter särskilt fram behovet av att stärka unga romers möjligheter att ta del av bidraget.

Några myndigheter föreslår kunskapshöjande insatser, till exempel spridning av information om möjligheten till auktorisation i romani chib, och ett nationellt kunskapslyft i grundskolan om romsk historia och antiziganism. Övriga förslag som lyfts fram i enkäten är att i högre grad synliggöra strategin

i kommunal och regional biblioteksverksamhet, att fördjupa arbetet om romers mänskliga rättigheter i Sverige samt att ta fram en kortfattad beskrivning av fastighetsärenden på myndighetens webbplats och fortsätta belysa frågor som rör romer och romani chib.

Svårt att bedöma vad insatserna ger för resultat

Enkätsvaren pekar mot att det behövs en motor i form av uppdrag eller tydlig målkoppling för att myndigheterna ska prioritera insatser med utgångspunkt i strategin för romsk inkludering. Samtidigt vet vi väldigt lite om vad insatserna ger för resultat. För att säkerställa att insatserna bidrar till att uppnå målen i strategin, behöver uppdragen utgå ifrån tydliga och avgränsade mål och resultatet följas upp och utvärderas.

Utvecklingen inom området arbete

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom verksamhetsområdet arbete, i förhållande till målet för området i strategin för romsk inkludering.

Målet med verksamhetsområdet är full sysselsättning bland romer likväl som övriga befolkningen. I strategin anges att insatser inom området arbete är centralt för att förbättra romers – särskilt unga romers – möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det är också ett utpekat och prioriterat område i strategin för romsk inkludering, tillsammans med verksamhetsområdet utbildning.⁴⁸

Situationen för romer på arbetsmarknaden – antiziganism och diskriminering står i vägen för romers etablering

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har i sina slutsatser och rekommendationer till Sverige år 2016, uttryckt en oro för att arbetslösheten bland romer är oproportionerligt hög.⁴⁹ Det har även konstaterats av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) att arbetslösheten i Sverige bland romer är hög i förhållande till befolkningen i stort. FRA genomförde 404 intervjuer med romer och resande i Sverige åren 2018–2019. Av intervjupersonerna uppgav 42 procent av kvinnorna att de hade avlönat arbete, och 52 procent av männen. Att jämföra med Sverige i allmänhet där motsvarande andel är 80 respektive 84 procent, enligt rapporten. Var tredje ung rom eller resande i undersökningen (16–24 år) uppgav att de varken arbetade eller studerade, varav 42 procent var kvinnor och 22 procent män.⁵⁰ Det senare kan jämföras med drygt sex procent av hela befolkningen i samma ålder under samma tidsperiod.⁵¹

Enligt flera rapporter förekommer omfattande diskriminering på arbetsmarknaden i Sverige med koppling till etnisk tillhörighet, till exempel i samband med rekrytering, befordran och fördelning av arbetsuppgifter.⁵² Forskning har visat att etnisk diskriminering i rekryteringsprocesser ofta grundar sig i subjektiva uppfattningar om arbetssökandes kompetens och kulturella lämplighet. Enligt Delegationen för migrationsstudier förklaras det till stor del av fördomar och stereotypa uppfattningar kopplade till arbetssökandes etniska och könsmässiga tillhörighet, snarare än faktisk arbetsförmåga, meriter, kompetens eller utbildning.⁵³

⁴⁸ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

⁴⁹ FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ”Avslutande anmärkningar om Sveriges sjätte periodiska rapport”, E/C.12/SWE/CO/6 (2016).

⁵⁰ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), ”Romer och resande i Sverige: Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande” (2019).

⁵¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Statistik från år 2019 om unga som varken arbetar eller studerar, <https://www.mucf.se/rapporter-och-statistik/statistik-om-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar> (Hämtad 20 januari 2026).

⁵² Institutet för mänskliga rättigheter, ”Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport”, 3.1.2-375/2025 (2025).

⁵³ Delegationen för Migrationsstudier, ”Etnisk diskriminering i rekryteringsprocesser – orsaker och åtgärder”, Pinar Aslan Akay och Maria Cheung, Kunskapsöversikt 2024:14” (2024).

I strategin för romsk inkludering lyfts fördomar och diskriminering mot romer fram som en viktig förklaring till romers bristande förankring på arbetsmarknaden.⁵⁴ En återkommande återkoppling vid Arbetsförmedlingens samråd med romer är upplevelser av antiziganism i kontakten med både arbetsgivare och Arbetsförmedlingen, i form av generaliseringar och förutfattade meningar om romer som grupp.⁵⁵ Enligt Diskrimineringsombudsmannens underlag för 2025 har det inkommit anmälningar om diskriminering av romer inom arbetslivet. Det framgår inget antal som specifikt rör området, men totalt har 11 anmälningar om diskriminering av romer lämnats till myndigheten under 2025. Samtidigt är mörkertalet stort.⁵⁶

Vidare pekar en studie av Myndigheten för arbetsmiljökunskap mot att etnisk tillhörighet och religion är relaterat till särskild utsatthet för omständigheter och villkor som är förknippade med ökad risk för stress och ohälsa i arbetslivet. Romer lyfts fram av deltagare i studien som en minoritet, som tillsammans med andra som rasifieras som ”icke-vita”, är särskilt utsatta. Bristande representation i organisationer, inte minst i ledande positioner, och bristande medvetenhet bland majoritetsbefolkningen, upplevs förstärka problem med stereotyper och diskriminering i rekryteringsprocesser och i interaktioner på arbetsplatser.⁵⁷

Regeringens styrning inom området arbete

Kommunerna lyfts fram som en viktig aktör i strategin för romsk inkludering när det gäller romers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden samt att följa upp sysselsättningsgraden bland romer. Arbetsförmedlingen framhålls framför allt som samverkande part till kommunerna för att förbättra romers situation i arbetslivet.⁵⁸

Regeringsuppdrag med direkt koppling till strategin och området arbete, har uteslutande givits till Arbetsförmedlingen. Myndigheten har haft tre fleråriga regeringsuppdrag mellan åren 2012 – 2023,⁵⁹ samt ett ettårigt uppdrag år 2024.⁶⁰

Uppdragen om romsk inkludering har genomgående avsett att Arbetsförmedlingen ska sprida kunskap bland romer om vilka insatser myndigheten kan erbjuda, samt säkerställa att myndigheten internt har kunskap om romer som nationell minoritet. De tidiga uppdragen har också inneburit att pröva om erfarenheter från pilotverksamheten kunnat tas tillvara i den generella verksamheten för romer och andra

⁵⁴ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

⁵⁵ Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁵⁶ Diskrimineringsombudsmannen, Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och DO:s tillsyn 2025, 17 februari 2026.

⁵⁷ Myndigheten för arbetsmiljökunskap, ”Arbetsrelaterad stress och ohälsa – om samband mellan utsatthet och etnisk tillhörighet, hudfärg och religion”, Rapport 2024:7 (2024).

⁵⁸ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

⁵⁹ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag angående strategin för romsk inkludering”, A2012/1386/DISK (2012); Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen om romsk inkludering”, Ku2016/00654/DISK (2016); Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering”, Ku2020/01108/CSM (2020).

⁶⁰ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering”, Ku2024/00156 (2024).

grupper som står särskilt långt ifrån arbetsmarknaden. Myndigheten har även haft i uppdrag att utveckla ett uppföljningssystem för att kunna följa utvecklingen och resultatet av myndighetens insatser för arbetssökande romer.

Under 2024 fick Arbetsförmedlingen uppdraget att vidareutveckla arbetet med romsk inkludering i sin verksamhet. I uppdraget ingick även att förbättra unga romers och romska kvinnors möjligheter att ta del av myndighetens insatser, och samverka med kommuner i syfte att med stöd i brobyggarnätverk nå arbetssökande romer. Vidare skulle indikatorer tas fram, för att Arbetsförmedlingen ska kunna följa utvecklingen och resultatet av myndighetens insatser för arbetssökande romer.

I uppdragsbeskrivningarna lyfter regeringen fram att sysselsättningsgraden bland romer tenderar att vara låg och att några av orsakerna till det är kort utbildningsbakgrund, en förtroendeklyfta mellan romer och det offentliga, samt att romer trots långvarig historisk närvaro i Sverige fortsatt möter fördomar och diskriminering på arbetsmarknaden.

År 2025 är första året sedan strategin för romsk inkludering infördes, som Arbetsförmedlingen inte har fått något regeringsuppdrag om romsk inkludering.

Arbetsförmedlingens arbete med romsk inkludering 2024

Arbetsförmedlingens uppdrag under 2024 slutredovisades till Regeringskansliet i mars 2025, samtidigt som Länsstyrelsen Stockholm lämnade sin årsrapport, och följs därför upp i denna årsrapport.

Få medarbetare tar del av Arbetsförmedlingens kunskapshöjande insatser

I Arbetsförmedlingens redovisning för år 2024⁶¹ framgår att myndigheten har fortsatt att erbjuda medarbetare möjlighet att ta del av tidigare framtagna webbutbildningar, i syfte att öka kunskapen i myndigheten. Webbutbildningarna har varit frivilliga och Arbetsförmedlingen har inte lyckats uppnå att de används i takt med nyanställningar på myndigheten. I myndighetens redovisning framgår att 9 medarbetare under år 2024 tog del av den grundutbildning i minoritetslagstiftningen som Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget har tagit fram, jämfört med 72 personer 2022–2023. Arbetsförmedlingens webbutbildning ”Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden” genomfördes av 271 personer under 2023, 77 personer 2024, och 85 personer 2025.⁶² Eftersom webbutbildningen ligger på en extern webbplats går det inte att veta hur många av dessa som är Arbetsförmedlingens medarbetare.

I dialog med Arbetsförmedlingen framhålls att webbutbildningarna förväntas bidra till en ökad medvetenhet om diskriminering, språkbruk och bemötande och en förståelse om att romer är en nationell minoritet som myndigheten har ett särskilt uppdrag kring. Utbildningen ”Jämlikhet för romer på arbetsmarknaden” har nyligen uppdaterats och båda webbutbildningarna ligger nu inom ett obligatoriskt block i introduktionsutbildningen för nyanställda, i syfte att få större genomslag för båda webbutbildningarna. Arbetsförmedlingen bedömer att myndigheten behöver fördjupad kompetens inom specifika områden, snarare än breda generella utbildningsinsatser.⁶³

Arbetssökande kan kontakta Arbetsförmedlingen på romani chib

Återkommande i regeringsuppdragen till Arbetsförmedlingen har varit att myndigheten ska sprida information och kunskap till romer om det stöd som myndigheten har att erbjuda. Arbetsförmedlingen erbjuder sedan slutet av 2021 möjlighet för romer att kontakta myndigheten på romani chib och har tre översatta webbprogram på sin webbplats om att skriva CV och personligt brev, samt om framgångsfaktorer vid jobbintervjuer. Under perioden 23 mars 2023 till och med 1 december 2025 gjordes 346 tolkbokningar i romani chib (på varieteterna arli, gurbeti, kelderash och lovari).⁶⁴

⁶¹ Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁶² Arbetsförmedlingen, E-post med kommentar på utkast om Arbetsförmedlingens uppdrag från enheten Arbetsmarknadsinsatser, 5 december 2025.

⁶³ Arbetsförmedlingen, Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser, 14 november 2025.

⁶⁴ Arbetsförmedlingen, E-post med kommentar på utkast om Arbetsförmedlingens uppdrag från enheten Arbetsmarknadsinsatser, 5 december 2025.

Under samråd våren 2024 lyfte representanter för minoriteten romer vikten av att Arbetsförmedlingen följer upp att informationen når fram till målgruppen, till exempel genom att samarbeta med föreningar och kommuner som möter arbetssökande romer lokalt.⁶⁵

Befintliga arbetssätt möjliggör inte riktade insatser

Kommuner lyfts fram av Arbetsförmedlingen som en viktig aktör för att identifiera behov och tidigt kunna fånga upp målgruppen, gärna redan vid ung ålder under skoltiden. I myndighetens uppdrag ingick att samverka med kommuner i syfte att med stöd i brobyggarnätverk nå arbetssökande romer. Myndigheten redovisar att de har utforskat samverkan med sju kommuner som deltagit i en dialog med myndigheten. I dialogen lyftes förslag om samverkan fram för att nå arbetssökande romer, genom romska organisationer eller anställda romer som kanaler, och genom att synliggöra romska förebilder. Andra förslag var att använda redan etablerad lokal samverkan om exempelvis utbildning, dels för att identifiera och synliggöra arbetssökande romers behov i relation till andra målgrupper, dels för att belysa romers situation i arbetsgivararbetet och därigenom motverka diskriminering på arbetsmarknaden. Det framhölls att förslagen förutsätter god samverkan inom kommunerna och att någon av parterna lyfter in detta i samverkansdialogen.⁶⁶

Det har i november 2025 inte inletts någon samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna utifrån förslagen i dialogen.⁶⁷ Myndighetens bedömning är att arbetet med romsk inkludering bör införlivas i de ordinarie samverkansstrukturerna. De framhåller att den befintliga strukturen för samverkan med kommuner utgår ifrån behov snarare än etnicitet, och att det är sannolikt att romer omfattas av insatser inom ramen för den samverkan.⁶⁸ I vår dialog med myndigheten betonas utmaningen med riktade insatser då kunskap saknas om vilka arbetssökande som är romer. Mot bakgrund av detta har heller inga riktade insatser för att förbättra unga romers och romska kvinnors möjligheter att ta del av myndighetens insatser genomförts.⁶⁹

⁶⁵ Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Arbetsförmedlingen, ”Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser”, 14 november 2025.

⁶⁸ Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁶⁹ Arbetsförmedlingen, ”Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser”, 14 november 2025.

Framtagna indikatorer bidrar inte till uppföljning av resultat kopplat till målet med verksamhetsområdet

Arbetsförmedlingen har under 2024 tagit fram indikatorer.⁷⁰ Enligt regeringens beskrivning är syftet med indikatorerna att kunna följa utvecklingen och resultatet av myndighetens insatser för arbetssökande romer. Uppdraget är en fördjupning av Arbetsförmedlingens tidigare uppdrag 2020–2023 om att utveckla ett uppföljningssystem, i vilket myndigheten identifierade tre centrala frågeställningar att undersöka i sin uppföljning. Frågeställningarna är hur romer upplever kontakten med Arbetsförmedlingen, om medarbetarna har tillräckliga kunskaper för att ge arbetssökande romer behovsanpassat stöd, samt hur samverkan mellan myndigheten och kommuner kan hjälpa romer att etablera sig på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingen lyfte då i sin redovisning att en utmaning med att realisera ett uppföljningssystem är att myndigheten har begränsad tillgång till målgruppen.⁷¹ Vidare pekar myndigheten på utmaningar med att följa en heterogen målgrupp som inte går att särskilja i statistiken, och undersöka vilka effekter myndighetens insatser har för romer på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen lyfter även fram utmaningen med att strategin för romsk inkludering saknar mätbara mål och indikatorer, och att det är upp till utpekade myndigheter att formulera dem för sina respektive verksamheter.⁷²

Arbetsförmedlingen har inom ramen för uppdraget tagit fram sju indikatorer kopplade till de tre frågeställningarna. I sin redovisning beskriver myndigheten att de indikatorer som har tagits fram bygger på ett antagande om att de är förutsättningsskapande för en ökad etablering för romer på arbetsmarknaden.⁷³ Arbetet med att ta fram indikatorerna har skett internt på myndigheten och genom dialog med vissa kommuner, men har inte samrått med representanter för romer.⁷⁴

Den systematiska hemvisten för uppföljningen hos myndigheten är i november 2025 fortsatt oklar. Myndigheten arbetar med att identifiera i vilket forum den ska genomföras. Ett förslag som undersöks är att integrera uppföljningen i myndighetens verksamhetsplanering.⁷⁵

Myndighetens skyldigheter utifrån minoritetslagstiftningen

Indikator 1 och 2 ska bidra till att undersöka hur myndigheten lever upp till skyldigheterna i minoritetslagstiftningen genom att mäta förekomst av samråd och nyttjande av information översatt på romani chib om hur minoriteten kan hävda sina rättigheter och överklaga beslut. Vår bedömning är att indikatorerna skulle kunna utvecklas, bland annat för att fördjupa kunskapen om samråden möjliggör ett reellt inflytande.

⁷⁰ Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁷¹ Arbetsförmedlingen, ”Återrapport om romsk inkludering 2020–2023”, dnr. Af-2023/0120 9461 (2024).

⁷² Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669 (2025).

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Arbetsförmedlingen, ”E-post med kommentar på utkast om Arbetsförmedlingens uppdrag från enheten Arbetsmarknadsinsatser”, 5 december 2025.

⁷⁵ Arbetsförmedlingen, Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser, 14 november 2025.

Insatser för att nå arbetssökande romer

Indikator 3 och 7 ska bidra till att mäta insatser för att nå arbetssökande romer med information, vägledning och stöd. Dels genom att följa upp användandet av myndighetens digitala tjänster och antal beställningar av tolk på romani chib i samband med kontakter med myndigheten, dels genom faktiska exempel på samverkan med kommuner. Det är inte tydligt, enligt oss, hur indikatorerna ska bidra till att följa upp resultat kopplat till strategins mål om full sysselsättning, eller på vilket sätt Arbetsförmedlingens samverkan med kommuner påverkar romers etablering på arbetsmarknaden.

Kunskapshöjande insatser som måttstock

Indikator 4 och 5 syftar till att mäta kunskapen om lagstiftning kopplad till nationella minoriteter, diskriminering och mänskliga rättigheter, samt om romers historiska bakgrund, livsvillkor och antiziganism. Indikatorerna har avgränsats till förekomsten av arbetsförmedlare som deltagit i myndighetens webbutbildning. Det innebär att chefer, verksamhetssamordnare, HR-personal och andra medarbetare som arbetar centralt i organisationen med styrning, metodutveckling, personalfrågor, upphandling och uppföljning eller liknande, inte omfattas. Indikatorn i sig mäter inte effekten för romer som arbetssökande utan förutsätter att ökad kunskap hos medarbetare leder till förändrade arbetssätt och/eller förbättrat stöd för etablering av romer på arbetsmarknaden.

Insatser för att motverka antiziganism och diskriminering

Arbetsförmedlingens sjätte indikator ska mäta systematiskt arbete för att motverka diskriminering, antiziganism och antisemitism. Det ska göras genom att undersöka förekomsten av dels uppdaterade policydokument, dels kontakter med arbetsgivare för att motverka diskriminering, antiziganism och antisemitism. Indikatorn mäter inte förekomsten av antiziganism och diskriminering utan precis som föregående indikator blir det en förutsättning att interna policies och kunskapshöjning hos arbetsgivare leder till minskad diskriminering på arbetsmarknaden.

Utmaning att få genomslag i arbetet

En utmaning i uppdraget om romsk inkludering som Arbetsförmedlingen flera gånger återkommer till, är svårigheten att rikta specifika insatser till målgruppen samt att följa upp resultat, när det inte går att identifiera vilka som omfattas. I dialog med myndigheten framhålls att så fort arbetet blir en del av ordinarie verksamhet, blir det svårt att ge riktat stöd. Arbetsförmedlingen menar att det också finns en osäkerhet i att prata om minoritetspolitiska frågor. I rädsla för att säga eller göra fel, finns en risk att inga åtgärder vidtas alls.

Arbetsförmedlingen drar paralleller till ett annat regeringsuppdrag som genomförs i samverkan med Försäkringskassan, Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten, om att förebygga och motverka våld i nära relation. Uppdraget har fått en helt annan prioritet än uppdraget om romsk inkludering, och bidragit till förändringar av rutiner och arbetssätt för att kunna upptäcka och stödja våldsutsatta arbetssökande. Bland annat ska arbetsförmedlare bidra till att upptäcka våld genom att rutinmässigt ställa frågor till

arbetssökande om de har erfarenheter av våld, i samband med inskrivnings- och uppföljningssamtal hos myndigheten. Bakgrunden är att våld kan vara en dold orsak till arbetslöshet.⁷⁶

Kommunernas arbete inom området arbete

I enkäten till kommuner och regioner 2024 uppgav 11 av 33 som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, att de har insatser inom området arbete. Sju av dessa bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. 15 kommuner/regioner bedömer att det finns behov av insatser som verksamheten inte tillgodoser.

En kommun beskriver i enkäten att de utifrån behovsinventeringar sett tendenser till att fler romer är öppna med sin romska identitet på arbetsplatser. Kommunen uppfattar det som positiva effekter av informationsspridning om kommunens insatser. En annan kommun har genom brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens arbetat med romer för att ge stöd till att komma i arbete och studier. Samtidigt har kommunen arbetat strategiskt med metodutveckling för att nå fler inom den romska minoriteten. Kommunen har även haft två ungdomskonsulenter med romsk språk- och kulturkompetens anställda i ett projekt med fokus på att stötta romer under 20 år som varken arbetar eller studerar, vilket bedöms ha ökat närvaron och skapat rutiner för målgruppen i verksamheten.

De kommuner som haft statsbidrag för insatser inom verksamhetsområdet har ofta kombinerat arbetsmarknadsstöd med utbildning, vägledning och socialt stöd. Det har bland annat handlat om att motivera unga att fullfölja sina studier, stötta vid övergången mot vuxenutbildning eller arbetsmarknaden, samt att erbjuda stöd i myndighetskontakter.

Utmaningar som lyfts fram är att romers tidigare negativa erfarenheter i kontakter med skola och myndigheter, samt oro för diskriminering, kan påverka motivationen att ta emot stöd trots att behovet finns, vilket försvårar genomförandet av insatserna. Antiziganism och diskriminering lyfts även fram som ett hinder för romers deltagande i arbetsmarknadsinsatser.

Av de kompletterande frågorna till kommunerna framgår att arbete främst sker i projektform tack vare statsbidrag. Några kommuner har integrerat arbetet i ordinarie strukturer för arbetsmarknadsinsatser. Brobyggare nämns som en förutsättning för arbetet men inom flera kommuner finns inte brobyggare kvar eller så har antalet brobyggare minskat på grund av minskade resurser. Finansiering lyfts som en förutsättning för att kunna jobba mot målet med strategin. Antiziganism lyfts av flera som hinder för romers kontakt med kommunala verksamheter.

⁷⁶ Arbetsförmedlingen, Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser, 14 november 2025.

Tydliga mål och uppdrag behövs för att motverka hinder i arbetslivet

Sammanfattningsvis kan konstateras att det är få offentliga aktörer som har insatser inom strategins område arbete samtidigt som det finns stora utmaningar för romer på arbetsmarknaden.

En utmaning med regeringens styrning inom området är att det saknas en tydlig riktning mot den förändring som insatser förväntas bidra till, för att målet med full sysselsättning ska kunna uppnås. Det är inte tydligt vilken del av pusslet Arbetsförmedlingen eller kommunerna ska lägga för att bidra till romers etablering på arbetsmarknaden, och vilka delar andra aktörer eventuellt ska medverka till. En tydlig styrning har betydelse för genomförandet. Det påverkar vilken kunskap verksamheten behöver säkerställa att medarbetare har, samt vilket stöd arbetssökande romer behöver ges. Det har också betydelse för vilka aktiviteter myndigheten ska prioritera för att förbättra unga romers och romska kvinnors möjligheter att ta del av insatser.

Trots de hinder som har identifierats för romers etablering på arbetsmarknaden, är det ingen aktör som har haft ett riktat uppdrag utifrån strategin för romsk inkludering om att motverka antiziganism och diskriminering av romer på arbetsmarknaden. I fokusområdet arbetsliv i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott har Arbetsgivarverket och Diskrimineringsombudsmannen pekats ut som centrala aktörer. Här behöver det bli tydligt vad Arbetsförmedlingen och kommunerna som pekats ut i strategin, såväl som Arbetsgivarverket och Diskrimineringsombudsmannen, ska ha för roller i arbetet med romsk inkludering.

För att centrala aktörer inom området arbete ska kunna bidra till målet om full sysselsättning behöver varje del i regeringens uppdrag till myndigheter kopplas till ett mål, en förväntad förändring. Indikatorerna behöver i sin tur inriktas på resultat kopplat till målen, för att uppföljningen ska kunna bidra till att utveckla och fördjupa arbetet med romsk inkludering.

Utvecklingen inom området utbildning

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom verksamhetsområdet utbildning, i förhållande till målet för området i strategin för romsk inkludering.

Målet i strategin är en utbildning av hög och likvärdig kvalitet. I det ingår att alla barn och elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser, så långt som möjligt. Utbildning lyfts fram i strategin som en av de viktigaste faktorerna för att långsiktigt åstadkomma förbättrade levnadsvillkor för den romska befolkningen. Barn och unga står i centrum för målet med verksamhetsområdet.⁷⁷

Situationen för romer – förutsättningarna för romska barn och unga är begränsade

Regeringen har i strategin för romsk inkludering pekat på att situationen i skolan samt resultaten för romska barn och unga är otillfredsställande. Exempel på utmaningar som har lyfts fram i strategin är förekomst av diskriminering och trakasserier i skolan, hög skolfrånvaro, ofullständiga betyg, få elever som går vidare till gymnasiet, bristande kunskap inom skolan, brist på modersmålsundervisning och avsaknad av romska förebilder.⁷⁸

De drygt 400 intervjuerna som genomfördes av Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) 2018–2019, visade att 98 procent i åldern 6–15 år var inskrivna i utbildning, men att en tredjedel av romer i åldern 18–24 år lämnar skolan efter grundskolan.⁷⁹ En enkätstudie av en romsk organisation från 2025 indikerar att unga romer har avstått från skolgång av rädsla för att utsättas för antiziganism. Enkäten riktades till romer i åldern 14–30 år och besvarades av 128 personer. Undersökningen vittnar om upplevelser av antiziganism och utanförskap i skolan, sämre stöd av lärare, och att inte känna till var det finns hjälp och stöd att få i samband med erfarenheter av antiziganism. Majoriteten upplever att lärare och skolpersonal saknar kunskap om romers utsatthet för antiziganism och att undervisning om romers rättigheter och situation är otillräcklig. Samtidigt visar studien på positiva tendenser då fler än hälften av respondenterna som var gamla nog för högre studier svarade att de studerar eller har studerat på högskola.⁸⁰

Forum för levande historia har konstaterat att kunskapsnivån bland lärare och personal inom elevhälsan förefaller vara låg när det kommer till romers historia i Sverige och om romers utsatthet för antiziganism. En förklaring som myndigheten lyfter fram är stofffrängsel och tidsbrist i skolan, samt begränsade möjligheter till kompetensutveckling och skolutveckling. Undervisningen på området tenderar i sin tur att vara begränsad och förmedla en historieskrivning där romer beskrivs som offer för statens övergrepp, snarare än som rättighets- och kulturbärare. Det riskerar att bidra till en bild av romer som främlingar i stället

⁷⁷ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), ”Romer och resande i Sverige: Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande” (2019).

⁸⁰ Gemensamma Romska Internationella Förbund, ”Vi är inte problemet – romska ungdomars röster om identitet, narrativ och antiziganism i Sverige 2025”, ISBN: 978-91-531-6817-1 (2025).

för en nationell minoritet. Samtidigt finns indikationer på att skolor inte upplever att de har problem med antiziganism och att det inte görs tillräckligt för att förebygga och motverka antiziganism i skolmiljön.⁸¹

I en studie av Universitets- och högskolerådet framhålls att det bland studenter på universitet och högskola, framför allt inom den romska minoriteten, finns en oro för diskriminering på arbetsmarknaden efter studierna som kan påverka viljan att söka högskoleutbildning. Studenterna vittnar även om att förutsättningarna till studier påverkas av negativa upplevelser genom generationer, bland annat assimileringsspolitik, diskriminering, förtryck och strukturell rasism. Romer beskriver att utsatthet, diskriminering i utbildningssammanhang och förbud att använda modersmålet i skolan bidragit till att äldre generationer har kort skolgång, lågt självförtroende i studiesammanhang och begränsad erfarenhet av högskolestudier. Äldre generationers erfarenheter av att inte studera har i sin tur inverkan på studievanan hos yngre generationer inom en familj. Samtidigt beskriver studenterna att erfarenheterna av fördomsfullt bemötande och negativa generaliseringar sker i betydligt mindre omfattning inom högskolan än tidigare i utbildningskedjan eller i samhället i stort.⁸²

Regeringens styrning inom området utbildning

Skolverket och Skolinspektionen pekas ut som centrala aktörer när det gäller att förverkliga och följa upp romers tillgång till de mänskliga rättigheterna inom området utbildning. Inom ramen för området har regeringen i stor utsträckning fokuserat styrningen på kunskapshöjande insatser för personal inom skolan om nationella minoriteter och olika former av rasism. Uppdragen inkluderar ofta flera målgrupper.

Flera uppdrag till Skolverket har handlat om att skydda och att främja det nationella minoritetsspråket romani chib, till exempel genom utveckling och produktion av böcker och andra lärverktyg på olika varieteter av romani chib,⁸³ och att förstärka tillgången till lärare i nationella minoritetsspråk.⁸⁴ Myndigheten har också haft i uppdrag att informera skolhuvudmän och rektorer om nationella minoriteter och deras rättigheter.⁸⁵

Skolverket har återkommande sedan 2012 haft i uppdrag att tillgängliggöra en lämplig utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens. Under 2022–2024 har Skolverket haft i uppdrag att tillsammans med Socialstyrelsen säkerställa att en brobyggarutbildning tas fram och tillgängliggörs för arbete inom förskola, förskoleklass, skola, fritidshem, vuxenutbildning och socialtjänst eller hälso- och

⁸¹ Forum för levande historia, ”»Jag vill att de ska veta vilka vi är« – En rapport om behovet av ökad kunskap om romer och ett stärkt arbete i skolan mot antiziganism”, bilaga 1, 2022/98 (2024).

⁸² Universitets- och högskolerådet, ”Högskolestudier ur ett nationellt Minoritetsperspektiv”, Rapport 2023:4 (2023).

⁸³ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Statens skolverk angående strategin för romsk inkludering”, A2012/1387/DISK (2012).

⁸⁴ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Statens skolverk att fördela bidrag för deltagande i insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk”, Ku2015/01721/DISK (2015).

⁸⁵ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Statens skolverk angående strategin för romsk inkludering”, A2012/1387/DISK (2012).

sjukvård. Myndigheterna har haft ett särskilt ansvar var för sig, för de delar i utbildningen som rör deras respektive verksamhetsområde.⁸⁶

Forum för levande historia får återkommande nya regeringsuppdrag riktat till skolväsendet. Uppdragen innebär i stor utsträckning att kartlägga kunskap eller att ta fram kunskapshöjande material för att motverka rasism. Under 2025 har myndigheten haft i uppdrag att ta fram ett kunskapshöjande material om romer och antiziganism.⁸⁷ Uppdraget bygger på ett tidigare regeringsuppdrag om att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskola och gymnasium, som avslutades 2024.⁸⁸ Myndigheten har även ett pågående uppdrag om att genomföra en studie av svenska skolelevers attityder kring intolerans.⁸⁹ Polismyndigheten har haft ett kunskapshöjande uppdrag riktat till elever i högstadiet och gymnasiet, som innebar att öka kännedomen om, och användningen av, ett informationsmaterial om hatbrott.⁹⁰ Vidare har Länsstyrelsen Stockholm haft i uppdrag att sprida materialet Antiziganismen i Sverige som togs fram av Kommissionen mot antiziganism år 2015. Syftet med materialet var att komplettera och fördjupa befintliga läromedel inom utbildningsväsendet.⁹¹

Kommunernas arbete inom området utbildning

I enkäten till kommuner och regioner 2024 uppgav 20 av 33 som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, att de har insatser inom området utbildning. 16 av de svarande bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. 17 kommuner/regioner bedömer att det finns behov av insatser inom området som verksamheten inte tillgodoser. Exempel på insats som genomförts är stöd till elever och vårdnadshavare, bland annat i syfte att öka deltagandet i modersmålsundervisningen. En kommun beskriver att kommunens systematiska och strukturerade arbete bidrar till att fler når examen och en annan kommun har sett en ökning bland romska ungdomar som går klart skolan.

I slutredovisningarna av statsbidrag som inkom till Länsstyrelsen Stockholm 2025 framkommer att brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens har spelat en viktig roll i att stärka kontakten mellan romska familjer och skolpersonal, öka närvaron bland elever och skapa tryggare övergångar mellan förskola, grundskola och vidare studier. Brobyggarnas relationsskapade arbetssätt har bidragit till att romska elever och vårdnadshavare i större utsträckning tagit del av skolans insatser. Genom att brobyggarna funnits nära både familjer och skolverksamheter har de kunnat uppmärksamma hinder tidigt och bidragit och till mer relevanta stödsatser.

⁸⁶ Kulturdepartementet, ”Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens”, Ku2022/00786 (2022).

⁸⁷ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Forum för levande historia att ta fram ett kunskapshöjande material om den nationella minoriteten romer och antiziganism”, Ku2024/01345 (2024).

⁸⁸ Kulturdepartementet, ”Uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet”, Ku2022/00923 (2022).

⁸⁹ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra en studie av attityder kring intolerans i den svenska befolkningen”, A2024/01392 (2024).

⁹⁰ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Polismyndigheten att öka kännedomen om och användningen av informationsmaterial om hatbrott”, Ku2021/02211 (2021).

⁹¹ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering”, Ku2019/02101/CSM (2019).

I Hudiksvalls kommun har utbildningsinsatser kombinerats med kulturaktiviteter. Föreläsningar, workshops och skolprogram om romers rättigheter har genomförts i samarbete med Hälsinglands museum. Bollnäs kommun har arbetat aktivt med att inkludera romsk historia i skolan och använt teaterföreställningen Katitzi som ett pedagogiskt verktyg. Föreställningen har nått cirka trehundra elever under två år och har följts av samtal om identitet, språk och rättigheter.

Kompletterande frågor till kommunerna under 2025 visar att utbildningsinsatser kopplade till romsk inkludering oftast sker inom ramen för ordinarie skolverksamhet men i begränsad omfattning. Några kommuner uppger att insatserna är tillfälliga eller beroende av projektmedel, vilket påverkar kontinuiteten. Som förslag på vilka förändringar som behövs framförs av majoriteten ökad långsiktighet och tydligare uppdrag för att arbetet ska ge varaktiga resultat. Flera lyfter behovet av att stärka kompetensen om romsk historia och antiziganism inom skolan.

Satsningar krävs om brobygggarverksamheten ska utvecklas och spridas

Brobygggarverksamheten lyfts ofta fram som en viktig funktion för att skapa förtroende mellan offentliga aktörer och minoriteten romer, samt för att bidra med kompetens som gynnar arbetet med romsk inkludering. Erfarenheter från både Sverige och andra länder har visat att brobygggarverksamhet kan ge positiva effekter på romska elevers närvaro i skolan och för skolresultaten.⁹²

Det uppdrag som Skolverket och Socialstyrelsen fick om att tillhandahålla utbildning för brobyggare pekar inte tydligt ut på vilket sätt resultatet förväntas bidra till att uppnå verksamhetsmålen i strategin för romsk inkludering. Enligt uppdragsbeskrivningen skulle en utbildning för brobyggare tas fram och genomföras, och förutsättningar att organisera och genomföra en förberedande utbildning till brobygggarutbildningen skulle undersökas. Även behovet av brobygggarverksamhet skulle bedömas, utan att det ingick i uppdraget att analysera förutsättningarna för offentliga verksamheter att faktiskt kunna satsa på brobygggarverksamhet, om det är regeringens intention.

Skolverket fick ingen deltagare till senaste brobygggarutbildning. Myndigheten konstaterade att utan statliga medel kommer efterfrågan på brobygggarutbildningar att vara fortsatt låg, då antalet brobygggar-tjänster nationellt är få.⁹³

Statsbidragen för att främja romsk inkludering är ett exempel på stöd till kommuner som kan bidra till att bygga upp en brobygggarverksamhet. För vissa kommuner är statsbidraget en förutsättning för att kunna arbeta med riktade insatser till målgruppen. Samtidigt fördelas statsbidraget till relativt få kommuner i landet och är ingen långsiktig finansiering för kommunerna. Möjligheterna att med hjälp av statsbidraget kunna utveckla och bredda brobygggarverksamheten på lång sikt, är därmed små. Vidare riskerar

⁹² Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

⁹³ Socialstyrelsen och Skolverket. "Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens. Slutredovisning." (2025).

användning av statsbidraget för anställningar att ge visstidsanställningar, vilket påverkar möjligheterna till långsiktigt, tillitsbaserat arbete.

Regeringen behöver möjliggöra för fler aktörer att aktivt motverka hinder för romer inom skolväsendet

Regeringens styrning inom området utbildning har fokuserats på insatser för att stödja kommuner genom statsbidrag och brobygggarutbildning, stärka modersmålsundervisningen, samt att öka kunskapen om romers historia, kultur, språk och om antiziganism specifikt och rasism generellt.

Det finns fler än 10 000 grundskolor i Sverige. Majoriteten av landets kommuner får inte del av regeringens statsbidrag för att främja romsk inkludering och har inte anställda brobyggare i sin verksamhet. Inom skolväsendet finns dessutom många privata aktörer. Endast 20 av de 193 kommuner och regioner som besvarade vår enkät 2024, uppger att de har insatser inom området utbildning.

Verksamheter kan behöva arbeta olika utifrån lokala förutsättningar och behov, för att kunna identifiera, förebygga och motverka hinder för romer i förhållande till verksamhetsmålet. En del av de utmaningar som har identifierats inom området utbildning berör inte endast romer, till exempel skolfrånvaro, ofullständiga betyg, rasism och diskriminering. Samtidigt finns det orsaker till utmaningarna som särskiljer sig, till exempel det historiska arvet av exkludering av romer från skolväsendet och att det finns elever som känner sig tvingade att dölja sin romska identitet.

För att fler ska kunna bidra i arbetet med att motverka hinder för romers tillgång till de mänskliga rättigheterna inom området utbildning, behöver vi hitta flera alternativa vägar mot målet för verksamhetsområdet. Det finns anledning att undersöka hur skolorna kan dra nytta av det arbete som redan görs i verksamheterna för att möta motsvarande utmaningar, och samtidigt skapa utrymme för riktade åtgärder. En möjlig väg skulle kunna vara att utveckla ett mer riktat stöd till förskolor, skolor, folkhögskolor och studieförbund inom ramen för regeringens satsning Demokratistegen – en modell som syftar till att stödja skolor och folkbildning i deras arbete med demokrati och mänskliga rättigheter.⁹⁴ Regeringen behöver i sin styrning vara tydlig med vilken förändring ett sådant stöd ska bidra till i förhållande till identifierade hinder för romer samt strategins verksamhetsmål med området utbildning.

⁹⁴ Demokratistegen har utvecklats av Skolverket och Forum för levande historia på uppdrag av regeringen.

Utvecklingen inom området bostad

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom verksamhetsområdet bostad, i förhållande till målet för området i strategin för romsk inkludering.

Målet för verksamhetsområdet är att romer ska ha en likvärdig tillgång till bostad som övriga befolkningen. Bostadsfrågan lyfts fram som en kärnfråga i strategin, i den mening att den har stor inverkan på människors levnadsvillkor i stort, bland annat i fråga om möjligheter till arbete och utbildning, barnens rätt och möjlighet till en stabil skolgång.⁹⁵

Situationen för romer – diskriminering på bostadsmarknaden är en återkommande fråga

När regeringens strategi för romsk inkludering beslutades år 2012 beskrevs romers situation på bostadsmarknaden som ett stort problem och hinder för romers livsvillkor. Rapporter från 2000-talets första decennium vittnar om att romer nekats köpa eller hyra bostad, och att förolämpningar och trakasserier av grannar förekommit på grund av boendes identitet som rom. Därtill medförde krav från hyresvärdar, bland annat gällande årsinkomst, ett ytterligare hinder på bostadsmarknaden.⁹⁶

FN-kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter har i sina slutsatser och rekommendationer år 2016 uttryckt en oro för tvångsavhysningar av romer från informella bostättningar, samt en bostadssegregation i Sverige som i synnerhet omfattar romer.⁹⁷ Enligt Boverket har boendesegregationen ökat sedan 1970-talet och i stor utsträckning fått en tydlig etnisk prägel.⁹⁸

Diskrimineringsombudsmannen (DO) skriver i sin rapport om nationella minoriteters rättigheter att diskriminering av romer på bostadsmarknaden genom åren har varit en återkommande fråga för myndigheten. De lyfter fram att romer bland annat upplever att de blir bortvalda i förmedlingsprocesser och missgynnade i samband med köp av bostadsrätt, och att det har ett samband med etnisk tillhörighet.⁹⁹

Vidare har Boverket betonat vikten av ett aktivt antidiskrimineringsarbete på bostadsmarknaden för att fänga upp och motverka diskriminering av romer vid bostadssökande och i boendemiljön.¹⁰⁰ EU:s byrå för grundläggande rättigheter har lyft fram utmaningar med trångboddhet bland romer samt att en

⁹⁵ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Ekonomiska och sociala rådet, FN, ”CESCR-kommitténs slutsatser och rekommendationer 2016-07-14”, E/C.12/SWE/CO/6 (2016).

⁹⁸ Boverket, ”Boendesegregationens utveckling och mekanismer. Årsrapport 2023 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige”, Rapport 2023:23 (2023).

⁹⁹ Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

¹⁰⁰ Boverket, ”Slutredovisning av uppdrag till Boverket om romsk inkludering. Rapport till Länsstyrelsen Stockholm (2021)”. Dnr 5869/2019 (2021).

femtedel av de svarande i deras senaste undersökning bodde i bostäder med allvarliga brister (jämfört med 3 procent av hela befolkningen i Sverige).¹⁰¹

Regeringens styrning inom området bostad

I strategin för romsk inkludering lyfts Boverket fram som en central aktör när det gäller att ge en beskrivning av situationen för romer i förhållande till verksamhetsmålet.¹⁰²

Regeringen har under åren 2016–2020 gett Boverket i uppdrag¹⁰³ att genomföra insatser för att öka kunskapen om romers situation på bostadsmarknaden och motverka diskriminering. I uppdragen har ingått att skapa ett nätverk med romska representanter, fastighetsägare och hyresvärdar och gemensamt ta fram ett vägledningsmaterial riktat till fastighetsägare och hyresvärdar. Myndigheten skulle även stödja nätverket i arbetet med att utifrån materialet genomföra kunskapshöjande insatser.

Sedan Boverket redovisade sitt senaste regeringsuppdrag i mars 2021 har ingen myndighet haft i uppdrag att beskriva situationen för romer inom området, eller särskilt verka för att romer ska ha en likvärdig tillgång till bostad som övriga befolkningen.

Kommunernas arbete inom området bostad

I enkäten till kommuner och regioner 2024 uppgav fem av 33 som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering att de har insatser inom området bostad. Tre svarande bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. Elva som svarat bedömer att det finns behov av insatser inom området bostad som verksamheten inte tillgodoser.

Varken i enkätsvaren eller i kommunernas statsbidragsredovisningar kan utläsas att särskilda insatser för att motverka hinder på bostadsmarknaden har genomförts för att bidra till målet om likvärdig tillgång till bostad för romer som för övriga befolkningen.

Arbetet mot antiziganism och diskriminering på bostadsmarknaden behöver återupptas

Uppdrag som Boverket har haft för att motverka hinder för romer har varit av kunskapshöjande karaktär med fokus på icke-diskriminering, riktat till aktörer på bostadsmarknaden. I Boverkets redovisning av sitt regeringsuppdrag som avslutades 2020, konstaterar myndigheten ett fortsatt behov av ett generellt antidiskrimineringsarbete på bostadsmarknaden. Samtidigt betonar myndigheten att det inte är tillräckligt

¹⁰¹ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), "Romer och resande i Sverige. Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande" (2019).

¹⁰² Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

¹⁰³ Kulturdepartementet, "Uppdrag till Boverket om romsk inkludering", Ku2016/01141/DISK (2016); Kulturdepartementet, "Uppdrag till Boverket att fortsätta med en insats för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden", Ku2018/02270/DISK (2018); Finansdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Boverket", Fi2020/03833 (delvis) (2020).

för att fånga upp den diskriminering som romer och övriga nationella minoriteter möter. Myndigheten anser att det behövs ett fokus på både diskriminering vid bostadssökande och diskriminerande beteenden i boendemiljön, där det senare kräver mer komplexa åtgärder.¹⁰⁴

Trots att Boverket har pekats ut som en central aktör när det gäller att ge en beskrivning av situationen för romer i förhållande till målet, har regeringen inte uppdragit åt myndigheten att regelbundet och långsiktigt följa utvecklingen på området för romer. Det finns inte heller någon utpekad myndighet i strategin som ska säkerställa att romers rättigheter på bostadsmarknaden tillgodoses. En konsekvens av bristande styrning inom området är att det inte genomförs några riktade insatser som förbättrar situationen för romer på bostadsmarknaden, samt att vi inte kan följa utvecklingen över tid.

¹⁰⁴ Boverket. ”Slutredovisning av uppdrag till Boverket om romsk inkludering. Rapport till Länsstyrelsen Stockholm.” Dnr 5869/2019 (2021).

Utvecklingen inom området hälsa, social omsorg och trygghet

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom området hälsa, social omsorg och trygghet, i förhållande till målen i strategin för romsk inkludering.

Målet för hälsa är detsamma som för folkhälsoarbetet i stort, att skapa samhällsliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Regeringen bedömer att hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser bör stå i fokus för strategins verksamhetsområde hälsa, och betonar att det krävs ett långsiktigt arbete inom många områden för att förbättra romers hälsa.¹⁰⁵

Målet för social omsorg och trygghet är att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, samt att stärka skyddet för utsatta barn. Det är riksdagens fastställda mål för individ- och familjeomsorgen och gäller för befolkningen i stort.¹⁰⁶

Situationen för romer – ekonomisk ojämlikhet påverkar vardag, hälsa och mående

Kunskapen om romers hälsosituation i Sverige är mycket begränsad. Befintliga data är ofta fragmenterad eller baserad på internationella studier. Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) visar i sin undersökning från 2019 att romer i Sverige i högre utsträckning än majoritetsbefolkningen uppger att hälsoproblem påverkar deras vardagsliv och begränsar deras möjligheter i det dagliga livet.¹⁰⁷ Uppföljningsmyndigheten har också tidigare rapporterat om att befintliga kunskapsunderlag visar att romer generellt tenderar att ha sämre fysisk och psykisk hälsa än övriga befolkningen, och att kortare livslängd därtill är en hälsoutmaning som har identifierats. Romer har själva identifierat sociala faktorer som utanförskap, ojämlika livsvillkor och ohälsosamma levnadsvanor som betydande faktorer för ohälsa.¹⁰⁸

Folkhälsomyndighetens årsrapport lyfter fram att skillnader i hälsa ofta hänger samman med olika levnadsvillkor, såsom boendemiljö, sociala nätverk, utbildning och ekonomi. För att analysera ojämlikhet i hälsa studeras enligt myndigheten ofta hur hälsan fördelar sig utifrån socioekonomisk position, det vill säga vilken social position människor har baserat på utbildning, yrke eller inkomst. Det kan också ses ur ett livsloppsperspektiv, det vill säga ett resultat av processer som pågår under hela livet, där flera faktorer som till exempel uppväxt, skola, arbete och boende formar förutsättningarna för ett hälsosamt liv. Myndigheten lyfter fram att det medför en ökad sårbarhet att vara utsatt för flera olika belastningar samtidigt, och att konsekvenserna av olika hälsorisker därmed kan bli ännu större.¹⁰⁹

¹⁰⁵ Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), "Romer och resande i Sverige: Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande" (2019).

¹⁰⁸ Länsstyrelsen Stockholm. "Romsk inkludering: Årsrapport 2024" (2025).

¹⁰⁹ Folkhälsomyndigheten, "Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2025" (2025).

Institutet för mänskliga rättigheter framhåller att det finns stora skillnader i Sverige i materiell och social fattigdom.¹¹⁰ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) har i sin undersökning bland romer och resande 2019 pekat på att romer i större utsträckning än övriga befolkningen har svårt att få ekonomin att gå ihop.¹¹¹

I en rapport om förutsättningar och hinder för romskt liv i Malmö vittnar romer om hur antiziganism och ekonomisk ojämlikhet baserad på historisk exkludering påverkar människors vardag, hälsa och mående. En konsekvens är minoritetsstress, vilket beskrivs som en effekt av yttre strukturella faktorer som påverkar sociala relationer såväl som inre upplevelser. Det handlar inte om enskilda företeelser, utan snarare om risken att återkommande drabbas av negativa förväntningar och rasism, och en kronisk upplevelse av stress. En strategi för att hantera påfrestningarna som återkommande lyfts fram av romer, är att dölja eller tona ner sin romska identitet, vara extra vaksam, eller att undvika vissa platser och situationer.¹¹²

Socialstyrelsen framhåller i sin lägesrapport om vård och omsorg för äldre att ofrivillig ensamhet är en särskild utmaning för äldre bland nationella minoriteter. I rapporten vittnar romska organisationer om att äldre romer upplever ensamhet och isolering. Det beskrivs bland annat som en konsekvens av att ha saknat kollegiala gemenskaper, samt att ett alltmer individualiserat samhälle påverkar de yngre generationernas utrymme och tid för de äldre. Även språkliga dimensioner lyfts fram i rapporten som en begränsning som riskerar att nationella minoriteter blir mer isolerade än övriga befolkningen. Det kan till exempel handla om att språket begränsas eller tappas på grund av demenssjukdomar, eller att det sociala nätverket av minoritetsspråkkunniga krymper med åldern. För en del äldre romer kan även analfabetism begränsa möjligheterna att delta fullt ut i samhället, vilket riskerar att bidra till isolering.

Vidare pekar Socialstyrelsen på att upplevelser av antiziganism och diskriminering leder till oro och bristande tillit till majoritetssamhället, vilket kan leda till att äldre till exempel avstår hemtjänst.¹¹³ I Socialstyrelsens senaste rapport om situationen för nationella minoriteter inom den kommunala omsorgen, framkom att endast en kommun vid behov försöker tillgodose äldreomsorg på romani chib. I rapporten lyfts fram att det är många kommuner som inte informerar äldre om deras rättigheter till äldreomsorg på minoritetsspråk. Därtill framhålls att det erbjuds begränsat med kulturella aktiviteter riktade till romska äldre, vilket påverkar möjligheten att upprätthålla en kulturell identitet.¹¹⁴

Diskrimineringsombudsmannen har även lyft fram att historien om omhändertagande av romska barn och steriliseringen av romer, samt Skånepolisens olagliga registrering av romer, fortsatt påverkar förtroendet

¹¹⁰ Institutet för mänskliga rättigheter, ”Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport”, 3.1.2-375/2025 (2025).

¹¹¹ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), ”Romer och resande i Sverige: Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande” (2019).

¹¹² Mulinari P., Ali A., Lindkvist S. och Halilovic M., ”Lycklig är den som har en öppen väg framför sig: En rapport om förutsättningar och hinder för romskt liv i Malmö”, Malmö Universitet och Malmö Stad (2024).

¹¹³ Socialstyrelsen, ”Vård omsorg om äldre – Lägesrapport” (2025).

¹¹⁴ Socialstyrelsen, ”Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen” (2023).

för socialtjänst och polisen. Därtill förekommer upplevelser av diskriminering i bland annat sjukvårdens och socialtjänstens handläggning och bemötande och i mötet med polisen.¹¹⁵

Regeringens styrning inom verksamhetsområdet

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har pekats ut i strategin för romsk inkludering som centrala aktörer när det gäller att beskriva och följa upp situationen för romer i förhållande till målen för hälsa, social omsorg och trygghet. Det är dessa myndigheter och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) som har haft regeringsuppdrag inom verksamhetsområdet.

2012 hade Folkhälsomyndigheten ett specifikt uppdrag att genomföra en fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa.¹¹⁶ Mellan år 2014–2025 hade MUCF återkommande regleringsbrevsuppdrag att fördela statsbidrag till organisationer inom det civila samhället som vill genomföra hälsofrämjande insatser riktade till romer.

Inom ramen för minoritetspolitiken har Folkhälsomyndigheten haft i uppdrag¹¹⁷ att genom samrådsforum med företrädare för nationella minoriteter undersöka behov och förutsättningar samt metoder för att inhämta data om målgruppens hälsosituation. Myndigheten har även haft i uppdrag att utveckla långsiktiga former för dialog med respektive minoritet och följa upp och analysera hälsosituationen för nationella minoriteter,¹¹⁸ samt att genomföra insatser för att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland nationella minoriteter.¹¹⁹

Socialstyrelsen har haft uppdrag om kunskapshöjande insatser om bemötande och inkluderande arbetssätt inom socialtjänsten. Det har bland annat handlat om att informera kommuner, regioner, vårdgivare och andra berörda aktörer om minoritetslagens betydelse för socialtjänsten, särskilt i fråga om äldreomsorg, och hälso- och sjukvården. En målsättning har varit att öka kännedomen om de nationella minoritetsspråken samt nationella minoriteters kultur och rättigheter, i syfte att uppnå en bättre efterlevnad av minoritetslagen och en god vård och omsorg.

Under 2016–2020 har myndigheten haft regeringsuppdrag om kunskapshöjande insatser med särskilt fokus på minoriteten romer inom ramen för strategin.¹²⁰ I uppdraget skulle myndigheten även genomföra ett utvecklingsarbete angående frågan om omhändertagande av romska barn. Syftet var att öka kunskapen om

¹¹⁵ Diskrimineringsombudsmannen, "Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner", Rapport 2025:2 (2025).

¹¹⁶ Arbetsmarknadsdepartementet, "Uppdrag angående fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa", A2012/2102/DISK (2012).

¹¹⁷ Socialdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende Statens folkhälsoinstitut", S2013/8843/FS (2013).

¹¹⁸ Socialdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Folkhälsomyndigheten", S2015/07337/RS (2015).

¹¹⁹ Socialdepartementet, "Uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland de nationella minoriteterna och urfolket samerna", S2021/06169 (delvis) (2021).

¹²⁰ Kulturdepartementet, "Uppdrag till Socialstyrelsen om romsk inkludering", Ku2016/01242/DISK, 2016; Kulturdepartementet, "Uppdrag till Socialstyrelsen att fortsätta med en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten med särskilt fokus på romer", Ku2018/02271/DISK (2018).

socialtjänstens behov av stöd för att förebygga omhändertaganden, kunna ge stöd till romska barn och deras föräldrar vid omhändertaganden, och säkerställa romska barns rättigheter i dessa sammanhang.

Socialstyrelsen har inom ramen för regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott sedan 2022 haft två regeringsuppdrag att utveckla kunskapsstöd, sammanställa kunskap och genomföra kunskapshöjande insatser, med fokus på bemötande. Detta för att förebygga och motverka förekomsten av rasism, främja allas lika rättigheter och möjligheter inom hälso- och sjukvården och bidra till en jämlik vård. Det senaste uppdraget ska redovisas under våren 2028. Uppdraget har ett bredare fokus på arbetet mot rasism, antiziganism. Romer som nationell minoritet lyfts inte fram i uppdragsbeskrivningen.

Under 2022–2024 hade myndigheten i uppdrag att ta fram kunskapsstöd och genomföra kompetenshöjande insatser om nationella minoriteters rättigheter och de nationella minoritetsspråken. Insatserna riktades i enlighet med uppdraget till beslutsfattare och professioner inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och äldreomsorg. Ett av stöden som har tagits fram inom ramen för uppdraget är särskilt framtaget för romsk inkludering. Det är ett filmat samtal främst riktat till beslutsfattare och yrkesverksamma inom socialtjänst och äldreomsorg. Under 2023 och 2024 visades filmen 161 respektive 105 gånger, och under 2025 visades filmen 63 gånger.¹²¹

Kommunernas arbete inom verksamhetsområdet

I enkäten 2024 uppgav elva svarande att kommunen eller regionen genomför insatser inom området hälsa. Endast hälften av dessa, fyra kommuner och en region, bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. Tolv av de 33 kommuner och regioner som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, bedömer att det finns behov av insatser som kommunen inte tillgodoser. En kommun lyfter fram i enkäten att de har genomfört ett projekt med tandvården för att främja barns och ungas tandhälsa.

Vidare uppgav 12 kommuner att de genomför insatser inom social omsorg och trygghet. Nio kommuner bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. Hälften av de 33 kommuner och regioner som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, bedömer att det finns behov av insatser som inte tillgodoses. Bland exempel på insatser beskriver en kommun att de har utbildat socialtjänstens medarbetare för att utveckla bemötande och arbetssätt gentemot den romska minoriteten. I en annan kommun har brobygggarverksamhet bidragit till att öka antalet romska deltagare i kommunens aktiviteter. I ett av svaren framkommer att en pensionärsförening har lyft fram att det har skett en ökning av antalet romska pensionärer som vänder sig till kommunen för att få stöd.

I redovisningar av statsbidrag för romsk inkludering framkommer att kommunernas insatser inom området hälsa, social omsorg och trygghet främst har inriktats på att stärka kontakten mellan romska familjer och kommunala verksamheter. Inom en kommun tas en ny utbildning fram utifrån Socialstyrelsens utbildningsmaterial ”I bemötandet tar framtiden form”.¹²² En annan kommun har genomfört träffar för äldre respektive vårdnadshavare, där rådgivning om rättigheter och socialt stöd kombinerats med

¹²¹ Socialstyrelsen, ”E-post med uppgifter om antal visningar”, 26 januari 2026.

¹²² Socialstyrelsen, ”I bemötandet tar framtiden form: Romsk inkludering. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten” (2019).

gemensamma aktiviteter. En tredje kommun har lyft fram vikten av sociala aktiviteter, där mötesplatser och kulturella inslag har använts för att skapa gemenskap och motverka isolering bland romska familjer.

Förebyggande arbete behöver styras genom flera verksamhetsområden

Hälsa, social omsorg och trygghet är nära sammanflätat med övriga verksamhetsområden. Exkludering från arbetsmarknad, utbildningsväsende eller bostadsmarknad påverkar de ekonomiska och sociala möjligheterna att få sina rättigheter tillgodosedda. Det får även konsekvenser för romers hälsa, välmående och möjlighet till social delaktighet.

Regeringens styrning inom verksamhetsområdet har i stor utsträckning berört samtliga nationella minoriteter och utgått ifrån det allmännas skyldigheter enligt minoritetslagstiftningen. Mer specifika insatser för att motverka antiziganism och diskriminering av romer är avgörande för att vi ska kunna uppnå målen för verksamhetsområdet.

Samtidigt behöver vi kunna följa utvecklingen för att säkerställa träffsäkra åtgärder. Folkhälsomyndigheten har inom ramen för ett regeringsuppdrag föreslagit en modell för uppföljning inom området för att säkerställa träffsäkra åtgärder. Uppföljningsmyndigheten förordar att regeringen uppdrar åt Folkhälsomyndigheten att i samarbete med företrädare för romer utveckla och applicera den modell för uppföljning inom området som myndigheten har föreslagit.

Utvecklingen inom området kultur och språk

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom verksamhetsområdet kultur och språk, i förhållande till målet för området i strategin för romsk inkludering.

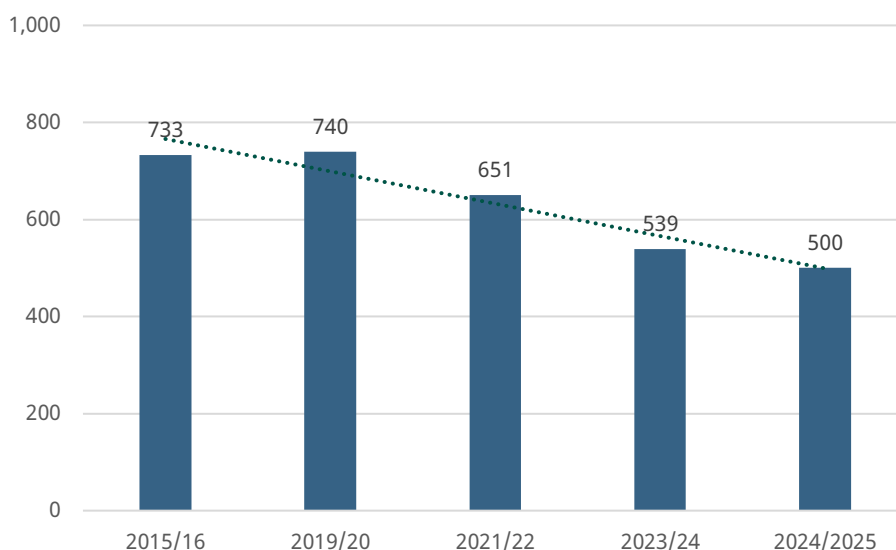
Målet för verksamhetsområdet skrivs fram i strategin genom att hänvisa till minoritetspolitikens mål – att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka möjligheter till inflytande och stödja de historiska minoritetsspråken. Kultur och språk lyfts fram som en viktig del av en människas identitet och en förutsättning för samhällets utveckling och sammanhållning, vilket gör det angeläget att romers kultur och språk synliggörs, bevaras och utvecklas.¹²³

Situationen för romer – fortsatt negativa trender i revitaliseringen av romani chib

Vi har bland annat använt indikatorerna som är framtagna för uppföljning av delområdet språk och kulturell identitet inom ramen för minoritetspolitiken för att kunna beskriva romers situation inom verksamhetsområdet.

Färre elever i modersmålsundervisning

Skolverkets statistik visar fortsatt på en nedåtgående trend när det kommer till antalet elever som deltar i modersmålsundervisning i romani chib i grundskolan, se figur 4.

Figur 4. Antal elever som deltar i modersmålsundervisning i romani chib i grundskola, över tid.

Källa: Skolverket

¹²³ Skr. 2011/12:56, "En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032".

Skolornas kännedom om vilka elever som är berättigade till modersmålsundervisning bygger på att de får information från vårdnadshavare om förekomst av annat modersmål eller en ansökan om modersmålsundervisning. Statistiken redovisar därför inte det totala antalet berättigade elever, utan det antal berättigade elever som skolorna har kännedom om. Bristen på information om rättigheten till modersmål, samt oro för diskriminering och antiziganism och att elever till följd av det känner sig tvungna att dölja sin romska identitet, är troligen några skäl till mörkertal i statistiken.

Även andelen berättigade elever som deltar i modersmålsundervisning i romani chib i grundskolan har sjunkit, och är nu nere på endast 23 procent. Bland minoritetsspråken är romani chib det språk som flest elever tackar nej till. Skolverket¹²⁴ och Länsstyrelsen Stockholm¹²⁵ har lyft flera skäl till att få romer tar del av modersmålsundervisning, såsom brist på modersmåls lärare, att skolan erbjuder undervisning i fel varietet, samt hur modersmålsundervisning är förlagd tidsmässigt och geografiskt.

Ett alternativ för att underlätta möjligheterna till modersmålsundervisning är fjärrundervisning. Huvudmän som erbjuder fjärrundervisning ska anmäla detta till Skolinspektionen. Under 2025 hade ingen huvudman anmält att de erbjuder fjärrundervisning i romani chib. Skolverket har under 2024 och 2025 tagit emot ansökningar om statsbidrag enligt Förordning (2025:359) om statsbidrag för fjärrundervisning i nationella minoritetsspråk för romani chib. Under 2024 genomfördes ingen undervisning på grund av lärarbrist eller att eleverna flyttade. Våren 2025 har undervisning genomförts och för läsåret 2025/2026 har antalet ansökningar som beviljats ökat från tre till sju huvudmän.¹²⁶

Lågt utbud av kurser och program i romani chib/romsk kultur

Universitets- och Högskolerådets statistik visar att antalet högskolekurser och program i romani chib och/eller romsk kultur var rekordlåg 2025 med endast fyra stycken. Utbildning på avancerad nivå saknas helt.

Figur 5: Antal högskolekurser och program i romani chib, romsk kultur 2020–2025.

Antal kurser/program	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Romani chib, romsk kultur	7	6	10	9	8	4

Källa: Universitets- och högskolerådet

Lärosätena beskriver att kursutvecklingen begränsas av tillgången till personal som kan undervisa i minoritetsspråken. För vissa språk och varieteter är antalet lärare så begränsat att kursutbudets utveckling i praktiken beror på enskilda lärares kompetens och intressen. Avsaknaden av kurser på avancerad nivå innebär att det i dagsläget inte är möjligt att utbilda sig till ämneslärare i romani chib. Att det inte går att doktorera i språket utgör också ett hinder för fortsatt forskning. Utan forskningsanknytning får lärosätena

¹²⁴ Skolverket, ”Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk”, Slutredovisning (2025).

¹²⁵ Länsstyrelsen Stockholm, ”Årsrapport romsk inkludering 2024” (2025).

¹²⁶ Skolverket, ”Uppdrag att ansvara för nationell samordning av undervisningen i nationella minoritetsspråk, Slutredovisning” (2025).

inte examenstillstånd för lärarutbildning, eller möjlighet att utveckla ämnet för framtida studier. Det går inte heller att utveckla kurser som möjliggör för nya studenter att doktorera i språket.¹²⁷

För att bli behörig modersmållärare krävs att lärare utöver sin lärarutbildning läser 30 högskolepoäng i språket. Detta är i dagsläget inte möjligt för romani chib. För en person med lärarexamen och dokumenterat goda kunskaper i ett språk finns det dock möjlighet att bli behörig lärare genom att läsa 30 högskolepoäng i språkdidaktik för modersmål utan koppling till ett visst språk. I praktiken är denna möjlighet dock mycket begränsad eftersom utbudet av språkoberoende kurser i språkdidaktik är litet.¹²⁸

Skolverket förde under 2024 dialog med Södertörns högskola om möjligheterna att samarbeta kring utbildning av modersmållärare i romani chib. Det har dock inte varit möjligt på grund av brist på lärare vid högskolan som kan undervisa i språket.¹²⁹ Södertörns högskola har tagit fram en förskolläraryt utbildning med interkulturell profil, inriktning nationella minoriteter och romani chib. Utbildningen syftar till att aktivt verka för jämlikhet och inkludering i utbildningsystemet genom att förbereda pedagoger som förstår och respekterar mångfalden i förskolemiljön.¹³⁰ Sammantaget sökte 95 personer till utbildningen. En del hade utbildningen som sitt andra- eller tredjehandsval, ungefär en tredjedel var behöriga. Tio ansökande antogs, varav tre påbörjade utbildningen. Studenterna samläser med en av högskolans ordinarie förskolläraryt utbildningar och får därutöver seminarier om samtliga nationella minoriteter och i romani chib. Från och med hösten 2026 kommer utbildningen att erbjudas på distans. Södertörns högskola arbetar också för att utveckla en grundlärarutbildning i språket.¹³¹

I en rapport¹³² från Folkbildningsrådet till uppföljningsmyndigheterna framgår att antalet kurser i romani chib som studieförbunden kunnat erbjuda minskade 2025 när den ekonomiska förstärkningen inom minoritetspolitiken tog slut. Inslag kring romsk kultur och romani chib förekommer fortsatt hos ett par folkhögskolor, men i mindre omfattning än tidigare och inte som fokuserade kurser. Studieförbundet Bilda i västra Sverige koordinerar fortsatt ett nätverk som samlar studieförbund och folkhögskolor med ett intresse av romsk folkbildning.

¹²⁷ Universitets- och Högskolerådet. Utbildningar i de nationella minoritetsspråken och kulturerna 2025 (2025).

¹²⁸ Riksrevisionen, "Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser" (2025).

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Södertörns högskola. "Slutredovisning av regeringsuppdrag för att stärka och utveckla arbetet med revitalisering och bevarandet av romani chib KU2022/00584" (2025).

¹³¹ Södertörns högskola, "Svar på fråga om antalet ansökande och antagna tillförskollärarytprogrammet med interkulturell profil och inriktning mot romani chib", 17 februari 2025.

¹³² Folkbildningsrådet, Folkbildning med nationella minoriteter 2025. Rapport till MUCF (2026).

Myndigheters insatser för att främja kultur och språk

I enkäten till statliga myndigheter uppgav 13 av de 33 som svarade på frågan att de genomfört insatser för att skydda och främja romani chib samt romers möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige. Detta är en minskning från föregående enkätundersökning där 20 myndigheter uppgav att de genomfört insatser. Fem myndigheter har under 2024–2025 haft insatser som särskilt riktar sig till romska barn, vilket är ungefär i nivå med 2023.

Sändningar på romani chib i public service

En viktig del i att ge romani chib synlighet och status, samt stärka och uppmuntra språkanvändningen, är att språket får utrymme i public service. I sändningstillståndet för Sveriges Radio (SR), Sveriges Television (SVT) och Utbildningsradion (UR) för perioden 2020–2025 framgår att utbudet av förstasändningar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken ska öka jämfört med 2019. Det samlade programutbudet på romani chib ska inte understiga 2019 års nivå. Bolagen ska även ta hänsyn till de språkliga behoven hos barn och unga som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

Samtliga tre bolag har över tid ökat sina totala sändningstimmar på romani chib sedan 2019. I SR som står för det mest omfattande utbudet är ökningen 129 timmar sedan föregående år och 29 procent sedan 2019. I SVT har utbudet ökat med fem sändningstimmar, och i UR har det minskat med två timmar jämfört med 2024. Antalet förstasändningar på romani chib, det vill säga program som debuterar för första gången, ligger i nivå med 2019 på ungefär 200 timmar. Här har SR färre antal sändningstimmar på romani chib 2025 än 2019.¹³³

Figur 6: Antal timmar som SR sändt på de nationella minoritetsspråken 2019–2025

SR	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Romani chib	444	446	444	443	443	446	575
Finska	7 502	7 495	7 477	7 504	7 494	7 449	7 510
Jiddisch	7	9	9	13	13	13	14
Meänkieli	1 107	1 123	1 118	1 117	1 139	1 188	1 072
Samiska	1 428	1 432	1 428	1 447	1 469	1 468	1 463
Totalt	10 488	10 505	10 476	10 524	10 559	10 564	10 634

Källa: Public service-bolagens redovisning.

¹³³ Sveriges radio, ”Public service-redovisning 2025” (2026); Sveriges television, ”Public service-redovisning 2025” (2026); Utbildningsradion, ”Public service-redovisning 2025” (2026).

Figur 7: Antal timmar som SVT sändt på de nationella minoritetsspråken 2019–2025

SVT	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Romani chib	76	85	77	87	100	78	83
Finska	377	467	407	482	462	435	383
Jiddisch	3	5	10	7	8	21	14
Meänkieli	62	66	66	66	67	75	63
Samiska	162	175	150	174	172	172	163
Totalt	680	798	710	816	809	781	707

Källa: Public service-bolagens redovisning.

Figur 8: Antal timmar som UR sändt på de nationella minoritetsspråken 2019–2025

UR	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Romani chib	20	22	19	23	23	24	22
Finska	42	46	53	63	44	55	45
Jiddisch	3	5	16	7	11	7	8
Meänkieli	19	19	18	20	21	22	23
Samiska	21	21	20	23	24	23	22
Totalt	105	112	125	137	123	131	121

Källa: Public service-bolagens redovisning.

Figur 9: Samlat antal timmar som SR, SVT och UR sändt på de nationella minoritetsspråken 2019–2025

Samlat utbud	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Romani chib	540	553	540	553	566	548	680
Finska	7 921	8 008	7 937	8 050	8 001	7 939	7 939
Jiddisch	13	18	35	27	32	42	36
Meänkieli	1 188	1 208	1 202	1 203	1 227	1 285	1 157
Samiska	1 611	1 629	1 597	1 644	1 664	1 663	1 649
Totalt	11 273	11 415	11 311	11 477	11 490	11 477	11 461

Källa: Public service-bolagens redovisning.

Regeringens styrning inom området kultur och språk

Minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet styrs till stor del genom regleringsbrevsuppdrag. Samtidigt är det också inom detta delområde som regeringen har prioriterat styrning genom att skriva in uppdrag i instruktionerna för Institutet för språk och folkminnen (Isof), Kulturrådet samt Universitets- och högskolerådet.

Uppdrag med mest kontinuitet har rört främjandet av språk genom återkommande regleringsbrevsuppdrag till Isof och Södertörns högskola. Isofs uppdrag har avsett språkvårdande verksamhet samt revitaliseringsinsatser i enlighet med förordningen (2010:21) om statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken. Uppdragen till Södertörns högskola genomförs inom ramen för strategin för romsk inkludering och har avsett att bedriva en ämneslärarutbildning på vetenskaplig grund i romani chib, för att främja undervisning i och på romani chib i förskolan, grundskolan, gymnasieskolan och högskolan. Kopplat till det har ett särskilt uppdrag givits om att utveckla verksamheten och förbättra förutsättningarna för revitalisering och bevarandet av romani chib.¹³⁴

Skolverket har haft enskilda uppdrag med fokus på läromedel, kursplaner och tillgång till lärare i ämnet modersmål för de nationella minoritetsspråken.¹³⁵ Universitets- och högskolerådet har haft i uppdrag att följa upp myndighetens insatser för nationella minoriteter, såsom information till enskilda om utbildning.¹³⁶ Skolinspektionen har i sin tur uppdragits att granska hur skolor informerar om rätten till modersmålsundervisning i minoritetsspråken, samt hur de fullgör sin skyldighet att erbjuda undervisningen.¹³⁷

Kulturrådet har återkommande fått i uppdrag att bidra till att bevara och utveckla nationella minoriteters kultur och kulturarv, bland annat genom öronmärkta statsbidrag för målgruppen. På samma tema har Kungliga biblioteket haft i uppdrag att se över och lämna förslag på hur biblioteksverksamhet för romani chib kan främjas,¹³⁸ samt att inrätta funktionen resursbibliotek för romani chib och romer.¹³⁹ Vidare har Svenska filminstitutet sedan 2015 haft flera uppdrag att stödja tillgången till film för barn på de nationella minoritetsspråken.¹⁴⁰

¹³⁴ Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Södertörns högskola”, U2025/01466 (delvis) (2025); Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Södertörns högskola att stärka de nationella minoritetsspråken”, Ku2022/00584 (2022).

¹³⁵ Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Statens skolverk”, U2010/1584/S (2009); Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk”, A2013/2958/DISK, A2014/3289/DISK (2013, 2014); Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Statens skolverk”, U2015/1495/S (2014).

¹³⁶ Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och högskolerådet”, U2021/04786 (2021).

¹³⁷ Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Statens skolinspektion”, U2011/4048/G (2011); Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens skolinspektion”, U2011/7203/GV (2011).

¹³⁸ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek”, Ku2020/02691 (2020).

¹³⁹ Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Kungl. Biblioteket”, U2022/04045 (2022).

¹⁴⁰ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet att [fortsatt] stödja tillgången till film för barn på de nationella minoritetsspråken”, Ku2015/02912/DISK, Ku2016/02181/DISK, Ku2017/02116/DISK, Ku2022/00883 (2015, 2016, 2017, 2022).

År 2016 fick Kulturrådet i uppdrag att stärka romska kulturaktörer och deras samarbete med olika kulturinstitutioner genom att fördela särskilda medel för romsk kulturverksamhet,¹⁴¹ och 2020 skulle myndigheten redovisa hur verksamheten inom ramen för arbetet med romsk inkludering har bidragit till att synliggöra, bevara och utveckla romsk kultur.¹⁴²

Kommunernas arbete inom området kultur och språk

I enkäten till kommuner och regioner 2024 uppgav 21 av 33 som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, att de har insatser inom verksamhetsområdet kultur och språk. 18 bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. 14 har svarat att det finns behov av insatser som verksamheten inte tillgodoser.

Exempel på insatser för att främja språket rör modersmålsundervisningen och lyfts fram av två kommuner i enkäten. En kommun har informerat om möjligheten till modersmålsundervisning i romani chib samt erbjudit en utökad undervisning till 80 minuter per vecka. Generellt erbjuds 60 minuters modersmålsundervisning i veckan. En annan kommun erbjuder stöd till skolor, romska elever och familjer, i syfte att öka deltagandet i modersmålsundervisningen. Samtidigt samarbetar kommunen med Skolverket om att ta fram en informationsbroschyr om rätten till modersmål riktad till romska vårdnadshavare och skolor.

Några kommuner beskriver i bredare termer att de synliggör romers kultur och språk genom att arrangera kulturevenemang och aktiviteter, till exempel främjandearbete genom dans och uppmärksammande av den romska nationaldagen. Andra exempel är inrättande av romska läsambassader på bibliotek, en podcast av unga romer, utställning och stadsvandring som synliggör svensk-romsk historia och utgivning av boken *Romska liv och platser*.

En kommun lyfter fram att nya samarbetsprojekt har initierats under året, bland annat inom kultur- och fritidsförvaltningen. Målsättningen har varit att etablera varaktiga kontakter mellan enskilda individer eller referensgrupper med romska kommuninvånare och kommunens enheter och funktioner, i syfte att stärka romers lika möjligheter.

Det går inte att utläsa av enkätsvaren i vilken utsträckning insatserna har givit resultat för romer i kommunerna. Däremot lyfts utmaningarna med att mäta resultat av insatserna fram.

Kultur och språkinsatser har haft en framträdande roll i flera av kommunernas slutredovisningar av statsbidrag. Målen med insatserna har varit att stärka den romska identiteten, öka kunskapen om romsk historia och främja användningen av romani chib. Flera redovisningar betonar att kultur och språk är grundläggande för både inkludering och förtroendeskapande eftersom de binder samman olika generationer och gör romsk närvaro synlig i det lokala samhället. I Västerås stad har skolor och kulturverksamheter samarbetat i temadagar där romsk historia, traditioner och språk lyfts fram. Det bedöms ha gett barn och unga möjlighet att möta sitt kulturarv i vardagen och samtidigt ökat

¹⁴¹ Kulturdepartementet, "Uppdrag till Statens kulturråd om insatser för romsk kultur", Ku2016/01437/DISK (2016).

¹⁴² Kulturdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens kulturråd", Ku2020/02137 (2020).

kunskapen i skolan. Göteborgs Stad har arrangerat kulturaktiviteter i samarbete med romska föreningar, bland annat genom workshops, föreläsningar och mötesplatser där musik och berättande haft en central roll. I Linköpings kommun har insatserna haft särskilt fokus på språk. Här har stöd i romani chib erbjudits till barn och unga, i syfte att stärka språkbruket i vardagen och föra över språket till nästa generation. Kommunernas kultur- och språkinsatser samspelar ofta med andra områden. När kulturaktiviteter kombinerats med exempelvis utbildning eller social omsorg skapas helhetslösningar som stärker både identitet och delaktighet. Kommunerna framhåller att dessa insatser inte bara stärker självkänslan hos romska barn och vuxna, utan också synliggör romsk kultur i det offentliga rummet. Det bidrar i sin tur till ökad förståelse och till att motverka fördomar och antiziganism.

Åtgärder behövs för att vända den negativa trenden

Utvecklingen inom kultur och språk visar att förutsättningarna för att stärka romsk kultur och romani chib fortfarande är begränsade. Skolinspektionens och Skolverkets underlag visar att många kommuner saknar behöriga modersmålslärare, särskilt inom de olika varieteterna av romani chib. Detta gör att romska elever ofta inte får den undervisning de har rätt till. Skolverket konstaterar också att det saknas läromedel på flera varieteter och att undervisningen i många fall bedrivs på distans, vilket påverkar kvaliteten.

För att vända trenden inom området krävs flera insatser. Kommunerna behöver bli bättre på att informera om rättigheterna till modersmålsundervisning och ansträngningar krävs även för att möjliggöra modersmålsundervisning i de varieteter som efterfrågas. Hur modersmålsundervisningen schemaläggs och om skolan aktivt arbetar mot diskriminering och antiziganism kan påverka elevernas deltagande i undervisningen. Viktiga steg har tagits på nationell nivå, såsom regeringens beslut att permanenta Isofs verksamhet med språkcentrum för romani chib, vilket ger möjlighet till långsiktig språkutveckling. Specifika åtgärder behövs dock när det kommer till modersmålsundervisningen. Här kan regeringen se över regleringen av undervisningstiden, undervisningens omfattning, liksom bestämmelserna om lärarbehörighet. Även stödet för information om rättigheterna till modersmålsundervisningen kan förbättras och infrastrukturen för fjärrundervisning utvecklas.¹⁴³

När det kommer till att främja romers kultur ser vi att få myndigheter genomför insatser, särskilt riktade till barn. Här behöver staten gemensamt ta ett större ansvar. Förutsättningarna behöver även förbättras för det kulturskapande som sker inom det romska civilsamhället och för enskilda romska kulturutövare¹⁴⁴.

Sammanfattningsvis kan konstateras att området kultur och språk framför allt styrs genom regleringsbrevsuppdrag inom ramen för minoritetspolitiken, och riktar sig till den bredare målgruppen nationella minoriteter. Uppdrag som specifikt har minoriteten romer i fokus är inte så många och i huvudsak tillfälliga regeringsuppdrag. Samtidigt är ämnesutbildningen i romani chib på Södertörns högskola ett av få uppdrag inom ramen för minoritetspolitiken som har återkommit långsiktigt i ungefär samma form. Vidare har regeringens styrning bidragit till inrättandet av resursbibliotek i Malmö och att

¹⁴³ Strategirådet, "Kartläggning: Modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk – Fokus på den kommunala grundskolan" (2025).

¹⁴⁴ Länsstyrelsen Stockholm, "Årsrapport romsk inkludering 2024" (2025).

landets folkbibliotek därigenom kan få stöd i romska frågor. I övrigt är det främst genom statsbidrag som kulturfrämjande åtgärder vidtas.

Utvecklingen inom området civilsamhällets organisering

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen inom verksamhetsområdet organisering, i förhållande till målet för området i strategin för romsk inkludering.

Målet för verksamhetsområdet är att villkoren för det civila samhällets organisationer som en central del i demokratin ska förbättras, och det framhålls i strategin att utvecklingen inom området i förhållande till målet regelbundet bör följas upp och analyseras.¹⁴⁵

Rätten till delaktighet och inflytande regleras i lag

I strategin för romsk inkludering anges att romsk delaktighet och inflytande ska säkerställas i genomförandet och att arbetet ska integreras i ordinarie offentlig verksamhet.¹⁴⁶ Rätten till inflytande och delaktighet formuleras i artikel 15 i ramkonventionen, enligt vilken parterna åtar sig att skapa nödvändiga förutsättningar för att de som tillhör nationella minoriteter effektivt ska kunna delta i det kulturella, sociala och ekonomiska livet, samt i de offentliga angelägenheter som berör dem.¹⁴⁷

Minoritetslagen anger att förvaltningsmyndigheter ska ge nationella minoriteter möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med minoriteterna i sådana frågor. Barn och ungas inflytande ska främjas särskilt. Samråd ska ske genom en strukturerad dialog med nationella minoriteter i syfte att beakta deras synpunkter och behov i förvaltningsmyndigheternas beslutsfattande. Samråden ska ge förutsättningar för ett jämbördigt, ömsesidigt och förtroendefullt meningsutbyte. Vidare ska förvaltningsmyndigheter, kommuner och regioner vars verksamhet är av betydelse för nationella minoriteter eller minoritetsspråken, informera nationella minoriteter om deras rättigheter och det allmännas ansvar. Av lagens förarbeten framgår att informationen bör lämnas på de minoritetsspråk som väntas användas av enskilda i kontakter med myndigheten.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ SÖ 2000:2, Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

¹⁴⁸ SFS 2009:724, Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Regeringens styrning inom området organisering

Utöver lagstiftningen som styr förvaltningsmyndigheters skyldigheter att möjliggöra romers delaktighet och inflytande, har regeringen styrt området genom fördelning av statsbidrag till civilsamhället.

Länsstyrelsen Stockholm har haft i uppdrag att årligen betala ut statsbidrag till riksorganisationer eller organisationer av riksintresse som företräder judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar, enligt förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. Syftet med bidraget är att stödja och underlätta verksamheten i dessa organisationer. Den sammanlagda summan har varit ungefär densamma genom åren men förstärktes 2022 – 2024 och var då 13 miljoner årligen, vilket hade en positiv effekt på riksorganisationernas möjligheter att bedriva verksamhet. Under 2025 halverades organisationsbidraget till totalt 6 676 000 kronor, och är tillbaka i ungefärlig nivå med 2021. Av den totala summan för 2025 fördelades 1 563 766 miljoner kronor till elva romska riksorganisationer, se bilaga 4. Det är en betydande minskning för det romska civilsamhället sedan 2024, då samma organisationer fördelades totalt 4 026 550 miljoner kronor. Statsbidraget är utformat med en fast och en rörlig del. Den fasta delen är samma summa per minoritet oaktat hur många organisationer som ansöker och beviljas. Då det inom den romska minoriteten finns förhållandevis många organisationer blir den fasta beviljade summan betydligt lägre per organisation än för andra minoriteter.

I regeringsuppdrag som rör nationella minoriteter eller minoritetsspråk skriver regeringen som regel in att myndigheten ska samråda eller föra dialog med minoriteten inom ramen för uppdraget. Det formuleras lite olika, och i något fall har en sådan skrivning uteslutits från uppdraget.

Situationen för romer – tillbakagång i villkoren för delaktighet och inflytande

Det är det offentliga ansvar att informera om och möjliggöra nationella minoriteters rättighet till inflytande. Det offentliga har också ett ansvar att så långt som möjligt undanröja strukturella hinder mot inflytande. Samtidigt vilar ett reellt inflytande på att rättighetsbärarna har de förutsättningar som krävs för att kunna bedriva påverkansarbete.

Romer saknar verkligt inflytande

Ungefär två tredjedelar av de myndigheter som besvarat vår enkät 2025 anger att de har identifierat vilka delar av verksamheten som är relevanta för nationella minoriteter att ha inflytande över. Andelen myndigheter som har identifierat områden som särskilt berör barn och unga, är betydligt lägre – en tredjedel. Vidare har majoriteten av myndigheterna uppgett att möjligheten till delaktighet och inflytande framför allt erbjuds genom strukturerade samråd, dialogmöten och referensgrupper. Ett färre antal myndigheter har svarat att delaktighet och inflytande även möjliggörs genom representation i råd, fokusgrupper och genom att minoriteten är remissinstans. 18 myndigheter uppger att nationella minoriteter har påverkat beslut eller en viss inriktning i myndighetens verksamhet i hög, eller viss utsträckning, medan åtta myndigheter svarar att nationella minoriteter inte har påverkat beslut eller inriktning. Två myndigheter vet inte om minoriteterna har påverkat myndighetens beslut.

Samtidigt beskriver den romska fokusgruppen i vår fördjupningsstudie inom ramen för uppföljningen hur brist på kunskap, fördomar och ojämlika maktförhållanden genomsyrar processerna för delaktighet och inflytande. Fokusgruppen ger uttryck för en negativ utveckling under de senaste åren, med färre, mer ytliga och mindre meningsfulla samråd, och sämre möjligheter att kunna påverka. Den samlade erfarenheten i fokusgruppen är att delaktighet fungerar så länge minoriteten instämmer i den rådande linjen, men att verkligt inflytande saknas. Ett exempel som lyfts fram är regeringens arbete med att ta fram en kulturkanon, där minoriteterna upplevde att synpunkter inte omhändertogs och deltagandet blev symboliskt snarare än inflytelserikt.¹⁴⁹ Bilden stöds av Institutet för mänskliga rättigheter som framhåller att civilsamhällets representanter upplever att samråd med regeringen har ändrat karaktär. Samråden tenderar att likna informationsmöten snarare än inkluderande konsultationer, och romska representanter erfar att de sällan får vara med och påverka beslut eller hur åtgärder kopplat till besluten ska genomföras.¹⁵⁰ Vår genomgång av myndigheters minnesanteckningar från samråd med minoriteten romer 2024 visar att romska företrädare upplever en trötthet över att återkommande intervjuas och lämna synpunkter som inte leder till konkreta förändringar. En upplevelse är att minoriteternas erfarenheter dokumenteras men inte omsätts i handling, vilket skapar en känsla av att samråden inte leder till reellt inflytande.

Vidare indikerar enkätsvaren och minnesanteckningarna från myndigheters samråd med minoriteten romer att påverkan på beslut och inriktning i stor utsträckning sker inom ramen för regeringsuppdrag eller verksamhet som direkt rör nationella minoriteter eller minoritetsspråk, snarare än inom myndigheternas grunduppdrag. Myndigheterna har till exempel samrått om beslut eller inriktning gällande modersmålsundervisning, planering av samråd och översättning av information till de nationella minoritetsspråken. I minnesanteckningarna från myndigheters samråd framkommer ett exempel på att myndighetens bredare verksamhet har diskuterats, nämligen ett uppdrag om att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet.

Länsstyrelsen Stockholm har tidigare rapporterat att myndigheter bjuder in till samråd utifrån olika parametrar. I vissa fall är det enbart organisationer av riksintresse eller riksorganisationer som uppbär organisationsbidrag som bjuds in. I andra fall är samråden öppna även för enskilda individer.¹⁵¹ En del samråd genomförs av flera myndigheter gemensamt. Minnesanteckningar som uppföljningsmyndigheten har begärt in visar att 13 organisationer som företräder romer har deltagit i sex samråd med totalt tolv myndigheter under 2024. Vid referensgruppsdialog om uppföljningen 2024 framkom att samråd som är gemensamma med samtliga nationella minoriteter i vissa fall uppfattas vara mer generella och handla om informationsdelning snarare än att möjliggöra delaktighet och inflytande.

I tidigare rapporter har även Länsstyrelsen Stockholm lyft fram utmaningar med att samråden blir ett tillfälle för envägskommunikation från myndigheterna snarare än en dialog, och att det som framförs av nationella minoriteter inte hörsammas. Ibland är besluten redan fattade när samråden hålls, eller så involveras minoriteterna sent i beslutsprocessen. Fördjupningsstudien pekar mot att mycket ansvar vilar på minoriteterna själva att bevaka frågor och ta egna initiativ för få inflytande i frågor som är på väg upp

¹⁴⁹ Ramboll Management Consulting, "Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet" (2025).

¹⁵⁰ Institutet för mänskliga rättigheter, "Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport", 3.1.2-375/2025 (2025).

¹⁵¹ Länsstyrelsen Stockholm, Sametinget, "Nationella minoriteter och minoritetsspråk – Minoritetspolitikens utveckling 2024", rapport 2025:13 (2025).

för beslut.¹⁵² Diskrimineringsombudsmannen har i en rapport om nationella minoriteters tillgång till rättigheterna enligt minoritetskonventionerna, ifrågasatt om samråd som modell är en tillräcklig och lämplig lösning för att möjliggöra reellt inflytande.¹⁵³

Svårt att hitta information om rättigheter

Deltagare i referensgruppen anser att det behövs tydligare och mer lättillgänglig information om rättigheter från myndigheterna. Även när myndigheter har information är den i vissa fall bristfällig och svår att hitta. Det ställer höga krav på den enskilde att leta upp och få kännedom om sina rättigheter. Ungefär hälften av de 33 myndigheter som besvarat våra enkäter 2025, anger att de har information om rättigheter och det allmännas ansvar enligt minoritetslagen på webben. Informationen är framför allt på svenska, tio myndigheter svarade att de har information om rättigheter på romani chib. Nationella minoriteter som deltagit i fördjupningsstudiens fokusgrupp och referensgruppen för uppföljningen vill att myndigheterna arbetar mer proaktivt för att enskilda ska nås av informationen.¹⁵⁴

Politiska prioriteringar styr civilsamhällets förutsättningar

Institutet för mänskliga rättigheter lyfter fram att villkoren för stora delar av civilsamhället generellt har försvårats. De beskriver att det skapar en oro hos personer som verkar i civilsamhället för att politiska prioriteringar i högre utsträckning styr finansieringen och därmed vad civilsammansorganisationer faktiskt kan arbeta med.¹⁵⁵ I fördjupningsstudien uttrycks att det offentliga bör ge bättre ekonomiska villkor som möjliggör regelbundet deltagande för fler, för att delaktighet inte ska bygga på ideellt arbete. Den romska fokusgruppen lyfter även fram att ersättning för deras deltagande när de kallas in som experter för det romska perspektivet behöver motsvara ersättningen för motsvarande uppdrag för icke-romer.¹⁵⁶

Fokusgruppen upplever att tillbakagången bottnar i bristande politisk vilja och prioriteringar och tolkar utvecklingen som ett uttryck för strukturell diskriminering, där romska perspektiv och rättigheter systematiskt marginaliseras. De kopplar också försämringarna till organisatoriska förändringar på statlig nivå, där ansvar har flyttat mellan myndigheter och tidigare samverkansformer har lösts upp. Verksamhetsövergången mellan Länsstyrelsen Stockholm och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor lyfts fram som ett exempel, som upplevs bidra till att arbetet startar om på nytt.

Kommunernas arbete inom området organisering

I enkäten till kommuner och regioner 2024 uppgav tio av 33 kommuner och regioner som svarat att de arbetar utifrån strategin för romsk inkludering, att de har insatser inom området civilsamhällets

¹⁵² Ramboll Management Consulting, "Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet" (2025).

¹⁵³ Diskrimineringsombudsmannen, "Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner", Rapport 2025:2 (2025).

¹⁵⁴ Ramboll Management Consulting, "Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet" (2025).

¹⁵⁵ Institutet för mänskliga rättigheter, "Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté: Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport" (2025).

¹⁵⁶ Ramboll Management Consulting, "Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet" (2025).

organisering. Sju av dessa bedömer att insatserna resulterar i förbättringar av romers levnadsvillkor. Åtta kommuner/regioner bedömer att det finns behov av insatser som verksamheten inte tillgodoser. Tre av kommunerna beskriver i enkätsvaren att de har prioriterat att upparbeta kontakter med romska representanter och skapa en plattform för dialog. En kommun uppger att de aktivt har uppmuntrat och varit ett stöd i bildandet av en romsk förening, för att öka förutsättningarna för kontinuitet i dialogen med målgruppen över tid.

Kommunernas statsbidragsredovisningar visar att arbetet med organisering och delaktighet sker på olika sätt och i varierande omfattning. Flera kommuner beskriver att ett av de viktigaste stegen har varit att skapa strukturer för löpande dialog med romska invånare och att hitta former för att romska perspektiv ska få genomslag i kommunens planering. Arbetet har ofta handlat om att bygga upp kontaktvägar där det tidigare saknats etablerade relationer, och att pröva olika metoder för att nå grupper som av olika skäl stått långt ifrån kommunens verksamheter.

Kommunerna framhåller att organisering inte enbart handlar om att hålla möten eller träffar utan om att skapa stabila former för delaktighet och förtroende. I flera av redovisningarna lyfts fram att romska målgrupper sällan är organiserade i föreningar med tydliga strukturer, vilket gör det svårt att arbeta genom etablerade representanter. Detta innebär att kommunen i större utsträckning behöver arbeta uppsökande och långsiktigt, och att dialog ofta sker med individer och familjer snarare än via formella organisationer.

I kommuner som genomfört behovsinventeringar eller regelbundna samtal beskriver man att det har bidragit till en bättre bild av målgruppens situation och av vilka praktiska hinder som finns. Resultaten visar att återkommande och strukturerade möten skapar förutsättningar för att romska invånare ska känna sig hörda och delaktiga, men också att kommunen behöver avsätta tid och resurser för att dessa arbetssätt ska kunna etableras. Flera kommuner uttrycker att det tar tid att bygga förtroende.

Struktur och rutiner saknas för att omhänderta romers perspektiv

Vår uppföljning pekar mot att myndigheter behöver tillhandahålla tydligare och mer lättillgänglig information om nationella minoriteters rättigheter, samt att de kan behöva arbeta mer proaktivt för att enskilda ska nås av informationen. Uppföljningen visar också att de åtgärder som vidtas av regeringen och offentliga verksamheter för att möjliggöra inflytande och delaktighet, inte är tillräckliga.

I regeringsuppdrag som utgår ifrån strategin för romsk inkludering eller minoritetspolitiken framgår som regel att myndigheterna ska samråda eller föra dialog med minoriteten romer. Vår genomgång av anteckningar från myndigheters samråd med företrädare för romer pekar mot att dialogen ofta begränsas till dessa specifika uppdrag, snarare än att beröra den övergripande verksamheten. Uppföljnings-myndigheten noterar att det i beskrivningen av Arbetsförmedlingens senaste uppdrag¹⁵⁷ inte finns någon skrivning om att myndigheten skulle samråda med romer i genomförandet. Arbetsförmedlingen skulle bland annat ta fram indikatorer för att kunna följa utvecklingen och resultatet av myndighetens insatser för arbetssökande romer. Enligt samtal med

¹⁵⁷ Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering”, Ku2024/00156 (2024).

Arbetsförmedlingen har företrädare för romer inte involverats i arbetet med att ta fram indikatorer. Det kan vara en tillfällighet, men skulle också kunna indikera att det krävs tydligare styrning, utöver minoritetslags-tiftningen, för att myndigheterna ska prioritera dialog med romer och möjliggöra inflytande även i övergripande uppdrag i verksamheten. Trots att myndigheter erbjuder samråd eller motsvarande forum för dialog, saknas ofta struktur och rutin att omhänderta romers erfarenheter och perspektiv.

Samtidigt garanterar dialog eller samråd inte att inflytande och delaktighet har säkerställts. Uppföljningen vittnar om erfarenheter av en tillbakagång för möjligheten att påverka det allmännas beslut som berör romer, även när dialoger och samråd förs. De tenderar att snarare bli symboliska än att skapa utrymme för reellt inflytande. Fördjupningsstudien med nationella minoriteter pekar mot att mycket ansvar vilar på minoriteterna själva att bevaka frågor och ta egna initiativ för få inflytande.¹⁵⁸

Det behöver också finnas ekonomiska förutsättningar för romer att delta i samråd, referensgrupper eller motsvarande insatser, både vad gäller organisationsbidrag och rimliga arvoden och ersättningar. Statsbidraget till organisationer som företräder nationella minoriteter utgör en grundförutsättning för romers möjligheter att organisera sig. När regeringens särskilda satsning inom minoritetspolitiken nu har löpt ut, har statsbidraget till romska organisationer sänkts med drygt 60 procent.

Utvecklingen inom området organisering visar att det fortfarande finns strukturella hinder som påverkar möjligheterna att uppnå strategins verksamhetsmål om att stärka romers egenmakt, ge romer en röst i det offentliga samtalet och skapa verklig delaktighet. Historien av långvarig exkludering av romer från samhället gör sig fortsatt påmind och det begränsade utrymmet för inflytande och delaktighet riskerar att skada tilliten till det offentliga ytterligare.

¹⁵⁸ Ramboll Management Consulting, "Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet" (2025).

Anitiziganism och diskriminering – fortsatt utbredd hinder mot mänskliga rättigheter

I det här kapitlet beskriver vi utvecklingen av arbetet mot antiziganism och diskriminering av romer, i förhållande till strategin för romsk inkludering samt handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Politikens mål för arbetet mot antiziganism och diskriminering av romer

Strategin för romsk inkludering har sin utgångspunkt i de mänskliga rättigheterna med särskild betoning på principen om icke-diskriminering.¹⁵⁹ Målet för regeringens politik mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering. Arbetet mot antiziganism styrs utifrån regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott.¹⁶⁰ Det övergripande målet i handlingsplanen är ett samhälle fritt från rasism.

Handlingsplanen har fyra fokusområden: Skola, Rättsväsende, Velfärd och offentliga verksamheter och Arbetsliv. Inriktningen för planen är att genomförandet av arbetet ska ske brett och samlat, samtidigt som vikten av att särskilt fokusera på olika former av rasism framhålls.

Delmålen i handlingsplanens fokusområden Skola, Velfärd och offentliga verksamheter samt Arbetsliv, avser att öka kunskapen och tillhandahålla verktyg och lämpliga arbetssätt för anställda inom respektive område, för att förbättra förutsättningarna att förebygga och motverka rasism och diskriminering. Delmålet för området Rättsväsende är att en större andel av de hatbrott som begås ska anmälas, utredas och lagföras.

Situationen för romer – antiziganism och diskriminering en del av vardagen

Antiziganism är en form av rasism som specifikt riktas mot romer eller människor som uppfattas vara romer, och utgör ett hinder för romer att delta på lika villkor i samhället.¹⁶¹ Den strukturella exkluderingen och utbredningen av antiziganism i samhället får konsekvenser för romers möjligheter till inflytande, organisering och tillgång till de mänskliga rättigheterna.

¹⁵⁹ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

¹⁶⁰ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Handlingsplan mot rasism och hatbrott” (2024).

¹⁶¹ Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

I samband med Sveriges rapportering till FN:s rasdiskrimineringskommitté har ett antal rapporter¹⁶² tagits fram som samtliga visar på att rasismen i Sverige har ökat sedan förra granskningen 2018. Historien av förföljelse, diskriminering och förtryck av romer går århundraden tillbaka i tiden. Den antiziganism och diskriminering av romer som förekommer idag upplevs ofta i vardagslivet och inom flera olika samhällsområden, till exempel i arbetslivet, på bostadsmarknaden, vid restaurangbesök, i butiker eller i kontakt med hälso- och sjukvården. Att vara öppen med sin romska identitet, eller ha en synlig romsk identitet till exempel genom traditionell klädsel, kan innebära en särskild utsatthet.¹⁶³ Flera studier har genom åren pekat mot att romer döljer sin romska identitet i vissa situationer, för att undvika risk att utsättas för antiziganism. Många romer som upplever en otrygghet kopplad till sin romska identitet, uttrycker samtidigt en stolthet över att vara rom.¹⁶⁴

Berättelsen om romer kan bidra till ytterligare stigmatisering

Det är inte enbart antiziganism och diskriminering i form av begränsningar av rättigheter som påverkar vardagen för romer, utan även hur narrativet på gruppnivå förs, inte minst i media, politiken och i det offentliga. Ett exempel på det är betänkandet ”Ett nationellt förbud mot tiggeri”,¹⁶⁵ där romer omnämns mer än 60 gånger. Trots utredningens omfattande användning av begreppet romer framkommer inte att någon expert eller sakkunnig i utredningen haft specifik kunskap om romer som erkänd nationell minoritet, eller arbetet med romsk inkludering. Det är inte heller tydligt i utredningen om den grupp som åsyftas är personer i Sverige som identifierar sig som tillhörande den erkända nationella minoriteten romer, eller EU/EES-medborgare från specifika länder.

Felaktigt användande av begreppet romer kan leda till ytterligare stigmatisering, och det bör därmed sparsamt anges romer när det inte uteslutande gäller romer. Diskrimineringsombudsmannens remissvar till utredningen framhåller att personer med romsk härkomst sedan länge är utsatta för omfattande diskriminering.¹⁶⁶

¹⁶² Diskrimineringsombudsmannen, ”Report to the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination” (2025); Institutet för mänskliga rättigheter, ”Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport”, 3.1.2-375/2025 (2025); Civil rights defenders, ”Submission for the Committee on the Elimination of Racial Discrimination’s review of Sweden during its 116th session, 17 November – 5 December 2025” (2025).

¹⁶³ Arbetsmarknadsdepartementet, ”Handlingsplan mot rasism och hatbrott” (2024).

¹⁶⁴ Länsstyrelsen Stockholm, ”Stolt men ofta otrygg. En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter”, Fakta 2021:12 (2021).

¹⁶⁵ SOU 2025:83 ”Ett nationellt förbud mot tiggeri”, Justitiedepartementet (2025).

¹⁶⁶ Diskrimineringsombudsmannen. ”Yttrande över Ett nationellt förbud mot tiggeri (SOU 2025:83)”, DO 2025/4965.

Fortsatt få anmälningar om diskriminering av romer

Enligt diskrimineringslagen sker diskriminering när en person kränks eller missgynnas och det finns ett samband med etnisk tillhörighet, kön, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder. Att skyddas mot diskriminering är en mänsklig rättighet som utgår från alla människors lika värde och FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. I diskrimineringslagen (2008:567)¹⁶⁷ finns ett förbud mot diskriminering, och rätten att inte diskrimineras är även fastställd i Sveriges grundlag.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) tar emot anmälningar om diskriminering. Etnisk tillhörighet hos anmälaren registreras inte av myndigheten, och det förs ingen statistik över hur många av anmälningarna som rör romer eller övriga nationella minoriteter. Däremot görs en manuell genomgång och läsning av samtliga anmälningar som inkommit och som rör diskriminering i samband med etnisk tillhörighet eller religion eller annan trosuppfattning.¹⁶⁸ Bedömningen utgår från den information som anmälaren själv har lämnat och det egentliga antalet anmälningar om diskriminering av romer kan således vara högre. Genomgången omfattar inte heller anmälningar om diskriminering av romer som rör andra diskrimineringsgrunder. Dessutom är mörkertalet stort och siffrorna som redovisas bör inte ses som en bedömning av diskrimineringsens frekvens eller utbredning i samhället.¹⁶⁹ Det finns flera möjliga förklaringar till det. Vi har tidigare redovisat att det förekommer att romer inte anmäler upplevelser av diskriminering och hatbrott på grund av rädsla för repressalier eller att inte bli trodd.¹⁷⁰ Andra förklaringar kan till exempel vara att diskrimineringslagen inte omfattar alla situationer där romer upplever diskriminering, eller att individer inte har kännedom om DO, lagstiftningen eller om möjligheten att anmäla diskriminering. För att kunna fördjupa kunskapen om förekomsten av diskriminering och ställa det i relation till anmälningarna om diskriminering, pekar DO på ett behov av forskning och andra kunskapsunderlag.¹⁷¹

En enkätstudie riktad till romer 14–30 år med 128 svarande, indikerar att unga romer har avstått från att gå i skolan och att delta i sociala aktiviteter, av rädsla för att uppleva antiziganism. Vidare har fler än hälften av de som besvarat enkäten angett att de har upplevt diskriminering under det senaste året. Endast fem av 35 som uppgett att de utsatts för hat, hot eller mobbning för att de är romer, svarade att de hade gjort någon form av anmälan. Den främsta anledningen till det uppgavs vara att det fanns en oro för att inte bli tagen på allvar, eller att det ändå inte skulle göra någon skillnad.¹⁷²

DO framhåller att diskrimineringen av romer är omfattande och förekommer inom alla samhällsområden. Antalet anmälningar om diskriminering av romer har sedan 2005 legat på ungefär 35–55 anmälningar per

¹⁶⁷ SFS 2008:567 Diskrimineringslag.

¹⁶⁸ Diskrimineringsombudsmannen, ”Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och Diskrimineringsombudsmannens tillsyn 2024”, 3 februari 2025.

¹⁶⁹ Diskrimineringsombudsmannen, ”Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och Diskrimineringsombudsmannens tillsyn 2025”, 17 februari 2026; Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

¹⁷⁰ Länsstyrelsen Stockholm, ”Romsk inkludering. Årsrapport 2023” (2024).

¹⁷¹ Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2 (2025).

¹⁷² Gemensamma Romska Internationella Förbund, ”Vi är inte problemet – romska ungdomars röster om identitet, narrativ och antiziganism i Sverige 2025”, ISBN: 978-91-531-6817-1 (2025).

år. En stor andel av dessa anmälningar handlar om diskriminering av romska kvinnor. Framför allt rör det sig om upplevd diskriminering och trakasserier i butiker, på hotell och vid besök på restauranger. Upplevelsen av diskriminering förekommer även på bostadsmarknaden, i sjukvårdens och socialtjänstens handläggning och bemötande, i skolan och i mötet med polisen.¹⁷³

Det totala antalet anmälningar om diskriminering fortsätter att öka. Under 2025 inkom totalt 5 697 anmälningar till DO, vilket är en ökning med 1 245 anmälningar jämfört med 2024. Samtidigt minskade antalet anmälningar om diskriminering av romer från 13 anmälningar år 2024 till 11 anmälningar år 2025. Anmälningarna rör upplevelser av diskriminering i arbetslivet, inom utbildningsväsendet, vid kontakter med socialtjänsten och statliga myndigheter samt vid tillhandahållandet av varor, tjänster och bostäder.

DO har utifrån dessa anmälningar inte inlett tillsyn i något ärende. Under 2025 fattade myndigheten tillsynsbeslut i två ärenden som rör diskriminering av romer inom områdena utbildningsväsendet respektive socialtjänst. Myndigheten hade inlett tillsyn i ärendena under 2023 respektive 2024.

Polisanmälningar av antiziganistiska hatbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) sammanställer vartannat år statistik över hatbrott som polisanmälts. Hatbrott är ett samlingsbegrepp för vad som i svensk brottslagstiftning avser olaga diskriminering, hets mot folkgrupp, ärekränkning, samt brott där motivet helt eller delvis varit att kränka offret utifrån uppfattad etnicitet, hudfärg, nationellt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck.¹⁷⁴ På grund av mörkertalet av hatbrott som aldrig kommer polisen till kännedom, eller hatbrott som inte hatbrottsmarkeras korrekt, är hatbrottsstatistiken begränsad som källa för att beskriva utsattheten för hatbrott.

Den senaste hatbrottsstatistiken från Brå publicerades 2025 och avser hatbrott som polisanmälades under 2024. Under året hatbrottsmarkerades 4 648 polisanmälningar, vilket är i nivå med antalet hatbrottsmarkerade polisanmälningar 2022. Antalet hatbrottsmarkerade anmälningar har dock nästan halverats jämfört med 2018. Brå har inte analyserat vad minskningen kan bero på. 31 av anmälningarna omfattade antiziganistiska hatbrott, vilket är i nivå med 2022, men en minskning jämfört med 2020 då antalet var 55. Eftersom antalet anmälda antiziganistiska hatbrott understiger 50 gör Brå ingen ytterligare nedbrytning av statistiken.¹⁷⁵

Skyddet mot diskriminering är inte heltäckande

Diskrimineringslagen omfattar vissa aspekter av diskriminering men ger inte ett heltäckande skydd. FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (CESCR) har tidigare påtalat en oro över att diskrimineringslagen innehåller en fast förteckning över diskrimineringsgrunder och att social ställning och

¹⁷³ Diskrimineringsombudsmannen, "Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner", Rapport 2025:2 (2025).

¹⁷⁴ Statistiken baseras på polisens markering av huruvida det anmälda brottet bedömts utgöra ett hatbrott. Beteckningen hatbrott läggs vanligtvis till först efter utredning av motiven som ligger bakom den brottsliga handlingen.

¹⁷⁵ Brottsförebyggande rådet, "Polisanmälda hatbrott 2024 – En sammanställning av anmälningar som hatbrottsmarkerats av polisen och där Brå har identifierat ett hatbrott" (2025).

politisk åskådning inte omfattas av lagen.¹⁷⁶ Vidare har Länsstyrelsen Stockholm tidigare lyft fram ett behov av att stärka skyddet mot språklig diskriminering genom att införa språk som en självständig diskrimineringsgrund i lagen. Rekommendationen har även lämnats av flera andra instanser, bland annat Europarådets ministerkommitté för den europeiska språkstadgan, den rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Institutet för språk och folkminnen.¹⁷⁷

DO har även påtalat behovet av att diskrimineringslagen utvidgas för att stärka skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet. I diskrimineringslagen finns förbud mot diskriminering för offentliga verksamheter inom vissa områden, exempelvis socialtjänst och socialförsäkring, medan till exempel rättsvårdande myndigheter faller utanför de områden som är särskilt reglerade. Här omfattar skyddet endast offentligt anställdas bemötande i kontakter med allmänheten, det vill säga inte alla ageranden som kan utgöra diskriminering. Det innebär att enskilda har ett svagare skydd mot diskriminering vid kontakter med vissa myndigheter än vid andra.¹⁷⁸ DO har rekommenderat att det skapas en processfond där enskilda eller organisationer som arbetar med antidiskriminering kan söka medel för att bekosta diskrimineringstvister i domstol.¹⁷⁹

Regeringens styrning för att motverka antiziganism och diskriminering

I handlingsplanen mot rasism och hatbrott pekar regeringen ut följande myndigheter som särskilt viktiga för att uppnå delmålen i planen: Arbetsmiljöverket, Brottsförebyggande rådet, Diskrimineringsombudsmannen, Forum för levande historia, Polismyndigheten, Skolverket och Socialstyrelsen. Ytterligare elva myndigheter omnämns utifrån att de involveras i genomförandet genom särskilda uppdrag. Forum för levande historia ansvarar för att samordna och följa upp handlingsplanen.

Vår genomgång av regeringens uppdrag till myndigheter under åren 2012–2025 utifrån strategin för romsk inkludering, minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott, visar att de uppdrag som uttryckligen handlar om att motverka rasism generellt, eller antiziganism specifikt, framför allt är av kunskapshöjande karaktär och riktade till skolväsendet eller målgruppen barn och unga. Ett fåtal uppdrag rör kunskapshöjande insatser för att motverka rasism inom andra områden såsom hälso- och sjukvården, socialtjänsten, i digitala miljöer och på arbetsmarknaden.

¹⁷⁶ Ekonomiska och sociala rådet, FN, ”CESCR-kommitténs slutsatser och rekommendationer 2016-07-14”, E/C.12/SWE/CO/6 (2016).

¹⁷⁷ Se bland annat Europarådet, ”Femte yttrandet om Sverige, sammanfattning”, Rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Sekretariatet för Ramkonvention för skydd av nationella minoriteter, 2023; Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner” (2025).

¹⁷⁸ SOU 2021:94, ”Ett utökat skydd mot diskriminering”, Arbetsmarknadsdepartementet (2021).

¹⁷⁹ Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner” (2025).

Kommunernas arbete för att motverka antiziganism och diskriminering av romer

I enkäten till kommuner och regioner 2024 framgår att 72 kommuner och regioner har genomfört specifika insatser i syfte att motverka diskriminering och utsatthet av nationella minoriteter under 2023–2024. 22 av dessa har samtidigt uppgett att de arbetar med romsk inkludering.

I enkätsvaren framgår att de vanligaste insatserna för att motverka diskriminering är att synliggöra nationella minoriteter genom kultur- eller språkevenemang. Det är också vanligt med informations- och utbildningsinsatser riktade till allmänheten. Drygt hälften svarar att deras arbete mot diskriminering har inkluderats i mål och riktlinjer.

I kommunernas slutredovisningar av statsbidrag för romsk inkludering framträder antiziganism som ett genomgående strukturellt hinder i arbetet, vilket påverkar romers möjlighet att ta del av kommunala insatser. Borås Stad beskriver hur tidigare erfarenheter av diskriminering bidrar till en låg tillit till det offentliga, vilket gör att kontaktskapande arbete kräver långsiktighet och relationsbyggande insatser. Haninge kommun lyfter särskilt hur den negativa mediebilden av romer förstärker misstro och bidrar till att romska invånare i vissa fall avstår från kontakt med kommunen, trots identifierade behov av stöd. Även Malmö stad och Stockholms stad pekar på att rädsla för att bli bemött utifrån stereotypa föreställningar påverkar romers motivation att delta i arbetsmarknadsnära insatser.

Oklart hur uppdrag utifrån strategin förhåller sig till handlingsplanen mot rasism och hatbrott

Antiziganism och diskriminering utgör hinder för romer inom samtliga verksamhetsområden. Det påverkar förutsättningarna för romer att få de mänskliga rättigheterna tillgodosedda och kan vara en dold orsak till exempelvis arbetslöshet, kort utbildning, sjukskrivning eller svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden. Det medför även att individer känner sig tvingade att dölja sin romska identitet för att förbättra förutsättningarna att få likvärdiga villkor som majoritetsbefolkningen.

Samtidigt saknar vi en heltäckande diskrimineringslag. Språk utgör fortfarande inte en diskrimineringsgrund och inte alla ageranden som kan utgöra diskriminering omfattas av lagen. Skyddet mot diskriminering är svagare vid kontakter med vissa myndigheter, än andra.

Vår genomgång av regeringens styrning visar att arbetet mot antiziganism och diskriminering av romer främst inkluderas i uppdrag som omfattar en bredare målgrupp. Uppdragen är ofta av kunskaphöjande karaktär och riktade till skolväsendet. De pekar inte tydligt ut vilka konkreta förändringar insatserna ska bidra till mer än i stora penseldrag ”att öka kunskapen” och ”att motverka rasism”.

Skolverket och Socialstyrelsen är de enda myndigheterna som har lyfts fram som centrala aktörer i både strategin för romsk inkludering och handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Ändå överlappar flera fokusområden i planen respektive strategin varandra. Till exempel är Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen (DO) särskilt utpekade myndigheter i handlingsplanens fokusområde arbetsliv, medan kommuner och Arbetsförmedlingen har pekats ut som centrala aktörer i strategins område arbete. Detta samtidigt som antiziganism är ett hinder för romers etablering på arbetsmarknaden.

Myndigheterna har olika ordinarie uppdrag som utgångspunkt, vilket medför olika fokus för insatserna. Arbetsförmedlingen ansvarar för att ge stöd till arbetssökande och arbeta tillsammans med arbetsgivare, framför allt de som är öppna för ett bredare och mer inkluderande urval av kandidater. Arbetsmiljöverket ansvarar för att se till att lagar om arbetsmiljö och arbetstider följs av företag och organisationer. DO:s uppdrag är att arbeta mot diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter. Den fragmenterade styrningen bidrar till en otydlighet i hur arbetet mot rasism och hatbrott förhåller sig till arbetet för romsk inkludering.

Uppföljningsmyndighetens övergripande arbete

I det här kapitlet beskriver vi Länsstyrelsen Stockholms arbete under 2025, med att främja samverkan och ge stöd till kommuner och regioner i att utveckla arbetssätt, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering.

Stöd till samverkan och erfarenhetsutbyte

Nätverksträffar för kommuner och regioner

Länsstyrelsen Stockholm har i sin roll som uppföljningsmyndighet haft ett nätverk för tjänstepersoner i kommuner och regioner som arbetar med romsk inkludering. Under 2025 genomförde myndigheten tre nätverksträffar. Deltagarantalet har varit drygt 40 personer per träff och vid den sista träffen deltog även representanter från det romska civilsamhället.

Nätverksträffarnas övergripande syfte har varit att bidra till utvecklingen av kommunernas arbete inom romsk inkludering. Detta har bland annat gjorts genom att stärka kunskaperna om hur arbetet kan genomföras för att minska utsatthet och diskriminering samt öka romers inflytande och delaktighet inom ramen för ordinarie verksamhet. Här har erfarenhetsutbyte betytt mycket.

Den första träffen hölls i Stockholm i mars och fokuserade på kunskapshöjning om barns rättigheter. En workshop genomfördes med en extern aktör om barnrätt och hur barnkonventionen kan integreras i arbetet för romsk inkludering. Under träffen fick deltagarna även möjlighet att utbyta erfarenheter kring att utvärdera arbetsinsatser som genomförs. Den andra träffen hölls i augusti i Göteborg och var ett samarrangemang mellan Länsstyrelsen Stockholm, Länsstyrelsen Västra Götaland och Romano Center i Väst. Den innehöll ett besök på ”Frihamnsdagarna” där Romano Center i Väst hade ett seminarium om deras arbete för romsk inkludering. Länsstyrelsen föredrog myndighetens senaste rapport och visade myndighetens metodstöd för arbetet med nationella minoriteters rättigheter och romsk inkludering. En workshop för erfarenhetsutbyte genomfördes också, med fokus på vad som fungerar bra och vad som behöver utvecklas för att arbetet för romsk inkludering ska bli framgångsrikt.

Den tredje och sista träffen hölls i Stockholm. Den syftade till att öka och synliggöra den samlade kunskapen om vad som gjorts sedan strategin för romsk inkludering beslutades 2012, samt hur kommunerna i samarbete med civilsamhället kan arbeta lokalt för att motverka antiziganism. Under träffen deltog också MUCF för att informera om verksamhetsövergången och lyssna in deltagarnas erfarenheter och kunskaper. Som en integrerad del visades även fyra utställningar om olika aspekter av romers historiska och samtida utsatthet, styrka och stolthet:

- Historia, nutid och framtid – Institutet för språk och folkminnen
- Z+46 – Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor i samverkan med Gemensamma Romska Internationella Förbund (GRIF)
- Det tysta arvet – Forum för levande historia
- Unga romer berättar – Västerås stad

Utvärderingarna från nätverksträffarna visar en genomgående positiv respons. Deltagarna lyfter särskilt att träffarna fyller en funktion genom att samla kommuner med olika förutsättningar och skapa ett forum för gemensamt lärande.

Informations- och kunskapsspridande insatser

Gemensamma spridningsinsatser med Sametinget

Under 2025 har Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget prioriterat ett strategiskt spridningsarbete. Syftet har varit att öka genomslaget av de metodstöd och verktyg som myndigheterna har utvecklat och publicerat på minoritet.se och Länsstyrelsens hemsida. Insatserna under året fokuserade särskilt på följande målgrupper i kommunerna: förtroendevalda, direktörer och chefer. Detta för att nå dem som har mandat att påverka förutsättningarna för arbetet som genomförs. Innehåll och budskap har anpassats utifrån respektive målgrupp.

Insatserna som genomfördes har bland annat omfattat direktutskick till kommun- och regiondirektörer, medverkan på Sveriges Kommuner och Regioners politikernätverk, medverkan med två seminarier och en monter vid MR-dagarna i Kista samt framtagande av tidningsbilagan ”25 år av minoritetspolitik” som distribuerades med Dagens Nyheter och Dagens Samhälle, utöver spridning i samband med genomförda aktiviteter.

En mer utförlig beskrivning av de gemensamma spridningsinsatserna med Sametinget finns att läsa i uppföljningen av minoritetspolitikens utveckling 2025.¹⁸⁰

Nyhetsbrev och direktutskick

Uppföljningsmyndigheterna har sedan 2012 producerat och spridit nyhetsbrev som syftar till att ge en övergripande bild över vad som är på gång inom politikområdet. Nyhetsbrevets huvudsakliga målgrupp är tjänstepersoner i kommuner, regioner och statliga myndigheter. Under 2025 har vi spridit sex nyhetsbrev om aktuella frågor och aktiviteter. Där har även andra myndigheter fått möjlighet att publicera nyheter som rör deras minoritetsarbete. Antalet prenumeranter ökar stadigt, och vid årets slut hade nyhetsbrevet 1 961 prenumeranter, vilket är en ökning med 138 sedan föregående år.

¹⁸⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget. ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025” (2026).

Uppnås jämlikhet för romer i Sverige 2032?

Under hösten stod Länsstyrelsen Stockholm värd för en konferens på temat ”Uppnås jämlikhet för romer 2032?”. Arrangemanget genomfördes i samarbete med nätverket för antiziganismforskning och kritiska romska studier (SACROS) vid Södertörns högskola. Målgruppen för konferensen var politiker, beslutsfattare, forskare, representanter för myndigheter och utbildningssektorn, samordnare samt romska organisationer och enskilda romer. Syftet var att uppmärksamma forskningsrapporten JEKHIPE och diskutera huruvida strategin för romsk inkludering leder till att målet om jämlika villkor för romer uppnås till 2032. 145 personer deltog vid konferensen.

Deltagare vittnade om att det kändes stärkande att konferensen lyckades rikta ljuset mot romska livsvillkor i en tid då upplevelsen är att strategin för romsk inkludering har tappat fart och de ekonomiska resurserna har minskat. Konferensen framhölls fylla en funktion som samlande forum för att belysa situationen för romer i Sverige och i Europa, genom att samla expertisen på området och skapa rum för kunskapsutbyte och gemensam reflektion. Det lyftes även fram ett behov av en stärkt samverkan för att återstående år av strategin ska ge önskade effekter.

Samråd och dialog med minoriteten romer

Samråd

I och med beslutet om överföring av Länsstyrelsen Stockholms uppdrag till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har Länsstyrelsen genomfört både egna samråd och två gemensamma samråd med MUCF.

I maj genomförde Länsstyrelsen samråd med företrädare för judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Vid samrådet framfördes att inflytandet i regeringens process med att eventuellt flytta uppdraget hade varit bristfällig. Efter samrådet skickade företrädare för alla fem nationella minoriteter en skrivelse till kulturministern angående detta. I brevet framfördes även behoven för minoritetspolitiken framåt, samt att man var emot en flytt av uppdraget. Samrådet resulterade också i ett beslut att Länsstyrelsen skulle skicka ut en intresseförfrågan om att ingå i fokusgrupper. Detta var startskottet på de två fokusgrupper som startades upp under hösten. Arbetet med fokusgrupperna redovisas under en egen rubrik.

I juni genomförde Länsstyrelsen ett samråd med anledning av regeringens beslut om att uppdraget skulle flyttas till MUCF. Vid samrådet framfördes att gemensamt samråd med MUCF borde ske så snart som möjligt efter sommaren, och sedan löpande under hösten. Länsstyrelsen fick även i uppdrag att meddela Regeringskansliet om kommande processer där inflytande för nationella minoriteter behövs; förordningsändringar och formulering av uppdrag till MUCF.

Länsstyrelsen Stockholms och MUCF:s första gemensamma samråd i september fokuserade på information och dialog kring MUCF som myndighet och tankar kring övertagandet av uppdraget. Samrådet skedde om lämplig ansökningsdag för statsbidrag samt hur minoriteterna önskade ha inflytande inför verksamhetsplaneringen 2026.

Ett gemensamt samråd med Länsstyrelsen Stockholm och MUCF med fokus på verksamhetsplanering 2026 ägde rum i december. Vid samrådet presenterades MUCF:s kommande organisation och dialog

fördes kring hur myndigheten kan stärka sitt interna arbete med nationella minoriteters rättigheter. Bland annat lyftes Länsstyrelsen Stockholms och Sametingets webbutbildning fram som ett bra verktyg för kompetensutveckling inom MUCF. Vid samrådet gavs även inspel till myndighetens kommande verksamhetsplanering och önskemål om att fortsätta hålla samrådsförfarande på det sätt som Länsstyrelsen Stockholm har gjort.

Fokusgrupper för gemensamt arbete

Vid Länsstyrelsen Stockholms samråd i maj uttrycktes ett behov av att forma fokusgrupper, vilket resulterade i två fokusgrupper.

Under året träffades deltagarna i **fokusgruppen för inflytande och delaktighet** digitalt vid fem tillfällen. Med anledning av MUCF:s instruktionsändring tog gruppen fram en skrivelse som skickats till Kulturdepartementet. Skrivelsen föreslår inrättandet av ett kunskapsråd bestående av representanter från judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Kunskapsrådet föreslås vara rådgivande och bistå uppföljningsmyndighetens ledning med sakkunskap i myndighetens minoritetspolitiska uppdrag.

Fokusgruppen för långsiktig planering och finansiering har träffats digitalt vid sju tillfällen. Gruppen har tagit fram en punktlista med samlade åsikter och inspel på förordningsändringar, som förmedlades till Kulturdepartementet vid samrådet i september. Baserat på listan tog fokusgruppen också fram en skrivelse som skickats till Kulturdepartementet. Gruppen har också formulerat gemensamma frågeställningar som ska skickas till samtliga riksdagspartier inför riksdagsvalet 2026.

Statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering

Länsstyrelsen Stockholm hade under 2025 ett fortsatt uppdrag att fördela statsbidrag enligt förordningen (2022:259) om statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering. Under 2025 fördelade myndigheten sex miljoner kronor till elva kommuner, varav en kommun beviljades två separata bidrag för insatser inom olika förvaltningar. Totalt inkom 15 ansökningar från 13 kommuner, vilka tillsammans omfattade cirka 9 miljoner kronor. Tre ansökningar avslogs och sex ansökningar reviderades efter dialog och ett lägre belopp än det begärda beviljades. Beviljade insatser beskrivs i bilaga 2.

Källförteckning

Arbetsförmedlingen, Digitalt möte via Skype med kvalificerad handläggare och enhetschef på enheten Arbetsmarknadsinsatser, 14 november 2025.

Arbetsförmedlingen, E-post med kommentar på utkast om Arbetsförmedlingens uppdrag från enheten Arbetsmarknadsinsatser, 5 december 2025.

Arbetsförmedlingen, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering. Återrapport enligt regeringsuppdrag”, dnr. Af-2024/0017 7669, 2025.

Arbetsförmedlingen, ”Återrapport om romsk inkludering 2020–2023”, dnr. Af-2023/0120 9461, 2024.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Beslut om att ingå i en pilotverksamhet för romsk inkludering”, A2012/1385/DISK, 2012.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Handlingsplan mot rasism och hatbrott”, 2024.

Arbetsmarknadsdepartementet, pressmeddelande: [Utökat skydd mot diskriminering i offentlig verksamhet - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2026/01/19/utokat-skydd-mot-diskriminering-i-offentlig-verksamhet), (Hämtad 19 januari 2026).

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag angående fördjupad studie om romska flickors och kvinnors livssituation och hälsa”, A2012/2102/DISK, 2012.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag att göra en nulägesbeskrivning i kommuner med pilotverksamhet för romsk inkludering”, A2012/2593/DISK, 2012.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag angående strategin för romsk inkludering”, A2012/1386/DISK, 2012.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk”, A2013/2958/DISK, A2014/3289/DISK.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Forum för levande historia att genomföra en studie av attityder kring intolerans i den svenska befolkningen”, A2024/01392, 2024.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Statens skolverk angående strategin för romsk inkludering”, A2012/1387/DISK, 2012.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Uppdrag till Totalförsvarets forskningsinstitut att kartlägga kunskap om förekomsten av antisemitism i digitala miljöer”, A2025/00528, 2025.

Arbetsmarknadsdepartementet, ”Åtgärdsprogram mot antiziganism”, 2022.

Boverket, ”Boendesegregationens utveckling och mekanismer. Årsrapport 2023 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige”, Rapport 2023:23, 2023.

Boverket, ”Slutredovisning av uppdrag till Boverket om romsk inkludering. Rapport till Länsstyrelsen Stockholm (2021)”. Dnr 5869/2019, 2021.

Brottsförebyggande rådet, ”Polisanmälda hatbrott 2024 - En sammanställning av anmälningar som hatbrottsmarkerats av polisen och där Brå har identifierat ett hatbrott”, 2025.

Civil rights defenders, ”Submission for the Committee on the Elimination of Racial Discrimination’s review of Sweden during its 116th session, 17 November – 5 December 2025”, 2025.

Committee on the Elimination of Racial Discrimination, ”Concluding observations on the combined twenty-fourth and twenty-fifth periodic reports of Sweden”, 2025.

Delegationen för Migrationsstudier, ”Etnisk diskriminering i rekryteringsprocesser – orsaker och åtgärder”, Pinar Aslan Akay och Maria Cheung, Kunskapsöversikt 2024:14, 2024.

Diskrimineringsombudsmannen, ”Nationella minoriteters rättigheter – några iakttagelser och rekommendationer 25 år efter Sveriges ratificering av Europarådets minoritetskonventioner”, Rapport 2025:2, 2025.

Diskrimineringsombudsmannen, ”Report to the UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination”, 2025.

Diskrimineringsombudsmannen, ”Svar på förfrågan om underlag om anmälningar om diskriminering och Diskrimineringsombudsmannens tillsyn 2025”, 17 februari 2026.

Diskrimineringsombudsmannen, ”Yttrande över Ett nationellt förbud mot tiggeri (SOU 2025:83)”, DO 2025/4965.

Ekonomiska och sociala rådet, FN, ”CESCR-kommitténs slutsatser och rekommendationer 2016-07-14”, E/C.12/SWE/CO/6, 2016.

Europarådet, ”Femte yttrandet om Sverige”, sammanfattning, Rådgivande kommittén för ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, Sekretariatet för Ramkonvention för skydd av nationella minoriteter, 2023, <https://rm.coe.int/5th-op-sweden-summary-se/1680ae8d5e> (Hämtad 19 januari 2026).

European Commission, ”Roma equality, inclusion and participation in the EU”, [Roma equality, inclusion and participation in the EU - European Commission](#), 2020.

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA), ”Romer och resande i Sverige: Viktiga resultat från 2019 års undersökning om romer och resande”, [Roma and Travellers in six countries | European Union Agency for Fundamental Rights](#), 2019.

Finansdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Boverket”, Fi2020/03833, 2020.

Finansdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende länsstyrelserna”, Fi2025/01342 (delvis).

FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ”Avslutande anmärkningar om Sveriges sjätte periodiska rapport”, E/C.12/SWE/CO/6, 2016.

Folkbildningsrådet, ”Folkbildning med nationella minoriteter 2025 – rapport till MUCF”, 2026.

Folkhälsomyndigheten, ”Folkhälsan i Sverige – Årsrapport 2025”, 2025.

Folkhälsomyndigheten, ”Folkhälsomyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag”, Ärendenummer 03622-2021, 2024.

Forum för levande historia, ”»Jag vill att de ska veta vilka vi är« - En rapport om behovet av ökad kunskap om romer och ett stärkt arbete i skolan mot antiziganism”, bilaga 1, 2022/98, 2024.

Gemensamma Romska Internationella Förbund, ”Vi är inte problemet – romska ungdomars röster om identitet, narrativ och antiziganism i Sverige 2025”, ISBN: 978-91-531-6817-1, 2025.

Institutet för mänskliga rättigheter, ”Kompletterande information till FN:s rasdiskrimineringskommitté. Inför behandlingen av Sveriges 24:e och 25:e periodiska rapport, 3.1.2-375/2025”, 2025.

International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA), ”Icke rättsligt bindande arbetsdefinition av antiziganism”, oktober 2020, [Icke rättsligt bindande arbetsdefinition av antiziganism - IHRA](#) (Hämtad 28 januari 2026).

Kulturdepartementet, ”Bidrag till utvecklingskommuner för romsk inkludering”, Ku2016/00159/DISK, 2016.

Kulturdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens kulturråd”, Ku2020/02137, 2020.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag att kartlägga kunskapen om antiziganism i grundskolan och gymnasiet”, Ku2022/00923, 2022.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens”, Ku2022/00786, 2022.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering, Ku2020/01108/CSM”, 2020.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen avseende regeringens strategi för romsk inkludering, Ku2024/00156”, 2024.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Arbetsförmedlingen om romsk inkludering”, Ku2016/00654/DISK, 2016.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Boverket att fortsätta med en insats för att motverka diskriminering av romer på bostadsmarknaden”, Ku2018/02270/DISK, 2018.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Boverket om romsk inkludering”, Ku2016/01141/DISK, 2016.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Forum för levande historia att ta fram ett kunskapshöjande material om den nationella minoriteten romer och antiziganism”, Ku2024/01345, 2024.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Kungl. biblioteket om nationella minoriteters bibliotek, Ku2020/02691”, 2020.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Lunds universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet och Södertörns högskola att stärka de nationella minoritetsspråken”, Ku2022/00584, 2022.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län om att göra en nulägesbeskrivning i kommuner med verksamhet för romsk inkludering”, Ku2017/01295/DISK, 2017.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Länsstyrelsen i Stockholms län att samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering”, Ku2019/02101/CSM, 2019.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Polismyndigheten att öka kännedomen om och användningen av informationsmaterial om hatbrott”, Ku2021/02211, 2021.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Socialstyrelsen att fortsätta med en utbildningsinsats riktad till socialtjänsten med särskilt fokus på romer”, Ku2018/02271/DISK, 2018.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Socialstyrelsen om romsk inkludering”, Ku2016/01242/DISK, 2016.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Statens kulturråd om insatser för romsk kultur”, Ku2016/01437/DISK, 2016.

Kulturdepartementet, ”Uppdrag till Statens skolverk att fördela bidrag för deltagande i insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk”, Ku2015/01721/DISK, 2015.

Kulturdepartementet. ”Uppdrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet att [fortsatt] stödja tillgången till film för barn på de nationella minoritetsspråken”, Ku2015/02912/DISK, Ku2016/02181/DISK, Ku2017/02116/DISK, Ku2022/00883.

LOV-2017-06-16-51 (ändrad t.o.m. LOV-2021-06-11-77 fra 01.01.2022) kap 2 §6: ”Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk”.

Länsstyrelsen Stockholm, Romsk inkludering. ”Årsrapport 2023”, 2024.

Länsstyrelsen Stockholm. ”Romsk inkludering: Årsrapport 2024”, 2025.

Länsstyrelsen Stockholm, Sametinget, ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk - Minoritetspolitikens utveckling 2024”, rapport 2025:13, 2025.

Länsstyrelsen Stockholm, ”Stolt men ofta otrygg. En undersökning om unga romers upplevelser av trygghet och tillgång till sina rättigheter”, Fakta 2021:12, 2021.

Mulinari P., Ali A., Lindkvist S. och Halilovic M., ”Lycklig är den som har en öppen väg framför sig: En rapport om förutsättningar och hinder för romskt liv i Malmö”, Malmö Universitet och Malmö Stad, 2024.

Myndigheten för arbetsmiljökunskap, ”Arbetsrelaterad stress och ohälsa – om samband mellan utsatthet och etnisk tillhörighet, hudfärg och religion”, Rapport 2024:7, 2024.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget. ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025”, 2026.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. Statistik från år 2019 om unga som varken arbetar eller studerar, <https://www.mucf.se/rapporter-och-statistik/statistik-om-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar> (Hämtad 20 januari 2026).

Ramboll Management Consulting, ”Fördjupning av minoritetspolitikens delområde språk och kulturell identitet”, 2024.

Ramboll Management Consulting, ”Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet”, 2025.

Riksrevisionen, ”Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser”, RiR 2025:16, 2025.

Socialdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende Statens folkhälsoinstitut”, S2013/8843/FS.

Socialdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Folkhälsomyndigheten”, S2015/07337/RS.

Socialdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2026 avseende Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor”, S2025/00481, S2025/02050, S2025/02139, 2025.

Socialdepartementet, ”Uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla kunskapen om hälsosituationen bland de nationella minoriteterna och urfolket samerna”, S2021/06169 (delvis), 2021.

Södertörns högskola. ”Slutredovisning av regeringsuppdrag för att stärka och utveckla arbetet med revitalisering och bevarandet av romani chib”, KU2022/00584 (2025).

Södertörns högskola, ”Svar på fråga om antalet ansökande och antagna tillförskolläraryrket med interkulturell profil och inriktning mot romani chib”, 17 februari 2025.

Proposition 2008/09:158, ”Från erkännande till egenmakt: regeringens strategi för de nationella minoriteterna”, Integrations- och jämställdhetsdepartementet.

SFS 2008:567 ”Diskrimineringslag”, [Diskrimineringslag \(2008:567\) | Sveriges riksdag](#).

SFS 2009:724, ”Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk”, [Lag \(2009:724\) om nationella minoriteter och minoritetsspråk | Sveriges riksdag](#).

SFS 2025:900, ”Förordning med instruktion för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor”.

Skr. 2011/12:56, ”En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032”.

Socialstyrelsen, E-post med uppgifter om antal visningar, 26 januari 2026.

Socialstyrelsen, ”I bemötandet tar framtiden form: Roms inkludering. Ett utbildningsmaterial till stöd för socialtjänsten”, 2019.

Socialstyrelsen, ”Situationen för nationella minoriteter inom den kommunala äldreomsorgen”, 2023.

Socialstyrelsen, ”Vård omsorg om äldre – Lägesrapport”, 2025.

SOU 2021:94, ”Ett utökat skydd mot diskriminering”, Arbetsmarknadsdepartementet, 2021.

SOU 2025:83 ”Ett nationellt förbud mot tiggeri”, Justitiedepartementet, 2025.

Svea Hovrätts dom i mål nr. T 6161-16, 2017.

Sveriges radio, ”Public service-redovisning 2025”, Stockholm, 2026,
<https://www.sverigesradio.se/diverse/appdata/isidor/files/3113/31a6c570-02ed-4ba1-b3e2-9079147d9862.pdf> (Hämtad 6 mars 2026).

Sveriges television, ”Public service-redovisning 2025”, Stockholm 2026,
https://omoss.svt.se/download/18.2de219d19c935b409926fdd/1772446531778/Public_service-redovisning_2025.pdf (Hämtad 6 mars 2026).

SÖ 2000:2, ”Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter”,
regeringen.se/contentassets/02b946ed1ee747a1a7bf4874fd8d3633/ramkonvention-om-skydd-for-nationella-minoriteter/ (Hämtad 15 februari 2025).

Universitets- och högskolerådet, ”Högskolestudier ur ett nationellt Minoritetsperspektiv”,
Rapport 2023:4, 2023.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2010 avseende Statens skolverk”,
U2010/1584/S.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende Statens skolinspektion”,
U2011/4048/G.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2012 avseende Statens skolinspektion”,
U2011/7203/GV.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2015 avseende Statens skolverk”,
U2015/1495/S, 2015.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Universitets- och
högskolerådet”, U2021/04786.

Utbildningsdepartementet, ”Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Kungl. Biblioteket”,
U2022/04045.

Utbildningsdepartementet, "Regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Södertörns högskola", U2025/01466 (delvis).

Utbildningsradion, "Public service-redovisning 2025", Stockholm 2026, <https://www.ur.se/wp-content/uploads/2026/03/Public-service-redovisning-2025.pdf> (Hämtad 6 mars 2026).

Österberg O., "Unga tycker om andra – en studie av skolelevs attityder, tillit och utsatthet", Forum för levande historia, ISBN 978-91-86261-91-7, 2026.

Bilaga 1. Metod och genomförande

I denna bilaga beskriver vi de kunskapsunderlag som ligger till grund för uppföljningsarbetet.

Enkät till utvalda myndigheter

I september 2025 skickade Länsstyrelsen Stockholm och Sametinget en enkät till 54 utvalda statliga myndigheter. Urvalet är myndigheter som har ett eller flera verksamhetsuppdrag av särskild betydelse för genomförandet av den nationella minoritetspolitiken eller bedöms ha ett medborgarnära uppdrag, som innebär regelbunden kontakt med personer som tillhör nationella minoriteter. Frågor om insatser avsåg perioden 2024–2025, både genomförda och beslutade insatser som skulle genomföras innan årets slut. Den frivilliga enkäten besvarades av 33 av 54 myndigheter, vilket innebär en svarsfrekvens på 61 procent. Enkäten redovisas i bilaga 5.

Referensgrupp

En referensgrupp med personer från riks- och kvinnoorganisationer som företräder nationella minoriteter har varit knuten till arbetet med uppföljningsrapporterna 2025. Referensgruppen bestod av representanter för elva minoritetsorganisationer, varav fem organisationer företräder romer.¹⁸¹ Uppföljningsmyndigheten har träffat referensgruppen digitalt vid tre tillfällen under uppföljningsarbetet, särskild tid har avsatts vid varje tillfälle för att specifikt behandla uppföljningen av strategin. Referensgruppen har erbjudits möjlighet att lämna synpunkter på enkätutformning, analys av enkätsvar, sammanfattande iakttagelser, och haft möjlighet att ge skriftliga eller muntliga kommentarer på rapportutkast. Synpunkter som har inkommit redovisas löpande i rapporten. Vi har även bjudit in de organisationer som företräder romer till ett separat möte om uppföljningen utifrån strategin för romsk inkludering. Dessvärre hade ingen av företrädarna möjlighet att delta, men några inkom i stället med skriftliga synpunkter.

Fördjupande studie om möjlighet till inflytande

Inom ramen för arbetet med uppföljningen genomförs årligen en fördjupningsstudie inom ett av minoritetspolitikens tre delområden. Syftet är att ge röst till nationella minoriteters erfarenheter. För 2025 avsåg fördjupningen delområdet inflytande och delaktighet. Studien genomfördes av en extern konsult, Ramboll.¹⁸² Fördjupningens resultat sammanfattas i rapporten Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025,¹⁸³ och publiceras i sin helhet i samband med publicering av denna rapport.

¹⁸¹ De deltagande minoritetsorganisationerna var: Finska Pensionärernas Riksförbund, Frantzwagner Sällskapet – Sinti Kettanepa, Fusion, Meänmaa, Riksorganisationen Romer i Sverige, Romano Pasos Research centre, Svenska Tornedalingars Riksförbund, Sverigefinländarnas Arkiv/Routsinsuomalaisten Arkisto, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Trajosko Drom.

¹⁸² Ramboll Management Consulting, ”Fördjupningsstudie i nationella minoriteters inflytande och delaktighet” (2025).

¹⁸³ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Sametinget. ”Nationella minoriteter och minoritetsspråk: Minoritetspolitikens utveckling 2025” (2026).

Genomgång av regeringsuppdrag 2012 – 2025

I samband med årets uppföljning har Länsstyrelsen Stockholm gjort en särskild genomgång av regeringsuppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering, minoritetspolitiken och handlingsplanen mot rasism och hatbrott, under perioden 2012–2025. Syftet med genomgången var att få en överblick av hur regeringens styrning har sett ut över tid och inom strategins olika verksamhetsområden.

För att identifiera regleringsbrevsuppdrag användes Ekonomistyrningsverkets sökmotor för regleringsbrev med följande sökord för respektive år 2010–2025: ”nationella minoriteter” ”judar” ”judiskt” ”samer” ”sverigeфиннар” ”tornedalingar” ”finska” ”meänkieli” ”jiddisch” ”samiska” ”antisemitism” ”romer” ”antiziganism” ”romsk inkludering” ”romani.” I sammanställningen utelämnades uppföljningsmyndigheternas årliga uppdrag. I de fall ett regleringsbrev har justerats under året har vi enbart inkluderat ett sökresultat.

För att identifiera särskilda uppdrag begärde vi ut uppdragen som allmänna handlingar från Regeringskansliet för tidsperioden 2010–2025. Detta med anledning av att det inte finns någon sida motsvarande Ekonomistyrningsverkets statsliggare, där samtliga särskilda uppdrag är samlade och sökbara. Begäran omfattade ”Uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering”, ”Uppdrag som rör någon av de fem nationella minoriteterna (judar, romer, samer, sverigeфиннар, tornedalingar)”, ”Uppdrag som rör något av de nationella minoritetsspråken (finska, jiddisch, meänkieli, romani chib, samiska)”, ”Antisemitism”, ”Antiziganism”, ”Rasism mot samer”, ”Rasism mot sverigeфиннар”, ”Rasism mot tornedalingar”. Uppdragen skickades som bifogade filer med e-post till uppföljningsmyndigheten från Kulturdepartementet, Arbetsmarknadsdepartementet respektive Regeringskansliets centralarkiv. Vi uppmanades av Regeringskansliet även att komplettera informationsinhämtningen av uppdrag inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott genom sökningar på regeringens sida Insatser mot rasism och hatbrott. Regeringskansliet har inte kunnat garantera att vi har mottagit samtliga regeringsuppdrag under aktuell tidsperiod.

Rundabordssamtal med myndigheter

Under hösten 2025 bjöd vi in 15 myndigheter som har eller har haft uppdrag inom minoritetspolitiken eller strategin för romsk inkludering till rundabordssamtal. Syftet var att diskutera och utbyta erfarenheter kring myndigheternas förutsättningar för det minoritetspolitiska arbetet och arbetet med strategin för romsk inkludering. Totalt deltog 23 tjänstepersoner från samtliga 15 inbjudna myndigheter. Samtalen resulterade i en gemensam bild av vilka utmaningar och möjligheter myndigheterna står inför i det minoritetspolitiska arbetet. Slutsatser från samtalet har vävts in på lämpliga ställen i rapporten.

Kompletterande frågor till kommuner

Länsstyrelsen Stockholm ställde under hösten 2025 kompletterande frågor till 34 kommuner inom ramen för arbetet med årsrapporten. De berörda kommunerna är de som beviljats statsbidrag för romsk inkludering, samt de som i myndighetens kommunenkät 2024 har angett att de arbetar med romsk inkludering. Frågorna rörde insatser inom verksamhetsområdena arbete och utbildning, som är prioriterade områden av regeringen. Frågorna redovisas i bilaga 3.

Bilaga 2. Beviljade statsbidrag till kommuner för att främja romsk inkludering

Nedan följer en sammanställning av insatser för att främja romsk inkludering, som Länsstyrelsen Stockholm har beviljat statsbidrag för under 2025. Samtliga är pågående insatser och har därför inte redovisats ännu.

Bollnäs kommun, insatsperiod 250901–270901

Insatsen avser att sprida kunskap om romers rättigheter i skolor genom att utbilda ambassadörer. Ett lättläst material om autism ska även översättas till fyra romska varieteter. Syftet med insatsen är att överbrygga den förtroendeklyfta som historiskt byggts upp genom antiziganism och diskriminering, och stärka tilliten till majoritetssamhället.

Borås Stad, insatsperiod 251117–261116

Insatsen avser att lyfta fram romska förebilder med filmskapande, handledning och reflekterande övningar som verktyg. Syftet är att stärka unga romers egenmakt och framtidstro och bidra till ökad studiemotivation. Filmerna ska spridas brett och är tänkta att användas i ordinarie verksamhet, till exempel inom ämnena idrott och hälsa samt svenska, samt på fritidsgårdar och andra verksamheter för unga. Bakgrunden till insatsen är att kommunen genom en enkät har identifierat att elever som tillhör en nationell minoritet ser negativt på framtiden i större utsträckning än övriga elever.

Helsingborgs kommun, insatsperiod 250701–260630

Insatsen avser att förbereda romska barn inför skolstart genom undervisning i läsning och matematik. Kommunen ska inom ramen för insatsen undersöka hur pappor kan bli mer delaktiga i barnens skolgång, samt kartlägga föräldrars förutsättningar att hantera skolans digitala kommunikation. Syftet är att öka elevers möjligheter till bättre skolgång, både genom att stärka elevernas kunskaper inför skolstarten och föräldrars möjligheter att stötta sina barn genom skolgången.

Hudiksvalls kommun, insatsperiod 250901–260831

Insatsen består av två delar. En del av insatsen är utbildningsinsatser om romers rättigheter, kultur och historia, dels riktade till elever i grundskolan och i gymnasiet, dels riktade till förtroendevalda och kommunanställda. Syftet med utbildningarna är att långsiktigt minska utsattheten för diskriminering och antiziganism och bidra till ökat förtroende och stärkta relationer med målgruppen. Den andra delen av insatsen är skapande för barn.

Norrköpings kommun, insatsperiod 250616–260630

Insatsen avser samhällsvägledning, studie- och yrkesvägledning på romska, läxhjälp, trygga fritidsaktiviteter samt studiecirkelverksamhet på Romanocenter i syfte att bidra till ökad egenmakt och överbrygga bristande tillit till myndigheter. Centret kommer att flytta till mötesplatsen Portalen, som erbjuder stöd för kommunens invånare på väg ut i arbetslivet. Flytten till mötesplatsen Portalen väntas kunna bidra till ökad synlighet, stärka personalens kompetens och gynna målgruppen.

Sigtuna kommun, insatsperiod 251201–261201

Insatsen avser att utveckla processer för ökad romsk inkludering och delaktighet, genom att involvera fler verksamhetsgrenar inom kommunen, särskilt utbildningsförvaltningen, socialförvaltningen och Kompetenscenter. Kommunen planerar bland annat att forma referensgrupper, etablera en träffpunkt för mer regelbundna träffar, samt att genomföra föreläsningar, workshops och samtal om minoriteten romers behov, för att höja kunskapen i kommunen.

Skellefteå kommun, insatsperiod 250701–261231

Insatsen avser att stärka barns och ungas möjligheter till utbildning och delaktighet genom skolstöd, synliggörande, kompetenshöjning och samråd. Målet är att stärka förutsättningarna för romska elevers skolgång genom att bygga strukturer för tidig behovsinventering och anpassade insatser som bidrar till inkludering. Insatserna ska integreras i kommunens ordinarie verksamhet.

Staffanstorps kommun, insatsperiod 250801–260731

Insatsen avser att skapa en mer inkluderande och stödjande skolmiljö och verka för en ökad närvaro i skolan bland romska elever. Förväntade effekter på lång sikt är ökade möjligheter för romska elever att gå vidare till högre utbildning, minskad risk för social utestängning och utanförskap, samt minskade skillnader i måluppfyllelse mellan olika elevgrupper.

Stockholms stad, insatsperiod 251103–260406

Insatsen består av två delar. En del avser att stärka romska kvinnors och flickors kunskap om sina rättigheter genom en utbildningsinsats. Den andra delen av insatsen avser en kunskapshöjande insats riktad till myndighetspersoner i syfte att möjliggöra ett mer rättighetsbaserat och förtroendeskapande bemötande. Kommunen ska tillämpa ett romskt perspektiv på materialet som tas fram och det ska översättas till minst två varieteter.

Stockholms stad, insatsperiod 250815–260814

Insatsen avser arbetsförberedande aktiviteter genom bland annat jobbcoaching och språkträning. Syftet med insatsen är bland annat att stärka både deltagarnas och deras barns förutsättningar för högre studier och arbete.

Uppsala kommun, insatsperiod 260101–261231

Insatsen avser utbildningsinsatser för elever i årskurs 4–6, kunskapshöjande insatser för medarbetare och chefer i kommunen, samt att fortsätta samarbetet med civilsamhället för att nå fler romer i kommunen. Syftet är att främja och stärka romsk inkludering i samverkan med det civila samhället, med särskilt fokus på icke-diskriminering och jämställdhet.

Västerås stad, insatsperiod 250801–260801

Insatsen avser att stärka kommunens arbete för att fler romska kvinnor ska få tillgång till arbetsmarknaden. Aktiviteter som ska genomföras är bland annat kompetenshöjande insatser i grundskolor och bland politiker och tjänstepersoner, samt att stärka arbetet med modersmålsundervisning för romska barn och unga.

Bilaga 3. Kompletterande frågor till kommuner

I den här bilagan återges frågor som Länsstyrelsen Stockholm under hösten 2025 har skickat till 34 kommuner. De berörda kommunerna är de som i myndighetens enkät 2024 har angett att de arbetar med romsk inkludering, samt de som beviljats statsbidrag för romsk inkludering under 2025.

Frågor kopplade till strategins områden arbete och utbildning

- Hur arbetar ni i kommunen för att nå målen inom verksamhetsområdena arbete och utbildning?
- Om ni inte arbetar aktivt med något av verksamhetsområdena arbete och utbildning vad är skälen till det?
- Vilka förutsättningar och resurser krävs för att kommunen ska kunna nå målen inom verksamhetsområdena arbete och utbildning?
- Hur kan era befintliga insatser utvecklas för att ge varaktiga resultat?
- Vilka funktioner och arbetssätt har visat sig vara avgörande för att uppnå goda resultat inom arbete och utbildning, till exempel brobyggare, samhällsvägledare eller samarbeten med civilsamhället?
- Vilka rekommendationer bör Länsstyrelsen Stockholm ge till regeringen för att förbättra möjligheterna att uppnå målen inom verksamhetsområdena arbete och utbildning?
- Hur påverkar antiziganism romers möjligheter till utbildning och arbete, och vilka åtgärder behövs för att motverka diskriminering och skapa jämlika möjlighet?

Bilaga 4. Redovisning av statsbidrag till riksorganisationer

Länsstyrelsen Stockholm har ansvarat för hantering av statsbidrag enligt Förordning (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter. I tabellen listas de organisationer som fått stöd under 2025 och vilket belopp respektive organisation tagit emot i svenska kronor.

Figur 10: Statsbidrag till nationella minoriteter som betalats ut 2025

Statsbidrag för nationella minoriteter 2025. Belopp i svenska kronor.	
Tornedalska organisationer	
Meänmaa	425 000
Svenska Tornedalingars Riksförbund - Tornionlaaksolaiset (STR-T)	571 413
Romska organisationer	
Frantzwagner Sällskapet - Sinti Kettanepa	131 047
Fusion	94 444
Gemensamma Romska Internationella Förbund	185 952
International Romani Union i Norden	167 651
Internationella Romska Evangeliska Missionen (IREM)	222 557
Riksorganisationen Romer i Sverige	222 557
Romano Pasos Research Centre	222 557
Romska Kulturcentret i Malmö (RKC)	94 444
Trajosko Drom	222 557
Sverigefinska organisationer	
Finska Pensionärernas Riksförbund i Sverige	371 318
Riksförbundet skogsfinnars intressen i Sverige	243 207
Sverigefinländarnas Arkiv/Routsinsuomalaisten Arkisto	334 715
Sverigefinländarnas Delegation	170 000
Sverigefinska Riksförbundet	1 945 263
Judiska organisationer	
Föreningen Förintelsens Överlevande i Sverige	212 500
Judiska Församlingarnas i Sverige Centralråd	304 008
Judiska Ideella Föreningen Chabad Lubavitch	212 500
Sveriges Jiddischförbund	322 310
TOTAL	6 676 000

Bilaga 5. Enkät till statliga myndigheter

Uppföljning av minoritetslagens tillämpning 2025

Länsstyrelsen i Stockholm och Sametinget har nationellt uppföljningsansvar för förvaltningsmyndigheters tillämpning av Lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen).

Vi rapporterar årligen om den nationella minoritetspolitikens utveckling till regeringen.

Enligt uppföljningsmodellen undersöks statliga förvaltningsmyndigheters tillämpning av minoritetslagen vartannat år genom en enkät som skickas till utvalda myndigheter. Enkäten omfattar insatser som genomförs eller avslutas under perioden 2024–2025.

Det är frivilligt att besvara enkäten. Enkätsvaren är myndighetens officiella svar och inte en tjänstepersons eller särskild enhets svar.

Ert svar utgör ett viktigt underlag för minoritetspolitikens utveckling!

Sista svarsdatum är 1 oktober 2025.

Information om enkäten

- Enkäten innehåller totalt 35 frågor, varav en fråga avser bakgrundsdata som är förifylld. Antalet frågor som besvaras beror på vilka svarsalternativ som väljs, som mest kan du besvara 31 frågor.
- Länken är unik för myndigheten.
- Du kan pausa enkäten och fortsätta vid ett senare tillfälle. Svaren på frågorna sparas automatiskt.
- Flera personer kan bidra till att besvara enkäten. Via knappen ”Spara och fortsätt senare” kan du spara dina svar och skicka en länk via mejl till nästa person.
- Du kan redigera svaren fram till och med sista svarsdatum. När du klickat på "Skicka" erbjuds en sammanfattning av svaren. Det går då fortfarande att redigera svar fram till och med sista svarsdatum.
- När enkäten skickats in blir den allmän handling och information i enkäten kan delas enligt offentlighetsprincipen.

Om du har frågor om enkäten är du välkommen att kontakta oss via mejl till: minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se eller via telefon till:
Mia Nidesjö, Länsstyrelsen Stockholm (010-2231470)
Veronica Labba, Sametinget (0980-681 92).

Bakgrundsdata

Frågorna på den här sidan visas enbart för kännedom och kan inte besvaras, då vi använder bakgrundsdata. Om informationen nedan inte stämmer, hör av dig till

minoriteter.stockholm@lansstyrelsen.se

1. **Den här enkäten avser:** här visas vilken myndighet enkäten skickats till

Myndighetens uppdrag

2. **Hur styrs din myndighets arbete i frågor gällande den nationella minoritetspolitiken?**

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera. Svartalternativ: flerval (fritextmöjlighet till samtliga alternativ):

- Det står i instruktionen. Kommentrar:
- Myndigheten har ett eller flera regeringsuppdrag som specifikt avser nationella minoriteter och/eller deras rättigheter. Ange vilket/vilka:
- Nationella minoriteter och/eller deras rättigheter synliggörs och integreras i regeringsuppdrag med bredare fokus. Ange vilket/vilka:

Inga styrdokument utöver minoritetslagen, som gäller för alla förvaltningsmyndigheter. Kommentrar:

Myndighetens kunskapshöjande insatser

3. **Har din myndighet genomfört interna informations- och/eller utbildningsinsatser för att öka personalens kunskap om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?**

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

Svartalternativ: kryssrutor flervals med kommentarrutor ”Beskriv kortfattat insatsens fokus och förväntad effekt” efter varje alternativ.

- Ja, för ledningsgrupp och/eller chefer på övergripande ledningsnivå. (textfält)
- Ja, för övriga chefer.
- Ja, för anställda som arbetar specifikt med minoritetspolitiska frågor. (textfält)
- Ja, för andra anställda/generellt riktat. (textfält)
- Nej, myndigheten har inte genomfört några interna informations- och/eller utbildningsinsatser.

4. **Har din myndighet genomfört externt riktade informations- och/eller utbildningsinsatser för att öka kunskapen om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?**

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

Svartalternativ:

- Ja, för nationella minoriteter (organisationer och/eller individer)

- Ja, för särskilda yrkesgrupper inom myndighetens kompetensområde/n. (textfält)
- Ja, för andra statliga myndigheter. (textfält)
- Ja, för kommunförvaltningar. (textfält)
- Ja för regionförvaltningar. (textfält)
- Ja, annat. (textfält)
- Nej, myndigheten har inte genomfört några externa informations- och/eller utbildningsinsatser.
- Textfält ”Beskriv kortfattat insatsens fokus och förväntad effekt” efter varje alternativ.

5. Har myndigheten använt något av nedanstående material från Minoritet.se i verksamheten?

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera. Skriv gärna i textrutan hur materialet använts och om ni har någon återkoppling kring användbarheten eller resultaten av att ha använt materialet.

Svarsalternativ: Kryssrutor, flervals och fritextfält.

- Ja, webbutbildning: [grundutbildning i minoritetslagstiftningen](#)(textfält)
- Ja, metodstöd: [mål och riktlinjer](#)(textfält)
- Ja, metodstöd: [inflytande och delaktighet](#)(textfält)
- Ja, metodstöd: [diskriminering och utsatthet](#)(textfält)
- Ja, metodstöd: [minoritetspolitiskt arbete utanför förvaltningsområden](#)(textfält)
- Ja, [öppen data](#)(textfält)
- Ja, [powerpointpresentation med talarmanus](#)(textfält)
- Ja, [powerpointpresentation för barn](#)(textfält)
- Ja, [handbok för kommuner och regioner](#)(textfält)
- Ja, [animationer om minoriteternas högtidsdagar](#)(textfält)
- Ja, annat, ange vad: (textfält)
- Nej, vi har inte använt något material från minoritet.se (textfält)

Information om nationella minoriteters rättigheter och det allmännas ansvar

Denna del av enkäten avser efterlevnaden av 3§ [minoritetslagen](#).

6. Har din myndighet tillgängliggjort information på webben om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar?

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

Svarsalternativ: Ja, på finska/Ja, på jiddisch/Ja, på meänkieli/Ja, på romani chib. Ange varietet/er som omfattas: (textfält)/Ja, på samiska. Ange språk som omfattas: (textfält)/Ja, på svenska/Nej, myndigheten har inte tillgängliggjort information om nationella minoriteters lagstadgade rättigheter och det allmännas ansvar.

Rätten att använda finska, meänkieli och samiska hos myndigheter

Denna del av enkäten avser efterlevnaden av 8-11 §§ [minoritetslagen](#)

7. **Kan din myndighet hantera förfrågningar och/eller ärenden från enskilda personer som använder finska, meänkieli eller samiska vid muntliga och skriftliga kontakter med myndigheten?**

Genom exempelvis anställd personal med språkkompetens, etablerad rutin att anlita tillgängliga konsulter/tolkar/översättare med denna språkkompetens vid behov eller dylikt.

Svarsalternativ: Matris. För finska, meänkieli och samiska går det att välja:

- Skriftliga kontakter: ja/nej/vet ej
- Muntliga kontakter: ja/nej/vet ej

8. **Verkar din myndighet för att det ska finnas språkkompetens i finska, meänkieli och/eller samiska på myndigheten?**

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

Svarsalternativ:

- Finska: Ja/Nej/Vet ej
- Meänkieli: Ja/Nej/Vet ej
- Samiska: Ja/Nej/Vet ej. Ange vilket/vilka språk: (textfält)

9. Om ja på fråga 8: **Hur verkar din myndighet för att det ska finnas kompetens i finska, meänkieli och/eller samiska?**

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera:

Svarsalternativ: matris flervalsalternativ. För finska, meänkieli och samiska går det att välja:

- Genom inventering av personalens språkkompetens: finska/meänkieli/samiska. Ange hur inventeringen görs och hur ofta: (textfält)
- Genom att kunskap i minoritetsspråk/en anges som meriterande i rekryteringsannonser: finska/meänkieli/samiska. Ange om relevant vilket/vilka samiska språk: (textfält)
- Genom fortbildning av personal i språket: finska/meänkieli/samiska. Ange om relevant vilket/vilka samiska språk: (textfält)
- Annat. Ange vad/hur: (textfält)

Insatser för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter

Frågorna i det här avsnittet avser efterlevnaden av: 1 kap § 2 Regeringsformen, (1974:152)

Diskrimineringslag (2008:567)

10. **Har myndigheten verkat för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter?**

Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej

11. Om ja på fråga 10: **Beskriv kortfattat hur din myndighet har verkat för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter och vilka effekter som uppnåtts (eller förväntas uppnås).**

Ange om insatserna avsett någon särskild minoritet eller omfattat samtliga nationella minoriteter.

Svarsalternativ: fritext.

12. Om nej på fråga 10: **Förklara kortfattat varför myndigheten inte har verkat för att förebygga och motverka diskriminering av nationella minoriteter.** Svarsalternativ: fritext

Nationella minoriteters delaktighet och inflytande

Denna del av enkäten avser efterlevnaden av 5 och 5a §§ [minoritetslagen](#)

13. **Har din myndighet identifierat inom vilka delar av verksamheten nationella minoriteter ska ges inflytande?**

Svarsalternativ matris: för nationella minoriteter generellt/särskilt för barn och unga tillhörande nationella minoriteter går det att ange: Ja/Nej/Vet ej

14. Om ja på fråga 13: **Beskriv kortfattat hur myndigheten har identifierat inom vilka verksamhetsområden som nationella minoriteter och/eller barn och unga tillhörande nationella minoriteter ska ges inflytande och ange vilka dessa områden är.**

Svarsalternativ: fritext

15. Om nej på fråga 13: **Förklara varför din myndighet inte har identifierat inom vilka delar av verksamheten som nationella minoriteter och/eller barn och unga tillhörande nationella minoriteter ska ges inflytande.**

Svarsalternativ: fritext

16. **Har din myndighet gett nationella minoriteter – individer och/eller organisationer – möjlighet till inflytande i frågor som berör dem under 2024 – 2025?**

Svarsalternativ: Ja/Nej/Vet ej

17. Om nej på fråga 16: **Förklara varför myndigheten inte har gett nationella minoriteter inflytande i frågor som berör dem.**

Svarsalternativ: fritext

18. Om ja på fråga 16: **Hur har nationella minoriteter - organisationer och/eller individer - getts möjlighet till inflytande i myndighetens verksamhet? Fyll i alla relevanta former för inflytande som möjliggjorts per minoritetsgrupp.**

Ange alla former för inflytande som möjliggjorts för respektive nationell minoritet.

- Fokusgrupper: Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Referensgrupper: Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Remissinstanser: Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Representation i råd för frågor kopplade till myndighetens uppdrag. Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Strukturerade, regelbundna samråd med efterföljande återkoppling till deltagare. Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Dialogmöten eller dylikt (som inte är strukturerade samråd). Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar
- Annat. Ja/Nej/Vet ej samt minoritet som omfattats: judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar.

19. Om ja på fråga 16: **Har nationella minoriteter påverkat beslut eller inriktning i din myndighets verksamhet?**

Svarsalternativ: Ja, i hög utsträckning/Ja, i viss utsträckning/Nej/Vet ej

20. Om ja på fråga 19: **Ge exempel på beslut och eller/inriktning som nationella minoriteter har påverkat.**

Svarsalternativ: fritext

21. Om nej på fråga 19: **Förklara varför nationella minoriteter inte har påverkat beslut eller inriktning i din myndighets verksamhet.**

Svarsalternativ: fritext

22. Om ja på fråga 16: **Vilka har varit representerade i myndighetens insatser för delaktighet och inflytande under 2024 – 2025.**

Svarsalternativ: matrisfråga, flervals. Nedan alternativ går att välja för judar, romer, samer, sverigefinnar, tornedalingar

- Kvinnor (26 år och äldre)
- Män (26 år och äldre)
- Flickor och unga tjejer (upp till och med 25 år)
- Pojkar och unga killar (upp till och med 25 år)
- Annan:
- Myndigheten saknar uppgifter utifrån könstillhörighet och/eller ålder. Kommentar: (textfält)

- Om ja på fråga 16: **Har din myndighet genomfört konsultation enligt [Lag \(2022:66\) om konsultation i frågor som rör det samiska folket under 2024–2025?](#)** Svartalternativ: radioknappar och kommentarsfält: Ja, beskriv kortfattat vad konsultationen rörde/Nej, beskriv kortfattat varför inte: (textfält)/Vet ej
23. Om ja på fråga 23: **Har konsultation i frågor som rör det samiska folket påverkat myndighetens beslut eller verksamhetsinriktning?**
Svartalternativ: radioknappar och kommentarsfält: Ja, i hög utsträckning. Beskriv kortfattat på vilket sätt: (textfält)/Ja, i viss utsträckning. Beskriv kortfattat på vilket sätt: (textfält)/Nej. Beskriv kortfattat varför inte: (textfält)/Vet ej
24. Om ja på fråga 16: **Beskriv kortfattat vad som varit mest framgångsrikt i din myndighets arbete med att främja delaktighet och inflytande för nationella minoriteter, i frågor som berör dem.**
Svartalternativ: fritext
25. **Vilka (om några) har varit de främsta hindren för att skapa möjlighet till nationella minoriteters inflytande i frågor som berör dem?**
Välj högst tre svartalternativ.
Svartalternativ:
- Svårt att identifiera vilka frågor eller verksamhetsområden som berör nationella minoriteter
 - Svårt att komma i kontakt med företrädare för nationella minoriteter/Svårt att finna samrådsformer som fungerar för både myndigheten och nationella minoriteter
 - Myndigheten prioriterar inte samråd eller några andra former av inflytande för nationella minoriteter i verksamheten
 - Brist på resurser hos myndigheten för att arbeta systematiskt med samråd och andra former av delaktighet
 - Svårt att skapa förtroende för myndigheten i kontakter med nationella minoriteter/De frågor som nationella minoriteter velat ha inflytande över har inte alltid kunnat tillgodoses av myndigheten
 - Annat, ange vad: (textfält)
 - Vet ej
 - Inga hinder

Insatser för att skydda och främja nationella minoriteters språk och kultur

Denna del av enkäten avser 4§ [minoritetslagen](#) och 8§ [Språklagen](#) (2009:600)

26. Har din myndighet genomfört någon verksamhet för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken och/eller nationella minoriteters möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i Sverige?

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

- Ja, för finska och/eller sverigefinnar
- Ja, för jiddisch och/eller judar
- Ja, för meänkieli och/eller tornedalingar
- Ja, för romani chib och/eller romer. Ange om relevant vilken språkvarietet/er som omfattas: (textfält)
- Ja, för samiska och/eller samer. Ange om relevant vilket samiskt språk som omfattas: (textfält)
- Nej, inga insatser. Kommentarer: (textfält)
- Vet ej

27. Har din myndighet genomfört någon verksamhet för att främja barns användning av det egna minoritetsspråket och utveckling av en kulturell identitet?

Välj alla alternativ som stämmer, du kan välja flera.

- Ja, för finska och/eller sverigefinska barn
- Ja, för jiddisch och/eller judiska barn
- Ja, för meänkieli och/eller tornedalska barn. Ange om aktuellt vilken språkvarietet:
- Ja, för romani chib och/eller romska barn. Ange om aktuellt vilken språkvarietet: (textfält)
- Ja, för samiska och/eller samiska barn. Ange om aktuellt vilket språk: (textfält)
- Nej, inga insatser riktade till barn. Kommentarer:
- Vet ej

Strategi för romsk inkludering 2012 – 2032

Regeringen antog 2012 En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032. Strategins övergripande mål är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha likvärdiga möjligheter i livet som den som är icke-rom. Strategin omfattar sex delområden (utbildning, arbete, bostad, hälsa och social omsorg och trygghet, kultur och språk, civil organisering) och har specifika mål för respektive delområde.

Strategin pekar på behovet av långsiktiga åtgärder inom befintliga strukturer och verksamhetsområden för att förverkliga den nationella minoriteten romers tillgång till de mänskliga rättigheterna på lokal, regional och nationell nivå. Strategins genomförande ska präglas av romsk delaktighet och romskt inflytande.

28. Arbetar din myndighet utifrån regeringens strategi för romsk inkludering?

Här avses insatser för att uppnå strategins övergripande samt verksamhetsspecifika mål kopplade till relevanta delområden för er verksamhet, långsiktiga åtgärder, delaktighet och inflytande, etc.

Svarsalternativ radioknappar och textfält: Ja/Nej, ange varför inte: (textfält)/Vet ej

29. Om ja på fråga 29. På vilket sätt arbetar din myndighet utifrån regerings strategi för romsk inkludering med att tillgodose romers tillgång till mänskliga rättigheter?

Svarsalternativ: kryssrutor flervals och kommentarsfält.

- Inom ramen för regeringsuppdrag som avser romsk inkludering och romers rättigheter specifikt. Beskriv kortfattat: (textfält)
- Romsk inkludering och romers rättigheter synliggörs och integreras i regeringsuppdrag med bredare fokus. Beskriv kortfattat: (textfält)
- Romsk inkludering och romers rättigheter synliggörs och integreras i myndighetens ordinarie verksamhet. Beskriv kortfattat: (textfält)

30. Hur skulle din myndighet kunna utveckla arbetet med att främja romsk inkludering och romers tillgång till mänskliga rättigheter?

Svarsalternativ: fritext

Utmaningar och framgångar

Målet med den svenska minoritetspolitiken är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande.

Effekterna av minoritetspolitiken följs upp inom tre delområden: Diskriminering och utsatthet; Inflytande och delaktighet och Språk och kulturell identitet. Minoritetspolitikens tre delområden avser att verka ömsesidigt förstärkande. I praktiken bidrar enskilda aktiviteter i många fall till flera av delområdena.

Vilka framgångsfaktorer och utmaningar upplever din myndighet på ett övergripande plan i arbetet för att nå målet? Ge gärna konkreta exempel, och lyft sådant som myndigheten anser vara särskilt viktigt.

31. Framgångsfaktorer – beskriv sådant som gett särskilt goda resultat eller varit nycklar till att motverka hinder. Var så konkret som möjligt.

Svarsalternativ: Fritext

32. Utmaningar och hinder – beskriv de största utmaningarna och hindren för det minoritetspolitiska arbetet och konsekvenserna av dessa. Var så konkret som möjligt.

Svarsalternativ: Fritext

33. Vad behövs för att din myndighet ska kunna bidra till långsiktiga effekter för att uppnå det minoritetspolitiska målet: att skydda nationella minoriteter, att stärka deras möjligheter till delaktighet och inflytande, samt att stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande?

Svarsalternativ: Fritext

Stort tack för din redovisning!

Genom att klicka på "Skicka" kommer du till en sida som sammanfattar alla svar. Enkäten registreras då som inskickad, men det går fortfarande att redigera svar, skriva ut och mejla sammanfattningen fram till enkätens slutdatum. Därefter stängs länken och inskickade svar börjar bearbetas.

34. **Övriga reflektioner eller synpunkter och förslag gällande enkäten:** Svarsalternativ: fritext

Urval och svar

I tabellen presenteras urvalet av myndigheter som fått enkäten och om myndigheten besvarade den.

Figur 11: Myndigheter som fått enkäten med markering över vilka som svarat.

MYNDIGHET/AKTÖR	SVARAT
Arbetsförmedlingen	X
Barnombudsmannen	
Bolagsverket	
Boverket	
Brottsförebyggande rådet	X
Diskrimineringsombudsmannen	
Energimarknadsinspektionen	
Energimyndigheten	
Folkhälsomyndigheten	X
Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd	
Forum för levande historia	X
Försvarsmakten	
Försäkringskassan	X
Inspektionen för vård och omsorg	
Institutet för mänskliga rättigheter	X
Institutet för språk och folkminnen	X
Jämställdhetsmyndigheten	X
Kammarkollegiet	X
Kronofogden	X
Kulturrådet	X
Kungliga biblioteket	X
Lantmäteriet	X
Lunds universitet	X
Myndigheten för arbetsmiljökunskap	
Myndigheten för delaktighet	

Myndigheten för digital förvaltning	
Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	
Myndigheten för kulturanalys	X
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	
Myndigheten för stöd till trossamfund	
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	X
Myndigheten för yrkeshögskolan	X
Naturvårdsverket	
Pensionsmyndigheten	X
Polismyndigheten	
Riksantikvarieämbetet	
Sametinget	X
Skatteverket	
Skolinspektionen	X
Skolverket	X
Socialstyrelsen	X
Specialpedagogiska myndigheten	X
Statens fastighetsverk	X
Statens historiska museer	X
Statens medieråd/mediemyndigheten	X
Statens servicecenter	
Stockholms universitet	X
Södertörns högskola	X
Totalförsvarets forskningsinstitut	
Umeå universitet	X
Universitets- och högskolerådet	X
Universitetskanslersämbetet	X
Valmyndigheten	X
Vetenskapsrådet	